

BORGERNES FRITIDSVANER I LOLLAND KOMMUNE

Malene Thøgersen

Notat / Juli 2017

BORGERNES FRITIDSVANER I LOLLAND KOMMUNE

Titel

Borgernes fritidsvaner i Lolland Kommune

Forfatter

Malene Thøgersen

Rekvirent

Lolland Kommune

Notatet indgår som bilag i rapporten 'Lolland Kommune: Kortlægning af kultur, idræts- og fritidsområdet, 2017' udarbejdet af konsulentfirmaet Knudsen Syd. Borgeranalysen er et delelement i kortlægningen.

Layout

Videncenter for Folkeoplysning

Udgave

1. udgave, København, juli 2017

ISBN

978-87-93375-82-6 (elektronisk)

Udgiver

Videncenter for Folkeoplysning

c/o Idrættens Analyseinstitut

Kanonbådsvej 4A

DK-1437 København K

T: +45 3266 1030

E: vifo@vifo.dk

W: www.vifo.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Introduktion til borgernes fritidsvaner	7
Analysens opbygning	7
Undersøgelsens datagrundlag	8
Resumé og fremtidige udviklingspotentialer – borgerundersøgelsen	9
Borgernes fritidsaktiviteter: Karakter og omfang	13
Hvilke faste fritidsaktiviteter går borgerne til?	14
Omfanget af borgernes fritidsaktiviteter	16
Sociale mønstre i fritidsvanerne	19
Geografiske mønstre i fritidsvanerne	21
Rammerne for borgernes fritidsaktiviteter	24
Kvinderne dominerer i aftenskoler og kommercielle tilbud	25
Deltagelse i foreninger og aftenskoler stiger med alderen	25
Mange dyrker kreative aktiviteter på egen hånd	26
Variation i regi på tværs af uddannelsesgrupper	27
Faktorer med betydning for valg af rammer for aktiviteterne	28
Transport til fritidsaktiviteterne	31
Hvem dyrker borgerne aktiviteterne sammen med?	34
Brugen af motionsstier/ruter	35
Sammenhænge mellem trivsel og deltagelse	38
Aktive borgere trives bedre	40
Borgeres bevæggrunde for deltagelse	42
Årsager til at dyrke fritidsaktiviteter	42
De ikke-aktive borgere	43
Ikke-aktive prioriterer andre ting i hverdagen	45
Fleksibilitet og tilgængelighed er vigtigt for de ikke-aktive	46
Frivilligt arbejde på kultur- og fritidsområdet	48
Mønstre i frivilligheden	50
Anledninger til og begrundelser for frivilligt arbejde	52
Kommunens opbakning til det frivillige arbejde	53
Borgernes holdninger til fritidstilbud	56
Tilfredshed med udbuddet af fritidsaktiviteter	56
Aktive borgere er mest tilfredse	62
Holdninger til den fremtidige udvikling af området	63

Litteratur	67
Bilagsmateriale	69
Borgerundersøgelsens metode og datagrundlag	69
Supplerende analyse: Faktorer med betydning for tilflytning	71
Øvrige supplerende tabeller og figurer fra borgerundersøgelsen.....	72
Udtræk fra Idans kommende facilitetsdatabase.....	76

Introduktion til borgernes fritidsvaner

Som en del af en større kortlægning af kultur- og fritidsområdet i Lolland Kommune har Videncenter for Folkeoplysning (Vifo) gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt de voksne borgere i kommunen. Undersøgelsen blev sendt ud til knap 3.000 tilfældigt udvalgte borgere. Udvalgte resultater fra borgerundersøgelsen indgår i rapporten 'Lolland Kommune: Kortlægning af kultur, idræts- og fritidsområdet, 2017' udarbejdet af konsulentfirmaet Knudsen Syd, mens dette notat er en samlet afrapportering af borgerundersøgelsens resultater.

Det overordnede formål med borgerundersøgelsen er at give indblik i borgernes fritidsvaner i Lolland Kommune samt hvilke mønstre og tendenser, der findes i disse på tværs af køn, alder og social baggrund.

Analysens hovedfokus er på de aktiviteter, borgerne går til/dyrker på fast basis i deres fritid, men undersøgelsen afdækker også borgernes øvrige brug af kultur- og fritidstilbud samt deres frivillige arbejde på kultur-, fritids- og idrætsområdet. Derudover er borgerne blevet spurgt om deres holdninger til udbuddet af tilbud på kultur- og fritidsområdet i kommunen.

Hvor det er muligt, vil der løbende i analysen blive refereret til andre undersøgelser for at sætte resultaterne i perspektiv. Det gælder i særdeleshed en lignende undersøgelse af borgernes fritidsvaner i Aalborg Kommune (Thøgersen & Næser 2016)¹. Derudover er der stillet mange sammenlignelige spørgsmål i den landsdækkende undersøgelse 'Danskernes motions- og sportsvaner 2016' (Pilgaard & Rask 2016)².

Nedenfor følger en kort beskrivelse af analysens opbygning.

Analysens opbygning

Efter en kort introduktion af undersøgelsens datagrundlag og et resumé af rapportens hovedresultater og de fremtidige udviklingspotentialer på området er analysen af borgernes fritidsvaner opdelt i en række delanalyser.

Del 1 har fokus på omfanget og karakteren af borgernes fritidsaktiviteter. Herunder er der fokus på mønstre på tværs af alder og køn samt separate analyser af sociale og geografiske mønstre i fritidsvanerne.

¹ Der er ikke gennemført sammenlignelige fritidsvaneundersøgelser i andre kommuner end Aalborg Kommune. I sammenligningerne skal der derfor selvfølgelig tages højde for, at Aalborg Kommune er en helt anden type af kommune end Lolland Kommune, fx i forhold til urbaniseringsgrad og demografi.

² Danskernes motions- og sportsvaner er en landsdækkende undersøgelse af børn og voksnes deltagelse i idræt, sport og motion. Undersøgelsen er tidligere gennemført i 2007 og 2011, og de nyeste tal, der refereres til i denne undersøgelse, er fra 2016 (Pilgaard & Rask 2016). Læs mere om undersøgelsen på dette link, hvor den samlede rapport kan downloades: [Danskernes motions- og sportsvaner](#).

Del 2 ser nærmere på rammerne for borgernes fritidsaktiviteter: Hvor dyrker de deres aktiviteter, hvem dyrker de aktiviteterne med, og hvilke faktorer har betydning for, hvor de vælger at dyrke deres aktivitet?

Del 3 belyser de aktive borgeres bevæggrunde for at dyrke fritidsaktiviteter og giver en karakteristik af de ikke-aktive og deres begrundelser for fravalget.

Del 4 har særskilt fokus på at belyse sammenhænge mellem borgernes trivsel og deres fritidsvaner.

Del 5 belyser borgernes frivillige engagement på kultur-, idræts- og fritidsområdet samt hvilke anledninger og begrundelser, der er relateret til deres frivillige arbejde.

Del 6 sætter fokus på borgernes holdninger til forskellige typer af fritidstilbud samt deres tilfredshed med udbuddet af fritidsaktiviteter i nærområdet.

Undersøgelsens datagrundlag

Analysen bygger på en spørgeskemaundersøgelse, der blev sendt ud til 2.938 tilfældigt udvalgte borgere i kommunen³. 738 borgere har besvaret det elektroniske spørgeskema, hvilket svarer til en svarprocent på 25 pct.

Denne relativt lave svarprocent kan have betydning for analyserne, da respondenter, der er aktive i deres fritid, formentlig er mere villige til at deltage i en undersøgelse om dette emne end respondenter, der ikke er. Det er derfor sandsynligt, at den reelle deltagelse er en smule lavere, end det fremgår af undersøgelsens resultater.

Når der ses på besvarelsernes fordeling på køn og alder, er der relativ god overensstemmelse med borgernes sammensætning i Lolland Kommune, hvilket styrker undersøgelsens repræsentativitet på trods af svarprocenten.

Der er dog en tendens til, at ældre borgere i højere grad end de yngre borgere har besvaret spørgeskemaet. Undervejs i analysen tages der højde for dette ved at se specifikt på forskelle og ligheder på tværs af de enkelte aldersgrupper. Overvægten af ældre borgere kan dog have betydning for de samlede tal.

En mere uddybende beskrivelse af metoden og datagrundlaget bag undersøgelsen kan ses i bilagsmaterialet bagest i rapporten.

³ Der blev oprindeligt sendt ud til 2.944 borgere, men seks borgere frafaldt på grund af forkert adresse, dødsfald og fraflytning.

Resumé og fremtidige udviklingspotentialer – borgerundersøgelsen

Nedenfor følger en kort opsamling af hovedresultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen af borgernes fritidsvaner samt en række konkrete forslag til fokuspunkter i den videre udvikling af kultur- og fritidsområdet i kommunen. De overordnede konklusioner fra borgerundersøgelsen kan helt kort opsamles i de følgende punkter:

- Stor social ulighed i fritidsdeltagelsen.
- Variation i fritidsdeltagelsen på tværs af aldersgrupper.
- Unge borgere er mindst tilfredse med fritidstilbuddene.
- Stort frivilligt engagement i lokalsamfundet.
- Aktivitetsniveauet og tilfredsheden er lavest i kommunens yderområder.
- Naturen har et stort potentiale.

I det følgende gives en kort uddybning af de enkelte punkter, samt hvilke fremtidige udviklingspotentialer resultaterne giver anledning til at diskutere.

Stor social ulighed i fritidsdeltagelsen

Kultur- og fritidsområdet i Lolland Kommune bærer generelt præg af store kontraster. På den ene side er der tale om en kommune med et bredt foreningsliv og et stort frivilligt engagement – særligt på kulturområdet. På den anden side er der en stor andel af borgere, som ikke går til faste aktiviteter i fritiden, og der er meget store forskelle i aktivitetsniveauet på tværs af uddannelsesgrupper.

Såfremt kommunens ambitiøse målsætning om at blive den mest aktive kommune i landet målt på andelen af aktive inden 2025 skal indfries (Lolland Kommune 2015), er der derfor behov for en massiv indsats for i højere grad at nå ud til den inaktive gruppe af borgere i kommunen og dermed mindske den sociale ulighed i fritidsdeltagelsen. Inden for kultur- og fritidsområdet kan det overvejes at arbejde målrettet på øget tilgængelighed for mindre bemidlede og udsatte målgrupper.

På trods af det store frivillige engagement i kommunen er det tvivlsomt, om det frivillige foreningsliv alene kan løfte opgaven med at mindske den sociale ulighed i fritidsdeltagelsen. Vurderingen er, at der generelt vil være behov for mere strukturerede indsatser og samarbejder på tværs af forvaltningerne.

Øget samarbejdet med eksempelvis socialområdet eller sundhedsområdet vil være i god overensstemmelse med Plan- og udviklingsstrategiens fokus på, at investeringer på socialområdet i højere grad bør ses som investeringer i 'gode liv', hvor kultur- og fritidslivet kan spille en væsentlig rolle (Lolland Kommune 2016). Dette vil ligeledes hænge godt sammen med den tætte sammenhæng mellem borgernes trivsel og deres deltagelse i fritidslivet, som analysen også har vist. På landsplan ses en stigende tendens til, at kommuner tænker mental sundhed ind i indsatser på kultur- og fritidsområdet (Statens Institut for Folkesundhed 2016).

Variation i fritidsdeltagelsen på tværs af aldersgrupper

Spørgeskemaundersøgelsen har vist en stor aldersmæssig variation i fritidsdeltagelsen. I særdeleshed er der et udviklingspotentiale blandt de ældre mænd over 65 år og blandt kvinder i aldersgruppen 36-50 år, hvor der er mange ikke-aktive borgere.

Fælles for de ikke-aktive borgere er, at de lægger vægt på fleksibilitet, nærhed og tilgængelighed, hvis de skulle starte på en fritidsaktivitet. Derudover er der – sammenlignet med andre steder – mange borgere i Lolland Kommune, som lægger vægt på økonomisk tilgængelighed, hvilket ligeledes kunne være et argument for at arbejde for prisbillige fritidstilbud for voksne målgrupper med disse behov.

Derudover kan det være et væsentligt fokuspunkt i den fremtidige udvikling af fritidstilbud og faciliteter, at mænd og kvinder lægger vægt på forskellige ting, når de skal vælge rammen for deres fritidsaktiviteter. Kvinder lægger i betydeligt større grad end mænd vægt på tryk og sikkerhed omkring faciliteten, at faciliteten er ren og velholdt, samt at der er dygtige undervisere på stedet. Omvendt betyder moderne udstyr og rekvisitter mere for mænd end for kvinder.

Interessant er det også, at ældre borgere skiller sig ud fra de øvrige aldersgrupper ved i højere grad at lægge vægt på det sociale omkring fritidsdeltagelsen, at faciliteten er i lokalområdet, og at der er tryk og sikkert omkring faciliteten.

Unge borgere er mindst tilfredse med fritidsudbuddet

Analysen viser, at langt de fleste borgere overordnet er tilfredse med udbuddet af fritidsaktiviteter i kommunen. Der er dog samtidig en klar tendens til, at unge borgere i Lolland Kommune er mindre tilfredse end ældre borgere – særligt når det gælder udbuddet af fritidsaktiviteter.

I kombination med borgernes uddybende kommentarer i spørgeskemaet, hvor mange ligeledes betoner vigtigheden af gode tilbud til de unge, kan det være relevant at have særligt fokus på denne gruppe fremadrettet. Ikke mindst i lyset af befolkningsprognoserne, som forudsiger en stor stigning i andelen af ældre borgere i Lolland Kommune (Lolland Kommune 2017), er det væsentligt at have fokus på tiltag, der kan øge sandsynligheden for fastholdelse af yngre borgere eller tilbageflytning efter endt uddannelse.

Udbuddet af tilbud til unge kan dog være udfordret af, at der i mange områder vil være et begrænset antal af borgere i denne målgruppe, hvorfor det kan være nødvendigt at samle tilbuddene, eventuelt i forbindelse med uddannelsesinstitutioner. Koordination og samarbejde mellem lokalsamfundene i forhold til udviklingen og placeringen af fritidstilbud for unge, vil derudover være væsentligt.

Stort frivilligt engagement i lokalsamfundet

Spørgeskemaundersøgelsen har vist, at Lolland Kommune – på trods af sociale udfordringer – bærer præg af et stort frivilligt engagement – i særdeleshed på kulturområdet. Dette

er i god overensstemmelse med, at der er en høj foreningstæthed i kommunen. På folkeoplysningsområdet er foreningstætheden i Lolland Kommune meget højt – både sammenlignet med situationen på landsplan og i sammenlignelige kommuner.

Der er dermed et stort potentiale for, at det frivillige engagement også i fremtiden kan bidrage til sammenhængskraften i kommunen. Særligt interessant er det, at de frivillige især begrunder deres engagement med muligheden for at gøre noget for lokalsamfundet. Det lokale miljø omkring den frivillige indsats er dermed centralt for mange frivillige.

Det er derfor vigtigt, at kommunen fortsat bakker op om det frivillige engagement, og at aktiviteterne fortsat kan foregå lokalt, hvilket de frivillige lægger vægt på i de uddybende kommentarer. Derudover efterlyser de frivillige bedre muligheder for kurser – særligt i hvordan man driver en forening. Endelig har de frivillige fokus på en let og ubesværet adgang til forvaltningen og begrænset administration.

Aktivitetsniveauet og tilfredsheden er lavest i kommunens yderområder

På tværs af de forskellige temaer i analysen er der fundet variationer på tværs af forskellige typer af lokalsamfund. Kommunens landdistrikter repræsenterer både et lavere aktivitetsniveau og en lavere tilfredshed med udbuddet af aktiviteter end kommunens største byer, Maribo og Nakskov.

At aktivitetsniveauet er størst i byerne er i god overensstemmelse med tendenserne på idrætsområdet på landsplan og dermed ikke et særkende for Lolland Kommune. I lyset af de uddybende kommentarer er det dog alligevel væsentligt at være opmærksom på variationen på tværs af forskellige typer af lokalsamfund. Mange borgere efterlyser mere aktivitet i yderområderne, bedre transportmuligheder og udtrykker bekymring for centralisering i Nakskov og Maribo.

Geografisk set er tilfredsheden med udbuddet af fritidstilbud lavest i kommunens sydøstlige del, som også er et af de områder i kommunen, som har været hårdest ramt af fraflytning. Tendenserne illustrerer meget godt dilemmaet med, at det kan være vanskeligt at opretholde et stort aktivitetsudbud i samtlige mindre lokalsamfund. Som følge af befolkningsudviklingen kan det være nødvendigt at samle nogle af tilbuddene. Ikke desto mindre er det i lyset af undersøgelsens resultater vigtigt at være opmærksom på, hvordan der alligevel kan tages decentrale hensyn.

En mulighed kunne være at fokusere på udviklingen af flere nicheprægede tilbud rundt omkring i de mindre samfund, som potentielt kunne tiltrække deltagere både fra byerne og fra de øvrige mindre landsbyer, så pendlingen ikke kun foregår fra land mod by, men også den modsatte vej.

I forlængelse af dette kan der med fordel arbejdes med samarbejdsrelationer på tværs af lokalområder. Det er dog væsentligt med en høj grad af brugerinddragelse, såfremt sådanne samarbejder skal lykkes, da det er vigtigt, at det giver mening lokalt (se fx Thøgersen 2015). Det gælder eksempelvis i forhold til samarbejdet mellem Rødby, Holeby og Rødbyhavn, der

er udpeget som udviklingsområde i Plan- og udviklingsstrategien i forbindelse med den nye Femern-forbindelse (Lolland Kommune 2016).

Naturen har et stort potentiale

På landsplan er naturen den vigtigste arena for voksnes idrætsaktiviteter (Pilgaard & Rask 2016). Borgerundersøgelsen har vist, at rigtig mange borgere benytter sig af de anlagte motionsstier og ruter rundt omkring i kommunen, og at også en del af de borgere, som ellers ikke dyrker faste fritidsaktiviteter, benytter naturen på denne måde.

Samtidig viser den supplerende analyse af faktorer med betydning for tilflytning, at nærheden til naturen er den faktor, der betyder mest for tilflytterne.

Lolland Kommune har dermed et stort potentiale i den varierede natur, der karakteriserer kommunen. Det er derfor væsentligt med fortsat fokus på, hvordan naturens potentialer kan udnyttes endnu bedre i den videre udvikling af fritidslivet i kommunen – i god overensstemmelse med kultur- og fritidspolitikken fokus på de stedbundne potentialer.

Borgernes fritidsaktiviteter: Karakter og omfang

Den indledende del af analysen har til formål at belyse omfanget og karakteren af voksne borgeres fritidsaktiviteter i Lolland Kommune. Hvor stor en andel af borgerne dyrker faste aktiviteter i deres fritid? Hvilke aktiviteter dyrker de? Og hvor ofte gør de det?

Analysen vil derudover belyse, hvilke mønstre der er i deltagelsen i fritidsaktiviteter – først og fremmest på tværs af køn og alder. Efterfølgende vil der være fokus på mønstre i forhold til social baggrund og geografi.

Med faste aktiviteter menes aktiviteter som borgerne går til eller dyrker på regelmæssig basis inden for idræt, kultur, fritidsundervisning eller andre typer af fritidsaktiviteter. Borgerne er blevet bedt om at inkludere både de aktiviteter, de dyrker i organiseret regi, og de aktiviteter, de dyrker på egen hånd.

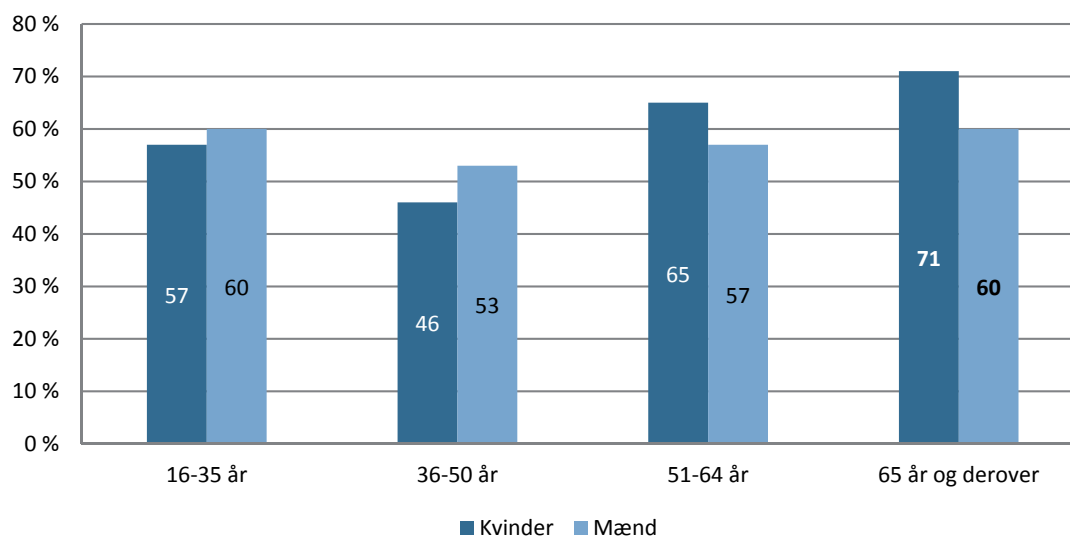
Samlet angiver 60 pct. af borgerne, at de går til faste aktiviteter i deres fritid. 9 pct. har svaret 'ja, men ikke for tiden', mens 31 pct. har angivet, at de ikke dyrker faste aktiviteter i fritiden.

Sammenlignes dette resultat med en tilsvarende undersøgelse i Aalborg Kommune fra 2016, er der et lavere aktivitetsniveau i Lolland Kommune. Den væsentligste forskel på tværs af de to kommuner ses i andelen af borgere, som har svaret, at de ikke dyrker aktiviteter. I Aalborg Kommune omfatter denne andel 22 pct. af borgerne, mens den omfatter 31 pct. af borgerne i Lolland Kommune (Thøgersen & Næser 2016).

Figur 1 viser andelen af borgere, der dyrker faste fritidsaktiviteter på tværs af køn og alder. Andelen af aktive er højest blandt de ældste aldersgrupper, mens det laveste aktivitetsniveau findes i aldersgruppen 36-50 år. I denne aldersgruppe findes dog samtidig den højeste andel, der svarer 'ja, men ikke for tiden' og dermed er periodisk inaktive. Det kan hænge sammen med, at der typisk er mange i den aldersgruppe, som har travlt med både familie og arbejdsliv.

Derudover er der nogle interessante forskelle på tværs af køn. Blandt de to yngste aldersgrupper er mændene mere aktive end kvinderne, mens det omvendte gør sig gældende i de to ældste aldersgrupper. Eksempelvis går 60 pct. af mændene i aldersgruppen 65+ til faste fritidsaktiviteter, mens det gør sig gældende for hele 71 pct. af kvinderne i samme aldersgruppe. Samme tendens ses både i fritidsvaneundersøgelsen i Aalborg Kommune samt i landsdækkende tal for idrætsdeltagelsen, hvor kvinderne i de ældste aldersgrupper ligeledes er mere aktive end mændene (Thøgersen & Næser 2016, 14; Pilgaard & Rask 2016, 37).

Figur 1: Andel aktive fordelt på køn og alder (i pct.)

Figuren viser andelen af aktive respondenter fordelt på køn (i pct.). Respondenterne svarede på spørgsmålsformuleringen "Går du normalt til/dyrker du normalt faste aktiviteter i din fritid?" n for kvinder fordelt på de fire aldersgrupper: 18-35 år = 63. 36-50 år = 61. 51-64 år = 120. 65 år+ = 115. n for mænd fordelt på de fire aldersgrupper: 18-35 år = 42. 36-50 år = 53. 51-64 år = 115. 65 år+ = 169. Fed skrift indikerer, at der er signifikant forskel på aktivitetsniveauet mellem kønnene inden for hver alderskategori.⁴

Hvilke faste fritidsaktiviteter går borgerne til?

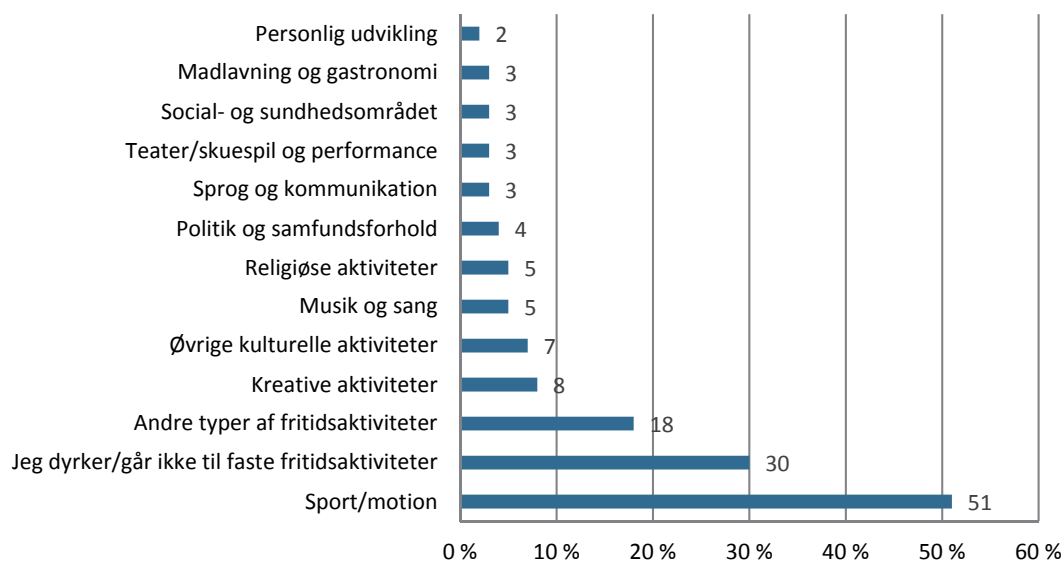
Sport og motion er ikke overraskende den hyppigst valgte fritidsaktivitet. 51 pct. af borgerne har angivet, at de har dyrket sport eller motion på regelmæssig basis inden for de seneste 12 måneder. Sammenlignet med situationen på landsplan, hvor 61 pct. angiver at dyrke sport eller motion, og langt flere har sat kryds ved, at de har dyrket mindst én aktivitet på regelmæssig basis inden for det seneste år, er idrætsdeltagelsen på Lolland dermed relativt lav (Pilgaard & Rask 2016)⁵.

Den næstmest udbredte aktivitet er kreative aktiviteter, som 8 pct. af borgerne dyrker på regelmæssig basis. Næsten lige så mange borgere, 7 pct., har sat kryds ved 'øvrige kulturelle aktiviteter'. Mellem 2 og 5 pct. af borgerne dyrker de øvrige typer af fritidsaktiviteter.

⁴ I hele analysen arbejdes der med et signifikansniveau på 0,05. Det vil sige, at når noget betegnes som statistisk signifikant (p-værdi < 0,05), er der mindre end 5 procent sandsynlighed for, at forskellene eller sammenhængene skyldes tilfældigheder. Når der under figuren refereres til 'n', står det for antallet af respondenter, analysen bygger på.

⁵ Som det vil fremgå senere, er deltagelsen i regelmæssige sports- og motionsaktiviteter dog væsentlig mere udbredt blandt den yngste aldersgruppe end blandt de ældre aldersgrupper. Derfor kan underrepræsentationen af yngre borgere betyde, at den samlede deltagelse i sport og motionsaktiviteter reelt er lidt højere, end tallene viser.

Figur 2: Borgernes deltagelse i forskellige fritidsaktiviteter (andel i pct.)

Figuren viser, hvor stor en procentdel af respondenterne der svarede, at de har dyrket de respektive aktiviteter på regelmæssig basis inden for de seneste 12 måneder. n = 738.

18 pct. har angivet, at de dyrker andre typer af fritidsaktiviteter. Det fremgår af de uddybende svar, at dette omfatter en lang række af specifikke aktiviteter, som respondenterne ikke umiddelbart har kunnet placere i de ovenstående kategorier. Det omfatter blandt andet bridge, slægtsforskning, jagt, fiskeri, ridning, hundetræning, foto, veteranbiler og meget mere.

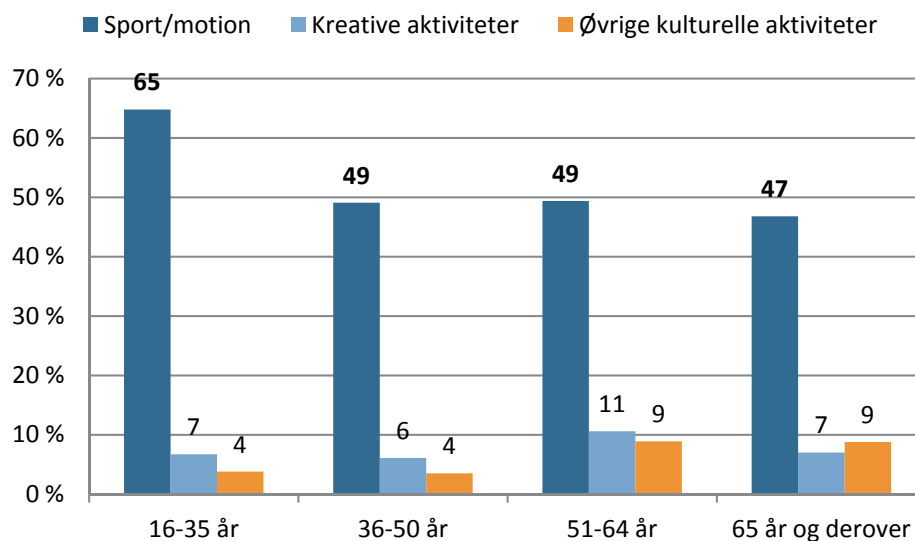
Endelig angiver 30 pct., at de ikke har dyrket fritidsaktiviteter på regelmæssig basis inden for de seneste 12 måneder⁶. Til sammenligning var andelen af ikke-aktive på 18 pct. i borgerundersøgelsen i Aalborg Kommune (Thøgersen & Næser 2016). Der er dermed betydeligt flere ikke-aktive borgere i Lolland Kommune end i Aalborg Kommune, hvilket kan hænge sammen med de socioøkonomiske forskelle mellem de to kommuner.

Ses der på forskelle på tværs af køn, er flere kvinder end mænd aktive inden for sport og motion og kreative aktiviteter. Mændene er generelt lidt mindre aktive end kvinderne. Dog er der flere mænd end kvinder, der har valgt kategorien 'andre typer af fritidsaktiviteter'.

Figur 3 viser forskellene på tværs af aldersgrupper for de tre mest udbredte aktiviteter. Som det fremgår, er borgere i den yngste aldersgruppe betydeligt mere aktive inden for sport og motion end de ældre aldersgrupper. Både kreative aktiviteter og særligt 'øvrige kulturelle aktiviteter' er derimod mest udbredt blandt de ældste aldersgrupper.

⁶ Borgerne har fået spørgsmålet uanset, hvad de har svaret i det første spørgsmål om, hvorvidt de normalt går til/dyrker faste aktiviteter i deres fritid. Derfor er der en lille variation i antallet af ikke-aktive mellem de to spørgsmål, hvilket både kan skyldes tidsperspektivet, og at dette spørgsmål omhandler specifikke aktiviteter.

Figur 3: Udvalgte aktivitetstyper – andel aktive fordelt på alder

Figuren viser andelen af borgere inden for hver aldersgruppe, som dyrker sport/motion (i pct.). n fordelt på aldersgrupper: 16-35 år = 105. 36-50 år = 114. 51-64 år = 235. 65+ år = 284. Fed skrift indikerer, at der er signifikant forskel på hvor store andele af aldersgrupperne, der dyrker de enkelte aktiviteter.

Omfanget af borgernes fritidsaktiviteter

Omfanget af borgernes fritidsaktiviteter kan måles både ved at se på, hvor mange aktiviteter borgerne dyrker, hvor lang tid de sammenlagt bruger på fritidsaktiviteter om ugen, samt hvor ofte de dyrker dem.

Tabel 1 viser, at 43 pct. af borgerne dyrker én aktivitet, mens 18 pct. dyrker to aktiviteter. Endelig er der 9 pct. af borgerne, som dyrker tre eller flere aktiviteter. Det mest udbredte er dermed en enkelt aktivitet.

Tabel 1: Antallet af fritidsaktiviteter

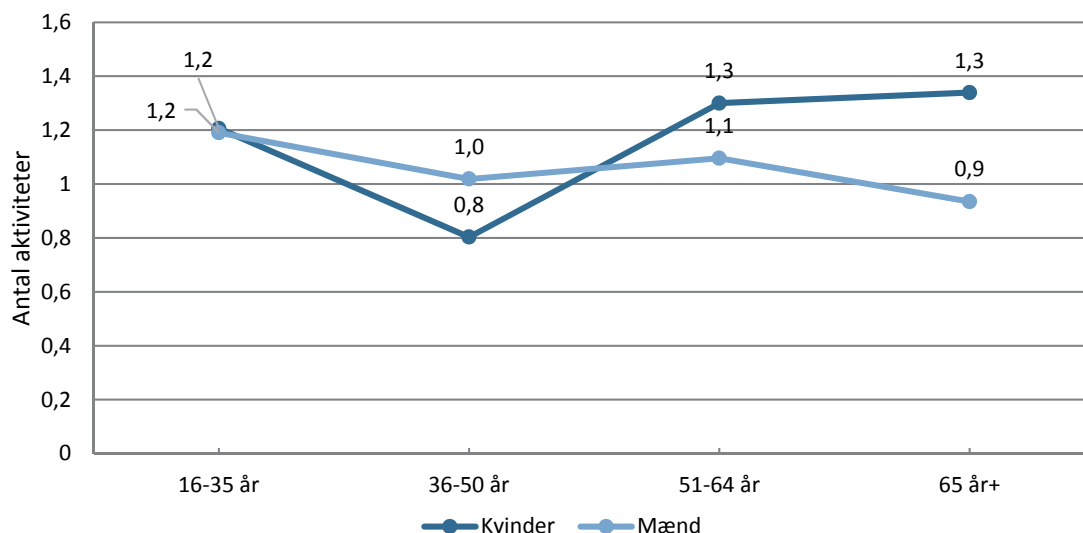
	Andel i pct.	n
0 aktiviteter	30	220
1 aktivitet	43	317
2 aktiviteter	18	135
3 eller flere aktiviteter	9	66
I alt	100	738

Tabellen viser, hvor mange aktiviteter respondenterne har sat kryds ved, at de dyrker/har dyrket på regelmæssig basis inden for de seneste 12 måneder.

Figur 4 viser, hvor mange aktiviteter borgerne gennemsnitligt dyrker fordelt på alder og køn. Aldersgruppen 36-50 år går gennemsnitligt til færrest aktiviteter. Det hænger godt sammen med, at denne aldersgruppe ligger lavest, når det gælder andelen, der dyrker faste fritidsaktiviteter. Kvinderne i denne aldersgruppe dyrker gennemsnitligt færre aktiviteter

end mændene, mens det omvendte gør sig gældende for de to ældste aldersgrupper. For den yngste aldersgruppe er der ingen forskelle på tværs af køn.

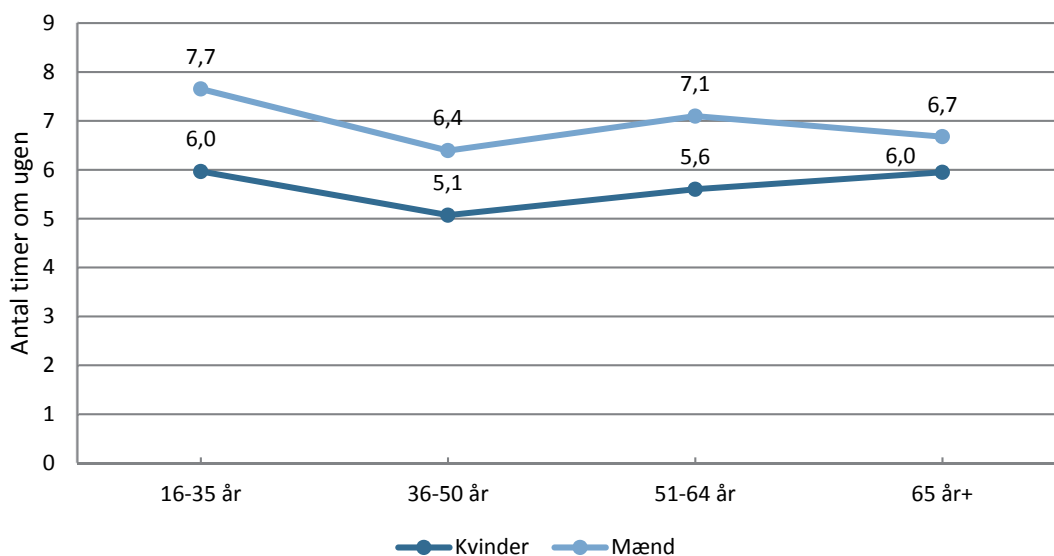
Figur 4: Antallet af fritidsaktiviteter – fordelt på alder

Figuren viser, hvor mange aktiviteter respondenterne går til i gennemsnit inden for hver gruppe. n (kvinder) = 359. n (mænd) = 379. Der er ingen signifikante forskelle mellem kønnene inden for de tre første aldersstrin ($p > 0,05$). For de 65+-årige er der signifikant forskel mellem antallet af aktiviteter for henholdsvis mænd og kvinder.

Ses der i stedet på det gennemsnitlige tidsforbrug blandt de *aktive* borgere, ser billedet lidt anderledes ud. Som figur 5 viser, bruger aldersgruppen 36-50 år mindst tid på aktiviteter, hvilket er i overensstemmelse med de øvrige resultater for denne aldersgruppe. Interessant er det dog, at mændene ligger højere end kvinderne i alle aldersgrupper, når det gælder tidsforbrug blandt de aktive borgere. Dette gælder også i den ældste aldersgruppe, hvor mændene i de øvrige analyser har ligget lavt. Så selvom betydeligt færre mænd end kvinder i de ældste aldersgrupper dyrker aktiviteter, bruger de aktive mænd dermed mere tid på aktiviteter end de aktive kvinder.

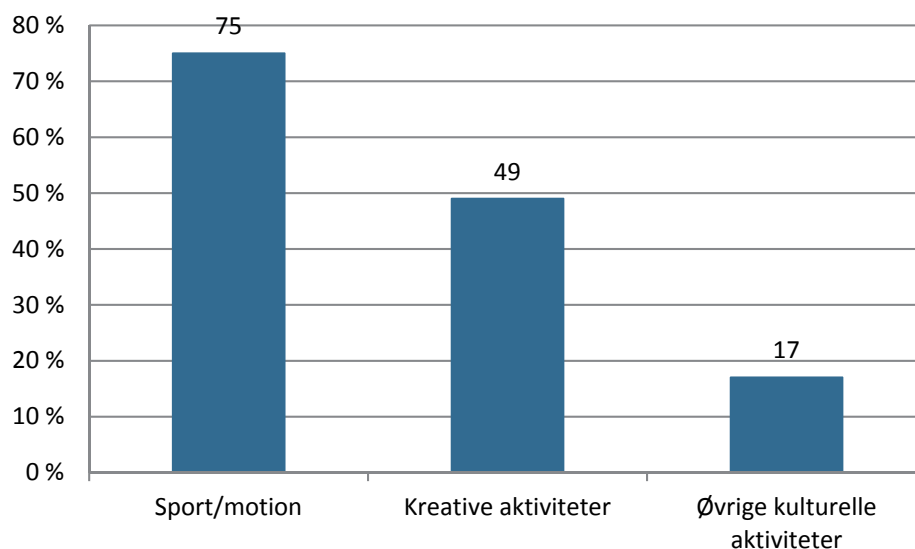
Figur 5: Gennemsnitlig tidsforbrug på fritidsaktiviteter – fordelt på alder

Graferne viser, hvor mange timer respondenterne i de respektive grupper i gennemsnit bruger på fritidsaktiviteter. n (kvinder): 243. n (mænd): 236. Kun aktive respondenter er med i den gennemsnitlige beregning. Der er ingen signifikante forskelle mellem kønnene inden for hvert alderstrin ($p > 0,05$). 12 respondenter blev sorteret fra, da de angav, at de bruger over 60 timer om ugen på deres fritidsaktivitet.

Aktivitetmønstrene varierer dog alt efter, hvilken aktivitet der er tale om. Figur 6 viser andelen af aktive inden for de tre mest udbredte aktivitetstyper, som dyrker aktiviteten mindst to gange ugentligt. Hyppigheden er størst for sport og motion, som 75 pct. af de aktive dyrker mindst to gange ugentligt, mens den tilsvarende andel er på 45 pct. af de aktive inden for kreative aktiviteter. Endelig er der kun 17 pct. inden for 'øvrige kulturelle aktiviteter', der dyrker aktiviteterne mindst to gange om ugen. Her er den hyppigst valgte kategori 1-3 gange i måneden, som 52 pct. af de aktive har valgt.

Figur 6: Mindst to gange ugentligt – fordelt på aktivitetstyper

Figuren viser andelen af aktive inden for hver enkelt aktivitet, som dyrker aktiviteten mindst to gange ugentligt (i pct.). n for de enkelte aktivitetstyper: sport/motion = 370. Kreative aktiviteter = 59. Øvrige kulturelle aktiviteter = 54.

Sociale mønstre i fritidsvanerne

Flere studier har vist, at social baggrund kan have betydning for tilbøjeligheden til at deltage i fritidsaktiviteter og frivilligt arbejde (Fridberg & Henriksen 2014; Pilgaard & Rask 2016).

Derfor er det interessant at belyse, om de samme tendenser gør sig gældende i denne undersøgelse. Temaet er desuden særligt interessant i Lolland Kommune, da kommunen demografisk set er karakteriseret ved en høj andel af borgere uden erhvervsuddannelse. Det gælder både i sammenligning med landsgennemsnittet og i sammenligning med andre kommuner, der ligesom Lolland kan karakteriseres som 'yderkommuner'⁷ (Se tabel 16 i bilagsmateriale). En særlig problemstilling specifikt for Lolland Kommune er, at kommunen både har befolkningstilbagegang og sociale udfordringer på én gang (Lolland Kommune 2016).

Social baggrund er et vidt begreb, der blandt andet kan dække over uddannelse og indkomst. Da der ofte er en sammenhæng mellem uddannelse, indkomstniveau, beskæftigelsesgrad mv., tager den følgende analyse udgangspunkt i uddannelsesniveaue⁸.

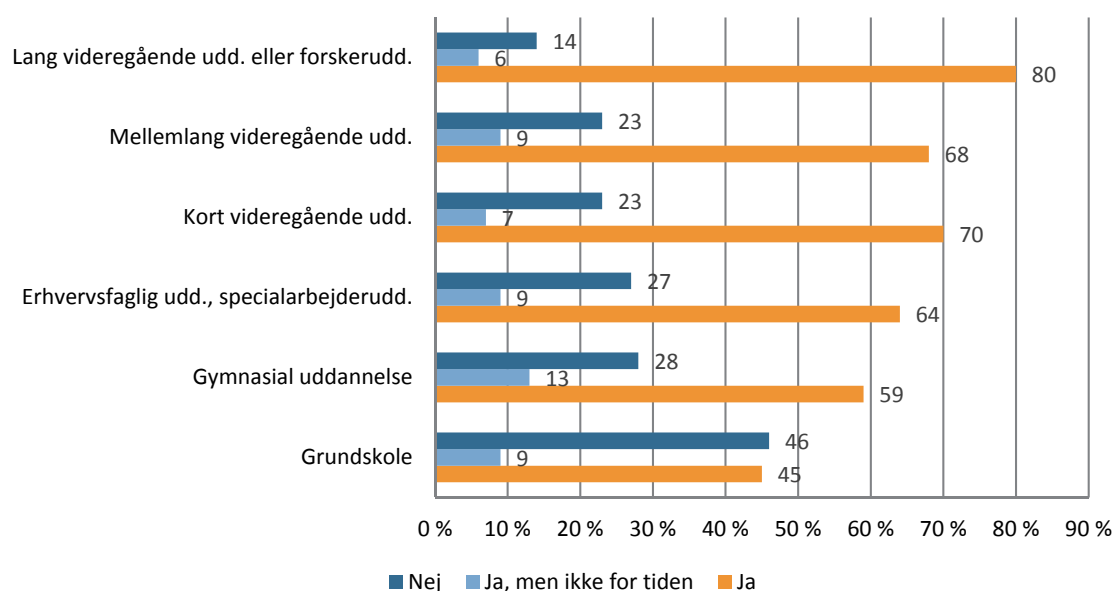
⁷ I Landdistriktsredegørelsen skelnes der mellem yderkommuner, landkommuner, mellemkommuner og bykommuner. Kategoriseringen er foretaget på baggrund af 14 forskellige indikatorer – herunder indikatorer for urbanisering, afstand til infrastruktur, socioøkonomiske forhold mv. (Indenrigsministeriet & Fødevareministeriet 2011, 31).

⁸ Der kan være udfordringer forbundet med at bruge indkomst som mål for social baggrund, da der er en del folkepensionister blandt respondenterne, som alle nu har relativt små indkomster, selvom de måske har lange uddannelser og tidligere har været beskæftigede. En enkelt ulempe ved at bruge uddannelse er dog, at yngre personer under uddannelse fremtræder med en lavere uddannelse i undersøgelsen, end den

Som figur 7 viser, er der store forskelle i borgernes aktivitetsniveau på tværs af uddannelsesniveau. Andelen, der dyrker faste fritidsaktiviteter, varierer fra 45 pct. blandt borgere med grundskoleuddannelse til 80 pct. blandt borgere med en lang videregående uddannelse eller forskeruddannelse.

Dermed er der en langt større variation i deltagelsen blandt de forskellige uddannelsesgrupper, end det fx var tilfældet i undersøgelsen i Aalborg Kommune, hvor andelen varierede mellem 59 og 71 pct. (Thøgersen & Næser 2016, 21). Der er dog relativt få respondenter i gruppen med gymnasiale uddannelser og lange videregående uddannelser, hvorfor andelen i disse kategorier skal tages med et vist forbehold. Opdeles respondenterne i færre grupper, er der dog stadig betydelige forskelle i aktivitetsniveauet på tværs af uddannelsesniveau (se tabel 11 i bilagsmaterialet).

Figur 7: Andel aktive fordelt på uddannelsesniveau (andel i pct.)

Figuren angiver svar på spørgsmålsformuleringen: 'Går du normalt til/dyrker du normalt faste fritidsaktiviteter i din fritid?' fordelt på højeste gennemførte uddannelse. n (grundskole) = 130. n (gymnasial udd.) = 32. n (Erhvervsfaglig udd., specialarbejderudd.) = 272. n (kort videregående udd.) = 69. n (mellemlang videregående udd.) = 95. n (lang videregående udd.) = 35.

Den ovenstående tendens ses også inden for de enkelte aktivitetstyper: Jo højere uddannelsesniveau, jo flere dyrker både sport/motion, kreative aktiviteter og øvrige kulturelle aktiviteter. Spredningen er særligt stor i forhold til sidstnævnte: Hvor 2 pct. af de borgere, der har grundskole og gymnasial uddannelse som den højeste gennemførte uddannelse, går til øvrige kulturelle aktiviteter på regelmæssig basis, gør det sig gældende for hele 15 pct. af borgerne med en videregående uddannelse (Se tabel 12 i bilagsmateriale).

de er i gang med. Knap 60 pct. af de respondenter, der har grundskole eller gymnasial uddannelse som højest gennemførte uddannelse, er dog over 50 år.

Også når det gælder antallet af aktiviteter, er der forskelle på tværs af uddannelsesniveau. Borgere med en videregående uddannelse dyrker gennemsnitligt flere forskellige aktiviteter end borgere med en kortere uddannelse. Hvor borgere med grundskoleuddannelse eller gymnasial uddannelse gennemsnitligt dyrker 0,8 aktiviteter, dyrker borgere med en videregående uddannelse gennemsnitligt 1,5 aktiviteter (tabel 2).

Tabel 2: Omfanget af aktiviteter fordelt på uddannelsesniveau

	Antal aktiviteter (gennemsnit alle borgere)	n	Tidsforbrug i timer (gennemsnit aktive borgere)	n
Grundskole eller gymnasial uddannelse	0,82	162	6,39	90
Erhvervsuddannelse eller specialarbejderuddannelse	1,07	272	5,77	185
Videregående uddannelse.	1,50	199	6,55	157
I alt	1,14	633	6,18	432

Tabellen viser omfanget af borgernes aktivitetsniveau på tværs af uddannelsesniveau. Antallet af aktiviteter: p-værdi < 0,05; tidsforbrug: p-værdi > 0,05.

Derimod er der ingen systematiske forskelle på tværs af uddannelsesgrupperne, når det gælder tidsforbruget blandt de aktive. Det kan tyde på, at forskellene i aktivitetsniveauet på tværs af uddannelsesniveau udligner sig, når først borgerne er aktive, mens der er store forskelle, når det gælder tilbøjeligheden til at være aktiv.

Geografiske mønstre i fritidsvanerne

Dette afsnit belyser eventuelle geografiske mønstre i borgernes fritidsvaner. Det belyses ved at se på, hvor aktive borgerne er på tværs af forskellige typer af lokalsamfund og geografiske områder i kommunen.

Til at belyse de geografiske mønstre er respondenterne delt op i fire geografiske områder, svarende til de fire tidligere skoledistrikter i kommunen: Nordvestskolen (kommunens nordvestlige del), Maribo Skole (kommunens nordøstlige del), Sønder Skole (kommunens sydøstlige del) og Fjordskolen (kommunens sydvestlige del). I resten af analysen omtales de fire lokalområder som henholdsvis Nordvest, Nordøst, Sydøst og Sydvest.

Som det fremgår af kortet nedenfor, er der ingen forskelle af betydning på tværs af de fire ovenstående lokalområder, når det gælder andelen af aktive. Andelen, der dyrker faste aktiviteter i deres fritid, varierer fra 57,6 pct. i Nordvest til 61,4 pct. i Sydøst. Forskellene mellem områderne er imidlertid ikke signifikante.

Figur 8: Aktivitetsniveau fordelt på lokalområder i kommunen

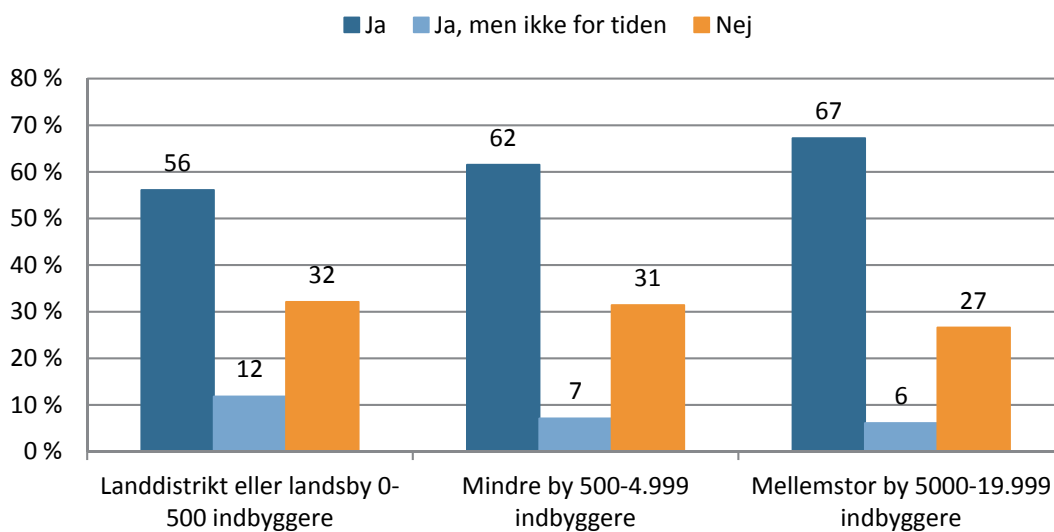

Kortet viser andelen af borgere, der har svaret 'ja' til spørgsmålet om, hvorvidt de dyrker/går til faste aktiviteter i deres fritid – fordelt på de fire lokalområder. n = 738.

Derimod er der nogle interessante forskelle på tværs af forskellige typer af lokalsamfund. Som det fremgår af figur 9, stiger aktivitetsniveauet med urbaniseringsgraden. Andelen af borgere, der dyrker faste aktiviteter i fritiden, er på 67 pct. i kommunens største byer, mens den er på 56 pct. blandt borgere i landdistrikter og landsbyer under 500 indbyggere⁹.

⁹ Forskellene kan ikke tilskrives uddannelsesniveauet, hvor der ikke er systematisk variation af betydning på tværs af landdistrikter og mellemstore byer. Dog er der færre med videregående uddannelse i mindre byer (500-4.999 indbyggere) end i de øvrige typer af lokalsamfund.

Figur 9: Aktivitetsniveau fordelt på lokalområder (andel i pct.)

Figuren angiver svar for spørgsmålsformuleringen: 'Går du til/dyrker du faste aktiviteter i din fritid?' n for de enkelte typer af lokalområder: Landdistrikt eller landsby = 246. Mindre by = 169. Mellemstor by = 244. Forskellen mellem andelen af aktive i hhv. landdistrikter og mellemstore byer er signifikant (p-værdi < 0,05).

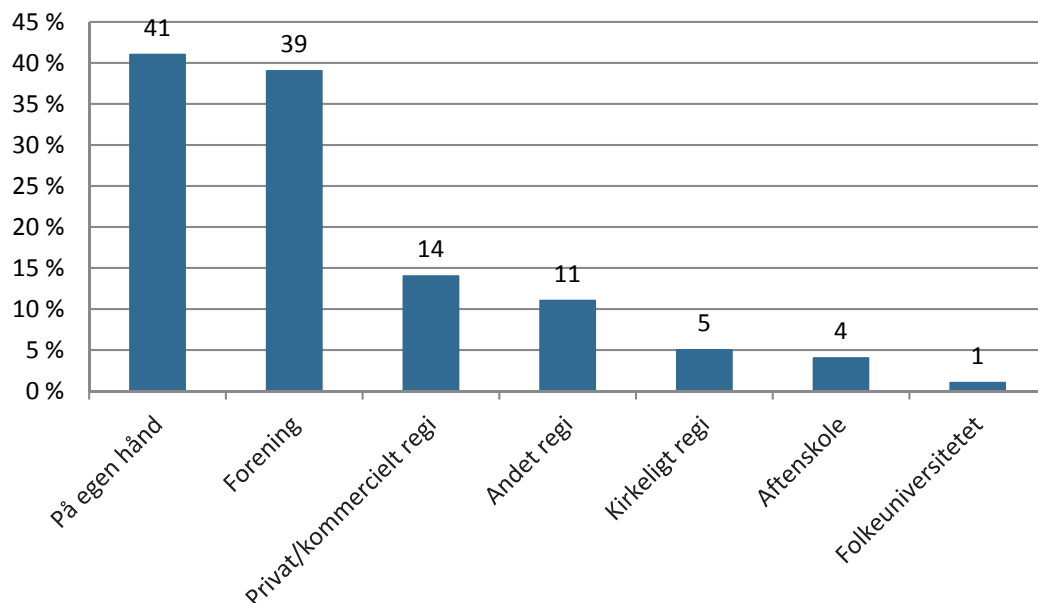
Denne tendens svarer godt til det generelle billede på idrætsområdet i Danskernes motions- og sportsvaner, hvor andelen af aktive ligeledes er størst i landets større byer (Pilgaard & Rask 2016, 58).

Rammerne for borgernes fritidsaktiviteter

Den følgende analyse ser nærmere på, hvor borgerne dyrker deres fritidsaktiviteter, hvem de dyrker aktiviteterne med, samt hvilke faktorer der har betydning for, hvor de vælger at dyrke deres aktivitet.

Figur 10 viser et samlet overblik over, hvor stor en andel af borgerne der dyrker faste fritidsaktiviteter i forskellige typer af regi.

Figur 10: Hvilket regi dyrkes aktiviteterne i? (andel i pct.)

Figuren angiver svar for spørgsmålsformuleringen: 'I hvilket regi dyrker du/går du til dine faste fritidsaktiviteter?' Respondenterne har fået spørgsmålet for hver af de aktiviteter, de dyrker, ligesom de har haft mulighed for at sætte kryds ved flere forskellige regi for hver aktivitet. Andelen summerer derfor ikke til 100 pct. Figuren omfatter både aktive og ikke-aktive borgere. n = 738.

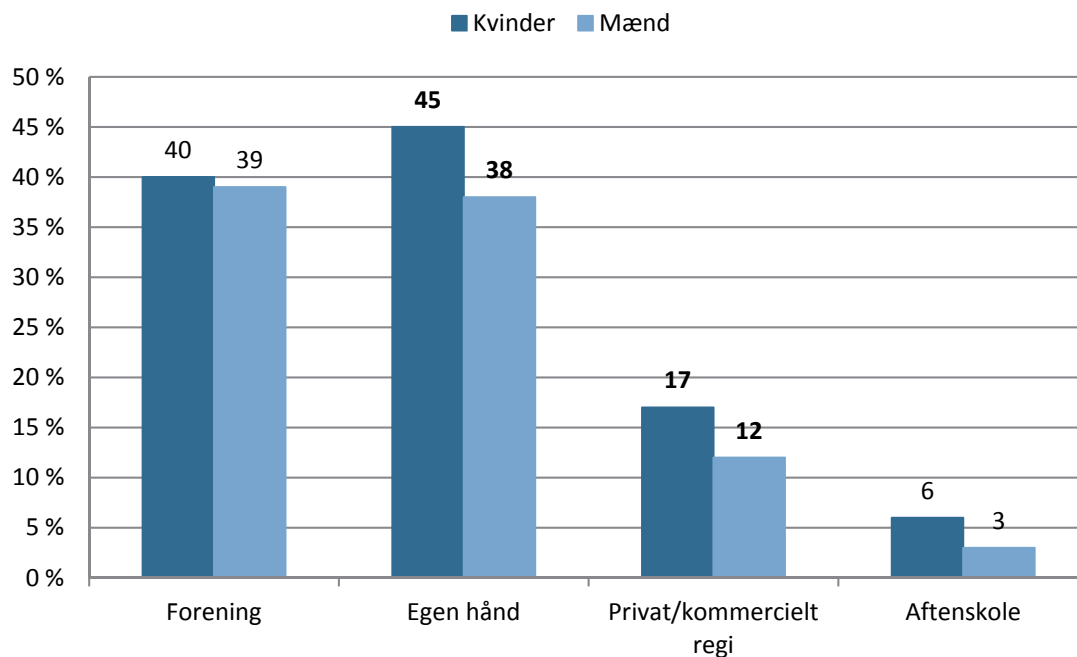
Som det fremgår, er 'på egen hånd' det 'regi', hvor flest borgere dyrker deres aktiviteter (40 pct.). Der er dog næsten lige så mange, som dyrker aktiviteter i foreningsregi.

Den ovenstående fordeling minder om fordelingen i borgerundersøgelsen i Aalborg Kommune. Dog dyrker færre borgere i Lolland Kommune aktiviteter i privat/kommercielt regi, i aftenskolereggi og i folkeuniversitetsreggi, end det er tilfældet i Aalborg Kommune. Disse forskelle kan afspejle variation i udbuddet af tilbud på tværs af de to kommuner. På aftenskoleområdet hænger resultatet godt sammen med, at aftenskoleaktiviteten på landsplan er betydeligt højere i bykommuner end i yderkommuner (Thøgersen 2016). I forhold til privat regi viser foreløbige tal fra Idans facilitetsdatabase, at Lolland Kommune ligger lavt ift. udbredelsen af fitnesscentre i sammenligning med en række sammenlignelige kommuner, hvilket kan være en af forklaringerne på den relativt lave andel, der dyrker aktiviteter i privat regi. Derudover er det ikke alle fitnesscentre i kommunen, som drives af kommercielle aktører (se tabel 16 i bilagsmaterialet).

Kvinderne dominerer i aftenskoler og kommercielle tilbud

Figur 11 viser, at der er begrænsede forskelle på tværs af køn, når det gælder aktiviteter i foreningsregi, mens kvinder i højere grad end mænd dyrker aktiviteter på egen hånd, i privat/kommercielt regi samt på aftenskole.

Figur 11: Aktivitetsregi – fordelt på køn

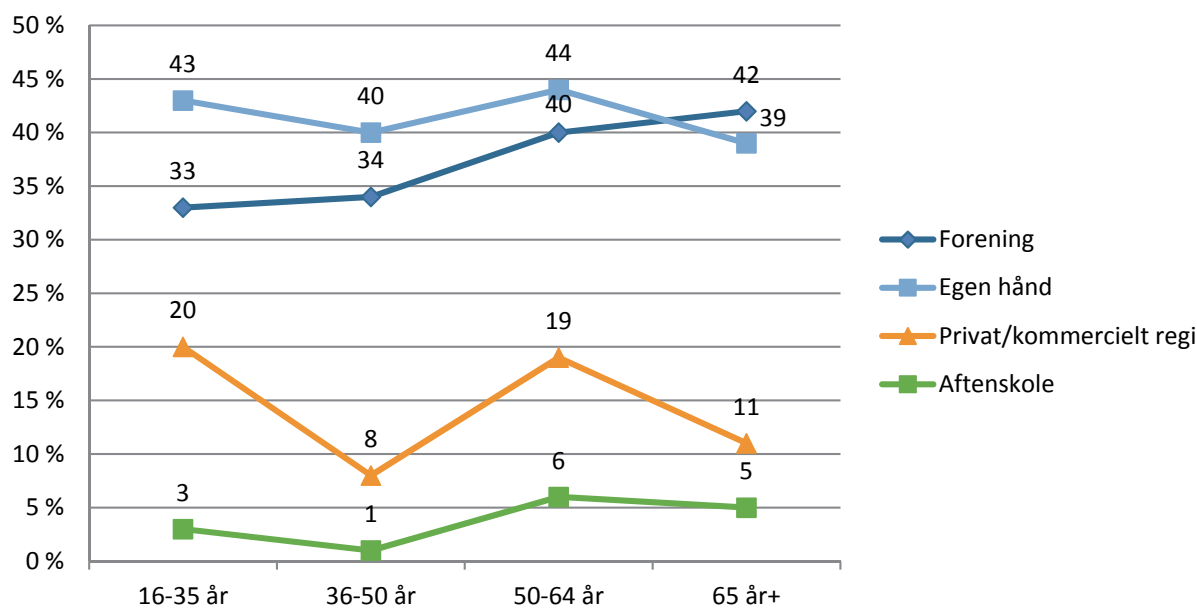
Figuren viser, hvor store andele i pct. der er aktive inden for de respektive regi. n: kvinder = 360. Mænd = 379. Fed skrift indikerer, at der er signifikant forskel på andelen, der dyrker aktiviteter i de enkelte regi.

Overvægten af kvinder i privat regi og i aftenskoleregi blev også fundet i borgerundersøgelsen i Aalborg Kommune (Thøgersen & Næser 2016) og ses også på landsplan, når det gælder idrætsaktiviteter (Pilgaard & Rask 2016, 45). For aftenskolerne specifikt er der generelt en meget stor overvægt af kvinder blandt deres kursister (Bjerrum & Thøgersen 2016).

Deltagelse i foreninger og aftenskoler stiger med alderen

Figur 12 viser andelen af borgere, der dyrker aktiviteter i de respektive regi på tværs af aldersgrupper. Ikke overraskende er andelen, der går til aktiviteter i aftenskoleregi, størst blandt de ældste aldersgrupper, hvilket er i god overensstemmelse med andre undersøgelser (Bjerrum & Thøgersen 2016, Bak m.fl. 2012). Andelen af aktive i privat regi svinger mellem aldersgrupperne, hvilket også skal ses i lyset af det generelt lavere aktivitetsniveau i aldersgruppen 36-50 år.

Figur 12: Aktivitetsregi – fordelt på alder (andel i pct.)

n for de fire aldersgrupper: 16-35 år = 105. 36-50 år = 114. 51-64 år = 235. 65 år+ = 285.

Derudover er det interessant, at foreningsdeltagelsen stiger med alderen. Hvor 33 pct. af de 16-35 årige går til aktiviteter i foreningsregi, gør det sig gældende for 42 pct. af de 65+-årige. Også dette billede er i god overensstemmelse med resultaterne fra undersøgelsen i Aalborg Kommune (Thøgersen & Næser 2016). Variationen på tværs af aldersgrupper er begrænset, når det gælder aktiviteter på egen hånd, men dog lavest for den ældste aldersgruppe.

Mange dyrker kreative aktiviteter på egen hånd

Der er ikke overraskende store forskelle på, hvor borgerne dyrker de forskellige typer af fritidsaktiviteter. Tabel 3 viser en oversigt over sammenhængene mellem regi og de tre mest udbredte aktivitetstyper. I læsningen af tabellen er det vigtigt at være opmærksom på, at de samme borgere godt kan dyrke flere forskellige aktiviteter, ligesom de kan dyrke den samme aktivitet i flere forskellige organisatoriske sammenhænge. Kun de borgere, der dyrker de respektive aktiviteter, indgår i tabellen.

Som det fremgår, er foreningsregi det mest udbredte regi, når det gælder sport og motion – tæt fulgt af 'på egen hånd'. Henholdsvis 22 pct. og 6 pct. af de idrætsaktive dyrker aktiviteter i privat regi og aftenskoleregi.

Kreative aktiviteter skiller sig ud ved en meget høj andel, der dyrker aktiviteterne på egen hånd. Det gør sig gældende for hele 80 pct. af de aktive. Samtidig dyrker næsten halvdelen af de aktive kreative aktiviteter i foreningsregi. Det viser, at mange både dyrker kreative aktiviteter i organiseret regi og i privat regi. Derudover er det særligt ved de kreative aktiviteter, at borgerne dyrker aktiviteter i aftenskoleregi.

Også når det gælder 'øvrige kulturelle aktiviteter' ser det ud til, at mange borgere både dyrker aktiviteterne i organiseret regi – i særdeleshed i foreningslivet – og på egen hånd.

Tabel 3: Borgernes typer af faste fritidsaktiviteter – fordelt på regi (andel af aktive i pct.)

	Frivillig forening	Aftenskoleregi	Privat regi	På egen hånd	n
Sport/motion	64	6	22	60	373
Kreative aktiviteter	49	20	37	80	59
Øvrige kulturelle aktiviteter	72	15	41	70	54

Tabellen angiver, i hvilket regi fritidsaktiviteterne dyrkes/er blevet dyrket inden for de seneste 12 måneder (i pct.). Bemærk, at hver række ikke nødvendigvis summerer til 100 pct., da man kan dyrke en fritidsaktivitet i flere regi. Ligeledes summerer den sidste kolonne ikke til det samlede antal respondenter på 738, da hver enkelt respondent kan dyrke flere fritidsaktiviteter. Tabellen skal læses på den måde, at fx 64 pct. af de 373 respondenter, der dyrker sport/motion, gør det i en frivillig forening, mens 6 pct. af de samme 373 respondenter dyrker sport/motion i aftenskoleregi.

Variation i regi på tværs af uddannelsesgrupper

På idrætsområdet ses en tendens til, at uddannelsesniveaut øger tilbøjeligheden til at dyrke aktiviteter i privat regi eller på egen hånd (Laub 2013, 104). Derfor er det interessant at se på sammenhængene mellem uddannelsesniveau og regi, når det gælder fritidsaktiviteter i bredere forstand.

Tabel 4 viser en lignende tendens i denne undersøgelse. Hvor 11 pct. af borgerne med grundskole eller gymnasial uddannelse som højest gennemførte uddannelse dyrker aktiviteter i privat regi, gør det sig gældende for 22 pct. af borgerne med en videregående uddannelse. Når det gælder aktiviteter på egen hånd, varierer andelen fra 37 pct. til 53 pct. Der er dog også store forskelle, når det gælder aktiviteter i frivillig forening. Forskellene skal desuden ses i lyset af, at borgere med længerevarende uddannelse generelt er mere tilbøjelige til at dyrke aktiviteter. Tendensen er dog den samme, når der udelukkende ses på de aktive borgere inden for hver gruppe.

Tabel 4: Borgernes typer af faste fritidsaktiviteter – fordelt på regi (andel i pct.)

	Grundskole og gymnasial uddannelse	Erhvervsfaglig uddannelse og specialarbejderuddannelse	Videregående uddannelse og forskeruddannelse
Frivillig forening	31	40	53
Aftenskoleregi	1	3	8
Privat regi	11	13	22
På egen hånd	37	38	53
n	162	272	199

Tabellen viser, i hvilket regi aktiviteter dyrkes/er blevet dyrket inden for de seneste 12 måneder fordelt på uddannelsesbaggrund (i pct.). n = 633. Kolonnerne summerer ikke til 100, da respondenterne kunne gå til aktiviteter i flere forskellige regi. Tabellen skal læses på den måde, at fx 31 pct. af respondenterne med grundskole eller gymnasiet som højeste gennemførte uddannelse (n = 162) gik til aktiviteter i foreningsregi. Der er signifikante forskelle for deltagelse inden for hvert regi ($p < 0,05$).

Faktorer med betydning for valg af rammer for aktiviteterne

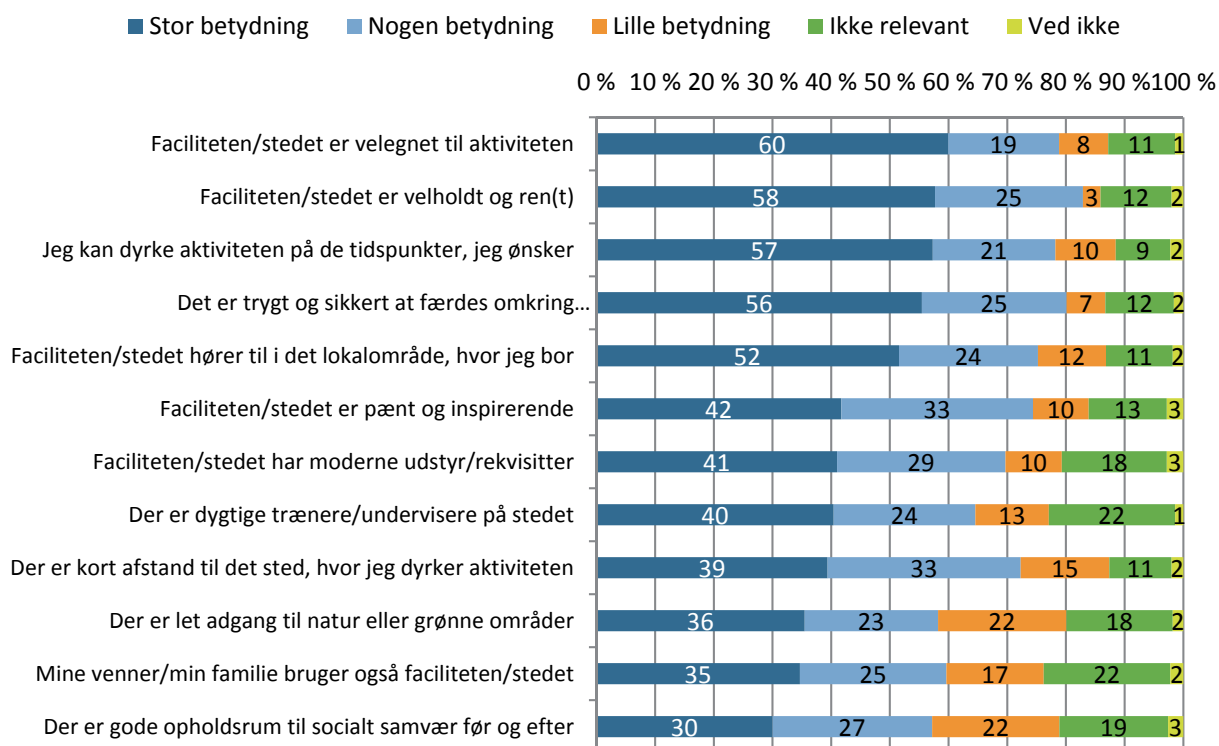
Relateret til borgernes valg af regi er også de faktorer, som ifølge borgerne selv har betydning for, hvor de vælger at dyrke deres fritidsaktiviteter. I spørgeskemaundersøgelsen er de aktive borgere blevet bedt om at forholde sig til, hvor stor betydning en række forskellige faktorer har for, hvor de foretrækker at dyrke deres fritidsaktiviteter.

Som figur 13 viser, betyder det mest for borgerne, at faciliteten er velegnet til aktiviteten. Næsten lige så mange tillægger det stor betydning, at faciliteten er velholdt og ren, at aktiviteterne kan dyrkes på de tidspunkter, de ønsker, samt at der er trygt og sikkert at færdes omkring faciliteten.

Færrest borgere lægger vægt på betydningen af gode opholdsrum til socialt samvær før og efter aktiviteten, samt at venner eller familie også bruger stedet. Dog har disse faktorer stor betydning for cirka en tredjedel af de aktive borgere.

Svarene tyder samlet på, at det typisk er selve aktiviteten og faciliteternes egnethed og tilgængelighed, som er i centrum for borgerne, når de vælger, hvor de skal dyrke deres aktivitet.

Figur 13: Faktorer med betydning for borgernes valg af rammer for aktiviteten

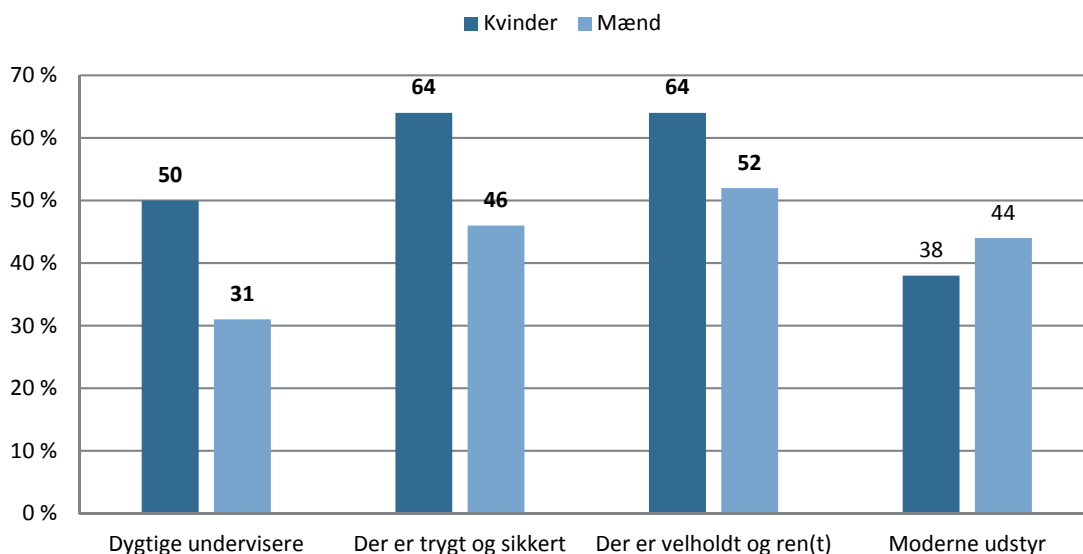

Figuren viser respondenternes svar på spørgsmålsformuleringen: "Hvor stor betydning har følgende forhold for, hvor du foretrækker at dyrke dine fritidsaktiviteter?" Kun de respondenter, der dyrker faste aktiviteter i deres fritid, har fået spørgsmålet. n: 502.

Mænd og kvinder lægger dog ikke nødvendigvis vægt på de samme ting, når de skal vælge rammerne for deres fritidsaktivitet.

Figur 14 viser de faktorer, hvor der er størst forskelle på tværs af køn. For kvinderne er de vigtigste faktorer, at der er trygt og sikkert omkring faciliteten, og at faciliteten er pæn og inspirerende, mens betydeligt færre mænd lægger vægt på disse faktorer. Kvinder lægger også i højere grad end mænd vægt på, at der er dygtige undervisere på stedet. Omvendt er der flere mænd end kvinder, som tillægger moderne udstyr og rekvisitter stor betydning for deres valg.

Figur 14: Faktorer med stor betydning for valg af rammer – fordelt på køn (andel i pct.)

Figuren viser de forhold, hvor der er størst forskel på, hvor store andele af henholdsvis mænd og kvinder der har angivet, at de respektive faktorer har stor betydning. Kun de faktorer, hvor der er største forskelle på tværs af køn, er medtaget i figuren. n (kvinder) = 253. n (mænd) = 249/250. Fed skrift indikerer, at der er signifikant forskel på andelen af henholdsvis mænd og kvinder, der er enige i udsagnene.

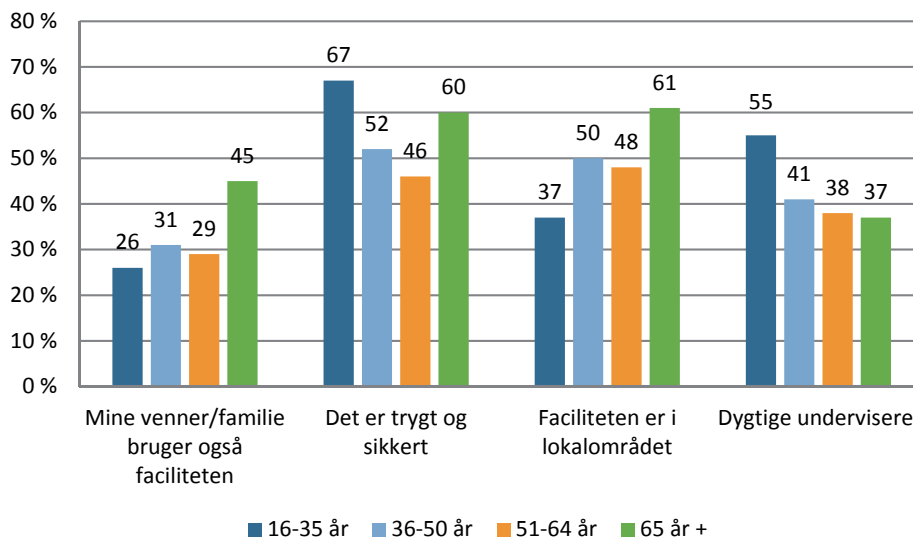
Også på tværs af aldersgrupper er der store forskelle på, hvilke faktorer der tillægges betydning. Figur 15 viser faktorer med den største aldersmæssige variation.

Som det fremgår, skiller den ældste aldersgruppe sig ud ved tillægge det stor betydning, at venner eller familie også bruger stedet, og at faciliteten er i lokalområdet. De ældre borgere har også fokus på trygheden omkring faciliteten. Denne faktor scorer dog endnu højere blandt borgerne i den yngste aldersgruppe, hvor hele 67 pct. tillægger det stor betydning.

Derudover er det interessant, at dygtige undervisere betyder mest for den yngste aldersgruppe i undersøgelsen. Det tyder på, at særligt denne gruppe har fokus på at dygtiggøre sig inden for aktiviteten.

Samlet viser analysen, at forskellige typer af målgrupper lægger vægt på forskellige ting, når de skal vælge arena for deres aktiviteter, hvilket er et væsentligt opmærksomhedspunkt i den fremtidige udvikling af tilbud og faciliteter.

Figur 15: Faktorer med stor betydning for valg af rammer – fordelt på alder (andel i pct.)

Figuren viser, hvor store andele af aldersgrupperne der har svaret, at de respektive forhold har stor betydning for, hvor de foretrækker at dyrke deres fritidsaktiviteter (i pct.). Kun de faktorer, hvor der er størst variation aldersgrupperne imellem, indgår i figuren. n for de respektive aldersgrupper: 16-35 år = 76. 36-50 år = 68. 51-64 år = 166. 65 år + = 191-193.

Endelig er der nogle interessante forskelle på tværs af regi, når det gælder betydningen af de respektive faktorer. Tabel 4 viser, at aftenskoledeltagerne er den gruppe, der lægger størst vægt på dygtige undervisere. Det er i god overensstemmelse med en undersøgelse blandt aftenskolekursister i Aalborg Kommune, som viser, at kursisterne i vid udstrækning kommer for at lære nyt, og at dygtige undervisere har stor betydning for deres deltagelse (Bjerrum & Thøgersen 2016). Dygtige undervisere betyder dog også meget for borgere, der dyrker aktiviteter i privat regi.

Både privat regi og aftenskoleregi scorer ligeledes højest, når det gælder facilitetens egnethed til aktiviteten samt moderne udstyr og rekvisitter. Muligheden for at dyrke aktiviteten på de tidspunkter, der ønskes, betyder ikke overraskende mest for borgere, der dyrker aktiviteter på egen hånd og i privat regi. Endelig betyder gode opholdsrum til socialt samvær mere for foreningsaktive end for de aktive i de øvrige typer af regi.

Tabel 4: Faktorer med betydning for rammerne – fordelt på regi (andel i pct.)

	Forenings-regi	Aften-skoleregi	Privat regi	På egen hånd
Faciliteten/stedet er indrettet/velegnet til den aktivitet, jeg foretrækker at dyrke	66	70	74	53
Faciliteten/stedet har moderne udstyr og rekvisitter til den aktivitet, jeg foretrækker	42	53	55	37
Der er kort afstand til det sted, hvor jeg dyrker min fritidsaktivitet	39	30	38	41
Jeg kan dyrke min fritidsaktivitet på de tidspunkter, jeg ønsker	55	55	61	63
Der er gode opholdsrum til socialt samvær før og efter aktiviteten	35	16	28	27
Faciliteten/stedet er velholdt og ren(t)	65	61	65	56
Faciliteten/stedet er pænt og inspirerende	47	39	42	41
Det er trygt og sikkert at færdes omkring faciliteten/stedet	60	45	63	53
Mine venner/familie bruger også faciliteten/stedet	39	43	31	30
Der er let adgang til natur eller grønne områder	35	23	29	40
Faciliteten/stedet hører til i det lokalområde, hvor jeg bor	58	57	52	51
Der er dygtige trænere/ledere/undervisere på stedet	45	60	56	34
n	283	30-31	103	299

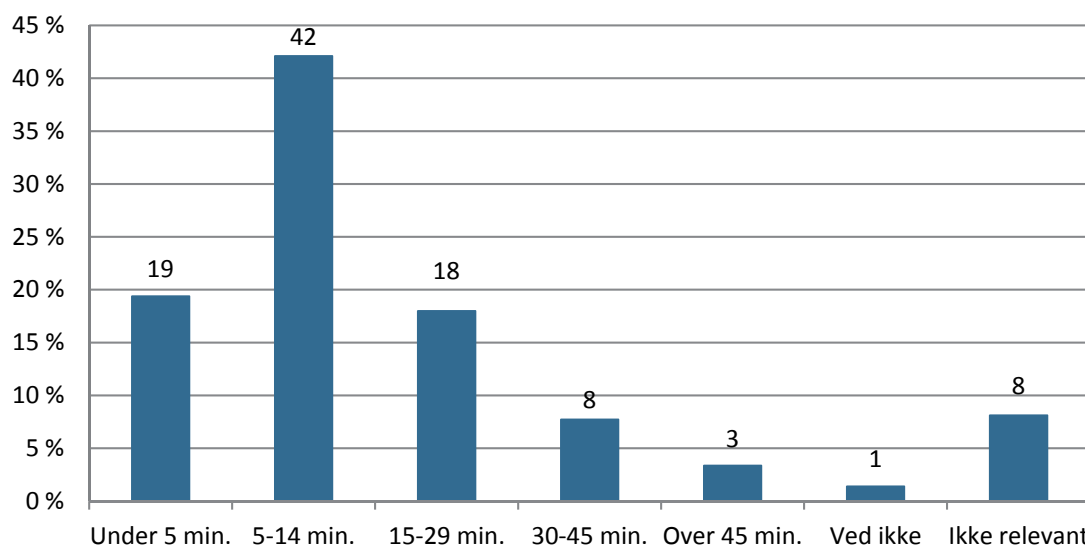
Tabellen viser andelen af aktive borgere, som tillægger de enkelte faktorer stor betydning fordelt på regi.

Transport til fritidsaktiviteterne

I en kommune som Lolland, hvor befolkningstætheden er lav, og hvor der derfor i nogle områder kan være relativt store afstande til fritidsaktiviteterne, er det relevant at se på borgernes transporttid til aktiviteterne, samt hvilke transportmidler de benytter sig af.

Figur 16 viser, at 5-14 minutter er det tidsinterval flest borgere sætter kryds ved, når de skal angive transporttiden til den fritidsaktivitet, de dyrker mest. Det gælder for 42 pct. af de aktive borgere. Samlet holder 80 pct. af borgerne sig på en transporttid under en halv time. Der er dog 11 pct. af de aktive, som bruger længere tid på transport til deres primære fritidsaktivitet.

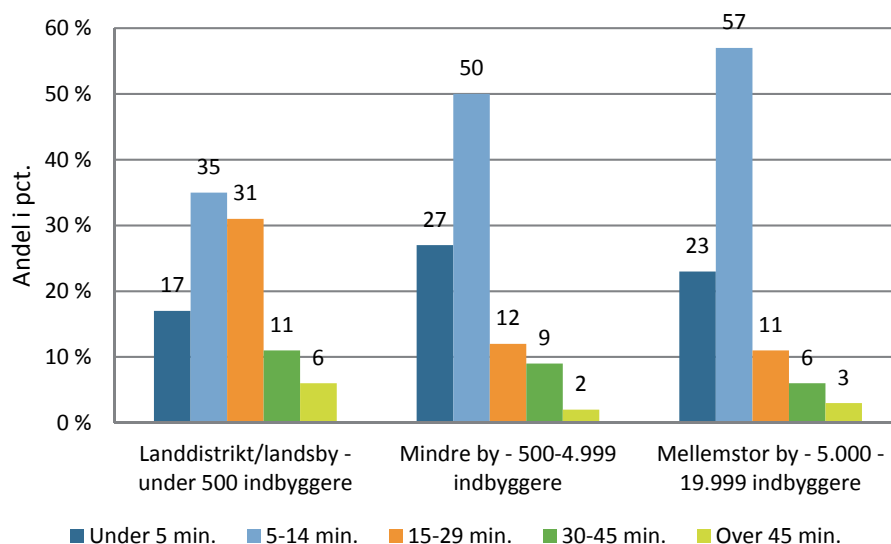
Figur 16: Transporttid til primær fritidsaktivitet (andel i pct.)

Figuren viser borgernes svar på spørgsmålet om, hvor lang tids transport tid de har til den fritidsaktivitet, de dyrker mest (kun den ene vej). Kun de aktive borgere har fået spørgsmålet. n = 506.

Ikke overraskende bruger borgere i landdistrikterne betydeligt længere tid på transport end borgerne i kommunens mindre og mellemstore byer (figur 17). 18 pct. af borgerne i landdistrikterne bruger mindst en halv time på transport, mens det gør sig gældende for 9 pct. af borgerne i de mellemstore byer i kommunen.

Figur 17: Transporttid til fritidsaktiviteter – fordelt på typen af lokalsamfund (andel i pct.)

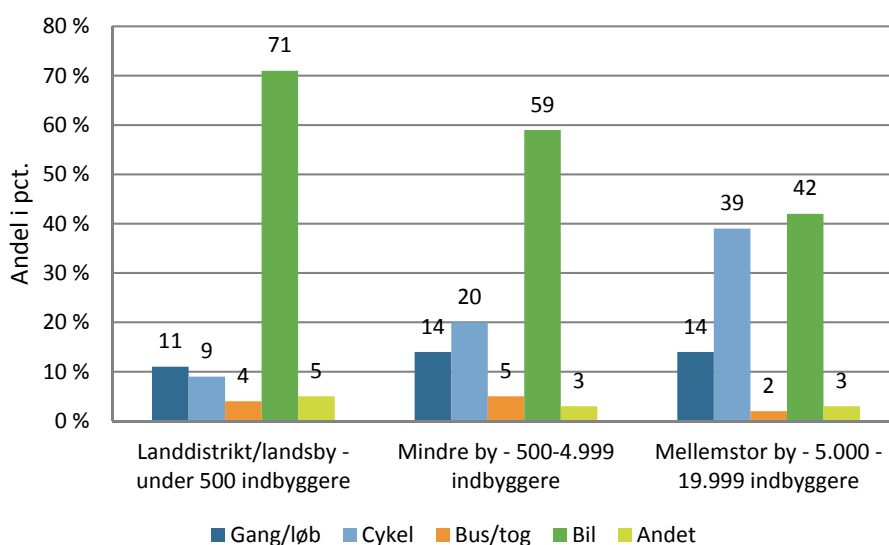
Figuren viser borgernes transporttid hen til den fritidsaktivitet, de dyrker mest (kun den ene vej), fordelt på alder. n for de tre typer af lokalsamfund: Landdistrikt/landsby = 156. Mindre by = 108. Mellemstor by = 162. Der er signifikant forskel på transporttiden mellem de tre typer af lokalsamfund.

Transporttiden i Lolland Kommune adskiller sig ikke nævneværdigt fra resultaterne i en lignende borgerundersøgelse på idrætsområdet i Haderslev Kommune. Dog er der lidt

flere borgere i Haderslev Kommune, som har under 15 minutters transporttid (Forsberg m.fl. 2016, 114).

Samlet set benytter 56 pct. af borgerne bil som transportmiddel hen til aktiviteten, mens kun 4 pct. benytter offentlig transport. Valget af transportmiddel er tydeligt påvirket af, hvilken type lokalsamfund borgerne bor i. Hvor 71 pct. af borgerne i landdistrikter bruger bilen, gør det sig gældende for 42 pct. af borgerne i kommunens største byer. Til gengæld tager borgerne i betydeligt højere grad cyklen, når de bor i byerne.

Figur 18: Transportmiddel til fritidsaktiviteter – fordelt på typen af lokalsamfund (andel i pct.)

Figuren viser, hvilket transportmiddel de aktive typisk anvender for at komme hen til den fritidsaktivitet, de dyrker mest, fordelt på typer af lokalsamfund. n for de tre typer af lokalsamfund: Landdistrikt/landsby = 171. Mindre by = 116. Mellemstor by = 178. Der er signifikant forskel på transporttiden mellem de tre typer af lokalsamfund. Der er signifikant forskel på transportformen mellem de tre typer af lokalsamfund.

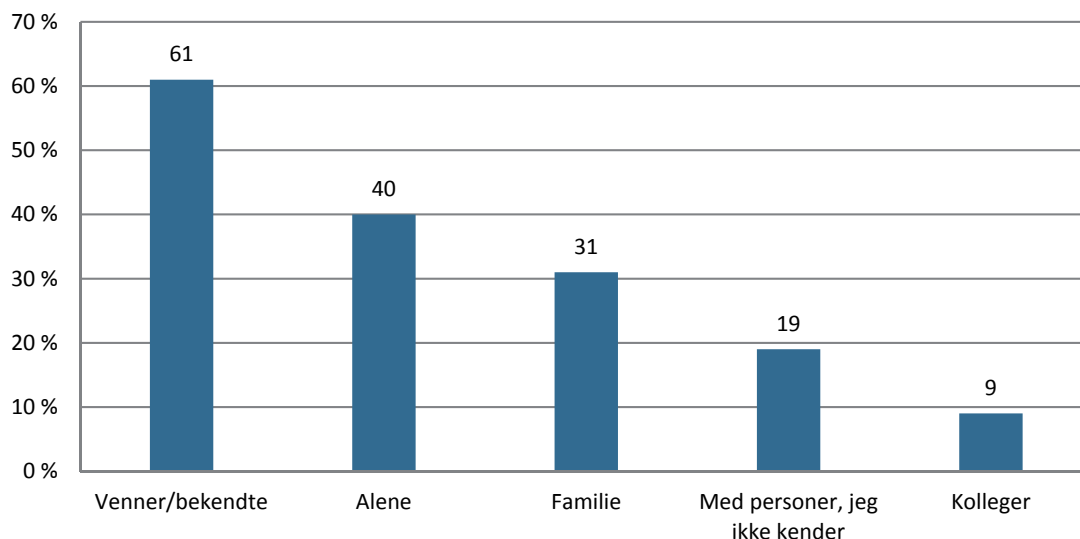
Ses der på de fire geografiske områder i kommunen, er bilen mere udbredt som transportmiddel i kommunens nordvestlige og sydøstlige del, hvilket givetvis hænger sammen med den geografiske placering af kommunens største byer.

Transportmønstret i Lolland Kommune minder meget om resultaterne fra borgerundersøgelsen på idrætsområdet i Haderslev. Generelt vidner resultater fra andre kommuneundersøgelser om, at benyttelsen af de respektive transportmidler ikke overraskende er påvirket af kommunens karakteristika og i særdeleshed urbaniseringsgraden. Eksempelvis er der betydeligt færre borgere i Frederiksberg Kommune, der benytter bil, mens rigtig mange benytter sig af aktiv transport (Forsberg & Nielsen 2016).

Hvem dyrker borgerne aktiviteterne sammen med?

I spørgeskemaundersøgelsen er borgerne blevet bedt om at svare på, hvem de normalt dyrker deres fritidsaktiviteter med. Som det fremgår, dyrker 61 pct. af borgerne deres fritidsaktiviteter sammen med venner eller bekendte. 40 pct. dyrker aktiviteter alene, mens knap en tredjedel gør det med familien. Endelig dyrker knap en femtedel af borgerne aktiviteter med personer, de ikke kender, mens 9 pct. gør det med deres kolleger.

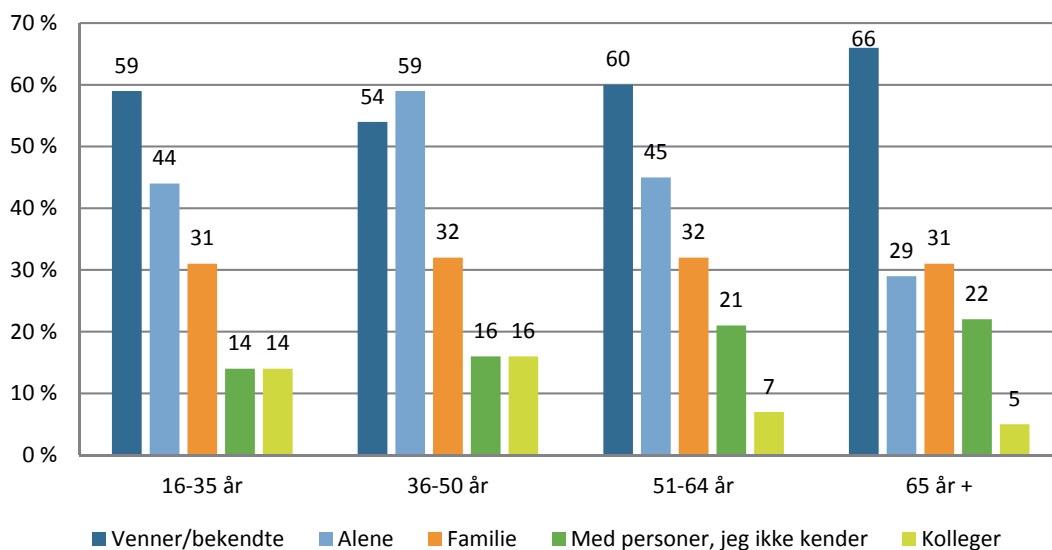
Figur 19: Hvem dyrker borgerne aktiviteter med? (andel i pct.)

n = 518. Figuren angiver i pct., hvilke personer respondenterne dyrker deres fritidsaktiviteter sammen med. Kun respondenter, der dyrker aktiviteter, indgår. Respondenterne har fået spørgsmålet for hver af de aktiviteter, de dyrker. De indgår i de respektive kategorier, hvis de én gang har angivet, at de dyrker aktiviteter med den pågældende gruppe.

Der er ingen forskelle af betydning på tværs af køn. Derimod er der nogle interessante aldersmæssige forskelle. Særligt interessant er det, at den hyppigst valgte kategori blandt de 36-50-årige er 'alene', mens det for alle de øvrige aldersgrupper er 'venner eller bekendte'. Det kan hænge sammen med, at fleksibiliteten er særlig vigtig for denne aldersgruppe. Det samme billede blev fundet i fritidsvaneundersøgelsen i Aalborg Kommune (Thøgersen & Næser 2016).

Figur 20: Hvem dyrker borgerne fritidsaktiviteter med? (fordelt på alder – andel i pct.)

n = 518 (16-35 år = 81. 36-50 år = 69. 51-64 år = 168. 65 år + = 200). Figuren angiver i pct., hvilke personer respondenterne dyrker deres fritidsaktiviteter sammen med fordelt på køn. Kun respondenter, der dyrker aktiviteter, indgår.

Interessant er det desuden, at de ældre borgere i størst grad dyrker aktiviteter med venner eller bekendte og i mindst grad med personer, de ikke kender. Dette står i modsætning til resultaterne fra borgerundersøgelsen i Aalborg Kommune, hvor der generelt er betydeligt flere borgere, der dyrker aktiviteter med personer, de ikke kender, og hvor andelen er særlig stor blandt de ældre borgere.

At færre i Lolland Kommune dyrker aktiviteter med personer, de ikke kender, kan skyldes at mange borgere bor i mindre lokalsamfund, hvor man kender hinanden på kryds og tværs i modsætning til situationen i en større by som Aalborg. Hvad de aldersmæssige forskelle skyldes, er vanskeligere at afgøre. Igen er det dog muligt, at kommunens og lokalsamfundenes karakteristika kan have betydning.

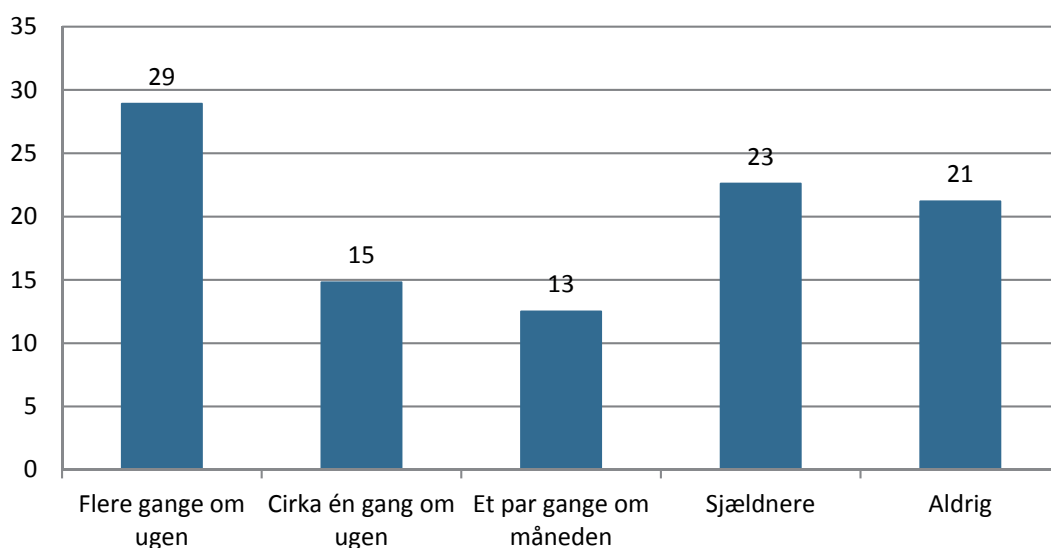
Brugen af motionsstier/ruter

Ud over de aktiviteter borgerne dyrker på fast basis, er de blevet spurgt om, hvor ofte de benytter sig af en række specifikke kulturtilbud som fx teater, bibliotek, biograf mv. Resultaterne for dette spørgsmål er afrapporteret i rapporten 'Lolland Kommune: Kortlægning af kultur, idræts- og fritidsområdet, 2017' udarbejdet af konsulentfirmaet Knudsen Syd. Da naturen er den foretrukne ramme for voksne borgeres motionsliv (Pilgaard & Rask 2016, 51), er der derudover stillet spørgsmål om borgernes brug af motionsstier eller ruter i by- eller landområder.

Som figur 21 viser, har 29 pct. af borgerne angivet, at de benytter sig af motionsstier flere gange om ugen, mens yderligere 15 pct. gør det cirka én gang om ugen. Dermed er der sammenlagt hele 44 pct. af borgerne, som mindst en gang i ugen bruger motionsstier eller ruter. I den anden ende af skalaen benytter lige så mange sig af muligheden sjældent eller aldrig.

Der er ikke stillet fuldt sammenlignelige spørgsmål i tilsvarende undersøgelser, hvorfor det er vanskeligt at afgøre, i hvilken udstrækning borgerne i Lolland skiller sig ud, når det gælder brugen af motionsstier. Meget tyder dog på, at der er tale om en meget udbredt benyttelse af stierne i kommunen. I Danskernes motions- og sportsvaner 2011, benyttede 28 pct. af alle borgere opmålte/afmærkede stier mindst én gang om ugen (Laub 2012, 131). Det er dog vigtigt at understrege, at det i Danskernes motions- og sportsvaner 2011 omfatter 'opmålte/afmærkede' stier, mens denne betegnelse ikke indgår i spørgsmålet til borgerne i Lolland Kommune.

Figur 21: Brugen af motionsstier eller ruter (andel i pct.)

Figuren viser, hvor ofte borgerne benytter motionsstier eller ruter (til fx at gå, cykle eller ride en tur.). n: 689.

Kvinderne bruger lidt oftere end mænd stier og ruter, mens der er begrænsede forskelle på tværs af aldersgrupperne. Det er dermed borgere i alle aldre, der benytter sig af stier eller lignende til at gå, cykle, løbe eller ride en tur.

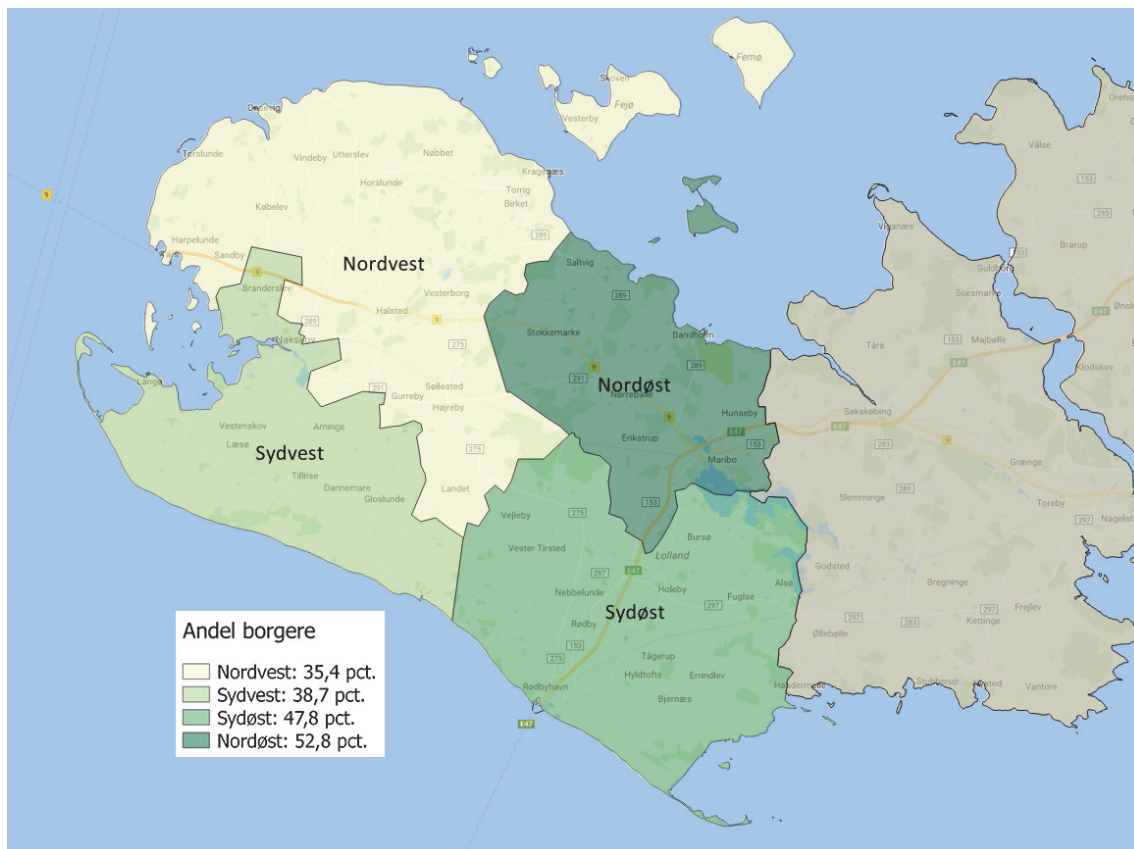
Interessant er det også, at det ikke kun er de borgere, der har angivet, at de dyrker fritidsaktiviteter på fast basis, som benytter stierne. Selvom der er en betydelig overvægt af aktive borgere blandt brugerne af stierne, er der 18 pct. af de ikke-aktive, som benytter stierne flere gange om ugen.

Ses der på typer af lokalområder, er brugen størst i kommunens mindre og mellemstore byer. Som det fremgår af det nedenstående kort, skiller kommunens østlige del sig ud ved en særlig hyppig brug af stier mv. Det kan blandt andet skyldes stisystemerne omkring Maribosøerne, som mange nævner i de uddybende svar, som steder de benytter. Også Jernbanestien mellem Rødby, Rødbyhav, Holeby og Maribo bliver hyppigt nævnt.

Der er dog også populære områder i de øvrige dele af kommune. Her skiller særligt Ringstierne i Nakskov sig ud som et område, borgerne i særlig grad nævner i de uddybende

svar. Derudover nævner mange borgere digerne langs med kysten, som steder de gerne benytter sig af.

Figur 22: Borgere der anvender stier og ruter mindst én gang ugentligt (andel i pct.)

Kortet viser andelen af borgere – fordelt på de fire lokalområder – som benytter stier eller motionsruter til fx at gå, cykle eller løbe en tur mindst én gang om ugen. n: 689.

Tallene tyder dermed på, at borgerne i høj grad bruger naturen og stisystemerne i kommunen, men at der er en vis variation i brugen på tværs af lokalområder i kommunen. Samlet er analysen en tydelig indikation på, at naturen er vigtig for mange borgere i Lolland Kommune, og at også en del af de borgere, som ikke dyrker fritidsaktiviteter på fast basis, benytter sig af stisystemer og naturområder.

Analysens resultater hænger desuden godt sammen med, at rigtig mange tilflyttere angiver, at det at komme tæt på naturen har været en væsentlig årsag til, at de flyttede til Lolland Kommune (se supplerende analyse i bilagsmaterialet).

Sammenhænge mellem trivsel og deltagelse

Den følgende analyse har fokus på at belyse, hvorvidt der er sammenhænge mellem borgernes trivsel og deres deltagelse i fritidsaktiviteter. I spørgeskemaet er borgernes trivsel afdækket via to temaer:

- Borgernes selv vurderede helbred
- WHO's trivselsindeks

Selv vurderet helbred er et mål, der ofte anvendes til trivselsmålinger, og som også er benyttet i landsdækkende undersøgelser, herunder 'Danskernes Sundhed' (www.dansker-nessundhed.dk). Ses der samlet på andelen af borgere i spørgeskemaundersøgelsen, der vurderer deres eget helbred som 'godt', 'vældig godt' eller 'fremragende', er andelen på 79,2 pct.

Tabel 5: Selv vurderet helbred og selv vurderet mentalt helbred

	Selv vurderet helbred	
	Andel (i pct.)	Antal
Fremragende	10,6	73
Vældig godt	25,8	177
Godt	42,7	293
Mindre godt	15,7	108
Dårligt	5,1	35
I alt	100	686

Tabellen viser svar på spørgsmålsformuleringen: 'Hvordan synes du, dit helbred er alt i alt?'

I en landsdækkende undersøgelse af danskernes sundhed i 2013 var denne andel på 78,9 pct. for borgere i Lolland Kommune (www.dansker-nessundhed.dk). Der er dermed god overensstemmelse mellem resultaterne i de to undersøgelser. Lolland Kommune ligger dog lavt i forhold til gennemsnittet på landsplan, som er på 85,2 pct.

Et andet mål for mental trivsel er WHO's trivselsindeks, som er et mål for positiv livskvalitet, der måler på fem positive aspekter af psykisk velbefindende. Respondenternes svar kan omregnes til et indeks og ses som et samlet udtryk for mental sundhed og trivsel. De fem udsagn er de følgende: 'Jeg føler mig rolig og afslappet', 'jeg føler mig energisk og aktiv', 'når jeg vågner op, føler jeg mig frisk og udhvilet', 'min hverdag er fyldt med ting, som interesserer mig', 'jeg er humørmæssigt vel til mode'.

For hvert udsagn blev respondenterne bedt om følgende: Sæt kryds i den kasse, der bedst angiver, hvor stor en del af tiden det pågældende udsagn er rigtigt for dig: Hele tiden (5), det meste af tiden (4), lidt over halvdelen af tiden (3), lidt under halvdelen af tiden (2), lidt

af tiden (1), på intet tidspunkt (0). Tabel 6 viser borgernes beregnede score på trivselsindekset¹⁰.

Tabel 6: Borgernes score på WHO's trivselsindeks

	Andel (i pct.)	Antal
0-25 (lav trivsel)	5	31
26-50	11	72
51-75	33	228
76-100 (høj trivsel)	51	353
I alt	100	684

WHO's trivselsindeks er beskrevet i de to afsnit ovenfor.

Som det ses i tabel 6 har 51 pct. af borgerne en score i trivselsindekset mellem 76-100, hvilket indikerer en meget positiv trivsel, mens 16 pct. af borgerne har en score på 50 og derunder, hvilket indikerer, at der kan være trivselsmæssige udfordringer. Der er ikke fundet sammenlignelige opgørelser på landsplan om fordelingen på trivselsindekset. Gennemsnitsscoren for den danske befolkning på WHO's trivselsindeks er på 69 (Christensen & Hansen 2014, 11), hvilket er præcis det samme tal som i denne undersøgelse. Borgerne i Lolland Kommune scorer dermed gennemsnitligt set ikke under landsgennemsnittet på WHO's trivselsindeks – i modsætning til spørgsmålet om det selvvaluerede helbred. Der er dog meget stor variation i trivselsscoren på tværs af borgerne i Lolland Kommune, og en klar tendens til at trivselsniveauet stiger med uddannelsesniveaue.

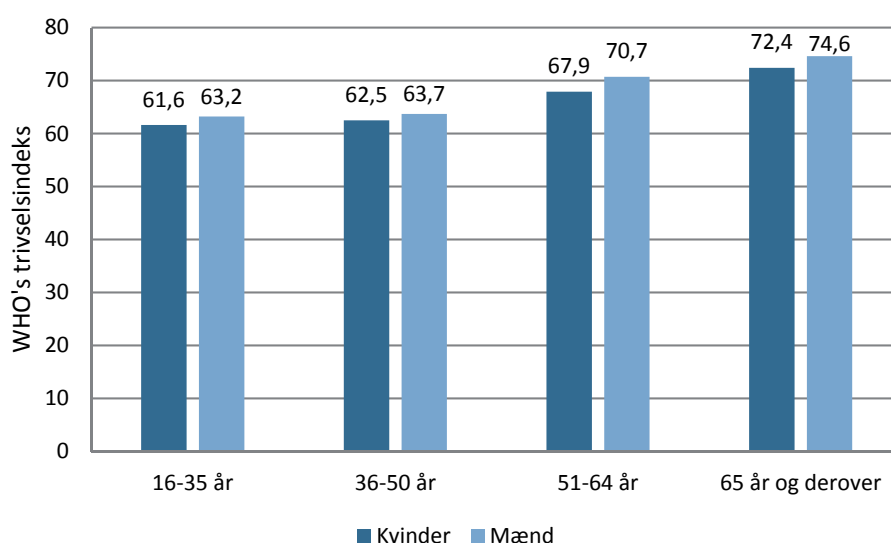
Mænd har gennemsnitligt set en lidt højere score på trivselsindekset end kvinder. Hvor den gennemsnitlige score er på 67 for kvinder, er den på 71 for mænd. Denne tendens er i god overensstemmelse med, at kvinder generelt scorer lavere end mænd – både i forhold til fysisk helbred og mental sundhed – i landsdækkende undersøgelser. Dette på trods af, at mænd i alle aldersgrupper har en overdødelighed sammenlignet med kvinder og en mindre hensigtsmæssig sundhedsadfærd (Sundhedsstyrelsen 2010). Dette paradoks i de landsdækkende undersøgelser indikerer, at mænds højere trivselsmæssige score ikke nødvendigvis hænger sammen med, at de objektivt set har det bedre end kvinder. Her kan det blot konstateres, at mænd også i denne undersøgelse angiver en højere trivsel end kvinder.

Figur 23 viser en samlet opgørelse over den gennemsnitlige trivselsscore på tværs af køn og alder. I forhold til alder er der en tendens til, at ældre borgere over 65 år er den gruppe, der scorer højest på trivselsindekset. Eksempelvis scorer mænd på 65 år og derover 75 på indekset, mens scoren kun er på 63 for mænd i aldersgruppen 18-35 år. Generelt viser figuren en tendens til, at trivselsscoren – på tværs af køn – stiger med alderen.

¹⁰ Hver svarkategori har en værdi, og summen af disse værdier på alle fem spørgsmål ganges med 4, hvorefter man får en værdi mellem 0 (værest tænkelige trivsel) og 100 (bedst tænkelige trivsel) (Bech 1999, 52f; Christensen & Hansen 2014, 11).

Dette resultat er i god overensstemmelse med den samfundsmæssige tendens til, at yngre borgere oftere er udfordrede i forhold til mental sundhed og trivsel (Sundhedsstyrelsen 2010). En mulig forklaring på, at det særligt er aldersgruppen over 65 år, der skiller sig ud, kunne være, at mange i denne gruppe er stoppet på arbejdsmarkedet og derved i mindre grad er udsat for de mulige stressfaktorer, der er forbundet med arbejde og uddannelse – ofte kombineret med familieliv – som karakteriserer særligt de to yngste aldersgrupper i undersøgelsen. Billedet svarer også godt til resultaterne i en lignende undersøgelse i Aalborg Kommune (Thøgersen & Næser 2016).

Figur 23: WHO's trivselsindeks

Figuren viser borgerens gennemsnitlige score på WHO's trivselsindeks, fordelt op aldersgrupper. n: 16-35 år = 93. 36-50 år = 110. 51-64 år = 224. 65 år og derover = 257. Kvinder = 334. Mænd = 257.

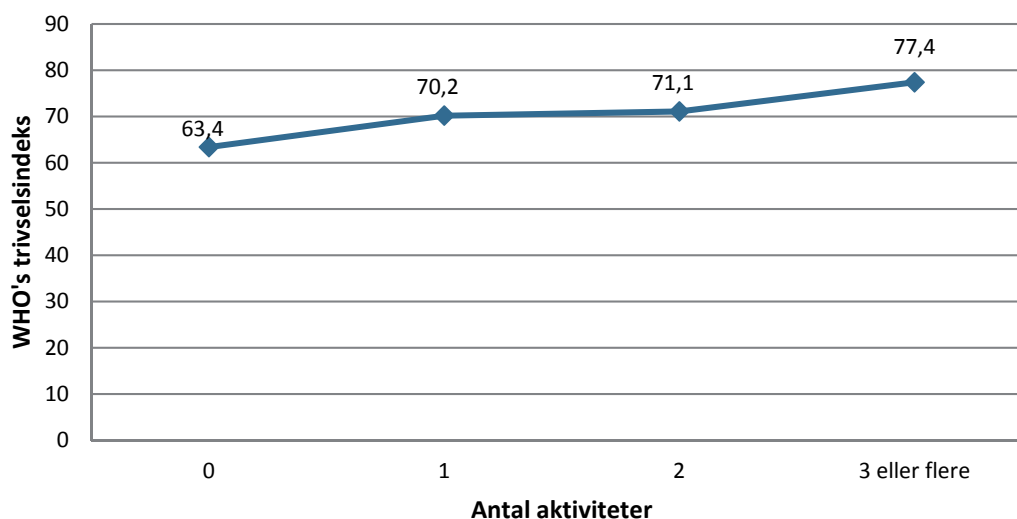
Aktive borgere trives bedre

I det følgende ses der nærmere på mønstrene mellem borgernes score på WHO's trivselsindeks og deres aktivitetsniveau.

Ikke overraskende er der en tæt sammenhæng mellem scoren på trivselsindekset, og hvorvidt borgerne dyrker faste aktiviteter i deres fritid. Hvor den gennemsnitlige score på trivselsindekset er på 73 for de borgere, der dyrker faste fritidsaktiviteter, er den kun på 63 for de borgere, der ikke gør.

En lignende tendens ses i figur 24, der belyser sammenhængen mellem borgernes score på trivselsindekset og antallet af fritidsaktiviteter, de går til. Figuren viser et klart billede af, at borgere, der ikke går til aktiviteter, scorer lavest på trivselsindekset, mens de borgere, der går til flest aktiviteter, scorer højest. Samtidig er der tale om en betydelig større variation i trivselsscoren på tværs af aktivitetsniveauet, end der blev fundet i borgerundersøgelsen i Aalborg Kommune (Thøgersen & Næser 2016), hvilket igen illustrerer den store forskellighed, borgerne i Lolland Kommune repræsenterer.

Figur 24: Antallet af fritidsaktiviteter og WHO's trivelscore

n = 684 (0 aktiviteter = 204. 1 aktivitet = 291. 2 aktiviteter = 127. 3 aktiviteter eller flere = 62). Se nærmere beskrivelse af WHO's trivelsindeks i afsnittet ovenfor.

Samlet set er der en positiv sammenhæng mellem trivelscore og forskellige mål for borgernes aktivitetsniveau. Også en landsdækkende undersøgelse viser, at der er en større andel med dårlig mental sundhed blandt de danskere, der aldrig dyrker forenings- eller fritidsaktiviteter end blandt dem, der dyrker det på mere eller mindre regelmæssig basis (Sundhedsstyrelsen 2010).

Ud fra borgerundersøgelsen i Lolland Kommune er det ikke muligt at sige noget om, i hvilken retning sammenhængen går. Det er meget plausibelt, at borgere, der trives godt og har mentalt overskud, også er mere tilbøjelige til at deltage i fritidsaktiviteter end borgere, der ikke trives. Ikke desto mindre er det dog en udbredt holdning, at deltagelse i fritidsaktiviteter i sig selv kan bidrage positivt til borgernes mentale sundhed (Thøgersen & Næser 2016).

Generelt er der en tendens til, at borgere med en god score på WHO's trivelsindeks også scorer højt på andre variable, der kan ses som indikatorer for socialt overskud. Eksempelvis er der også i borgerundersøgelsen en tæt positiv sammenhæng mellem borgernes trivsel og deres tillid til andre mennesker.

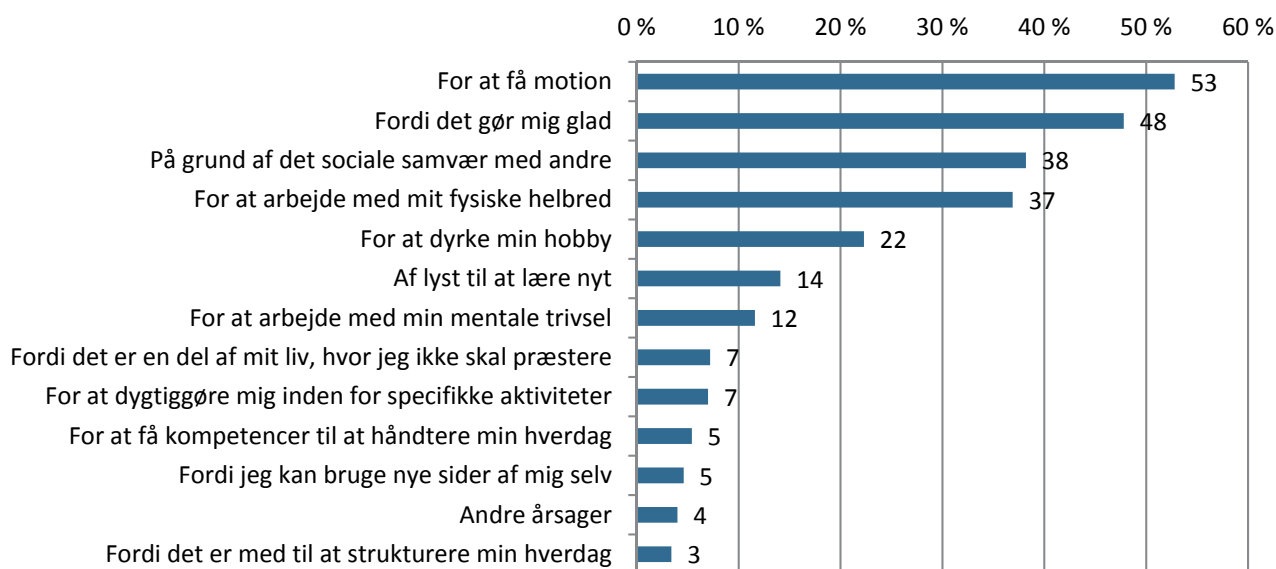
Borgeres bevæggrunde for deltagelse

De følgende analyser ser nærmere på borgernes bevæggrunde for deltagelse: Hvad er de væsentligste årsager til, at de aktive borgere har valgt at dyrke fritidsaktiviteter? Hvem er de ikke-aktive borgere, og hvad er deres begrundelser for ikke at dyrke faste fritidsaktiviteter?

Årsager til at dyrke fritidsaktiviteter

I spørgeskemaundersøgelsen er borgerne blevet spurgt om, hvad der er de væsentligste årsager til, at de dyrker fritidsaktiviteter. Borgerne har haft mulighed for at sætte kryds ved op til tre udsagn, og deres svar ses i figur 25.

Figur 25: Årsager til at dyrke fritidsaktiviteter (andel i pct.)

Figuren viser respondenternes svar på spørgsmålet: "Hvad er de væsentligste årsager til, at du går til/dyrker fritidsaktiviteter?" Respondenterne har haft mulighed for at vælge op til tre udsagn. Kun de respondenter, der har angivet, at de dyrker faste aktiviteter i deres fritid, har fået spørgsmålet. n = 502.

Som det fremgår, er det at få motion den hyppigst valgte årsag til at dyrke fritidsaktiviteter (53 pct.). Det relaterede udsagn 'for at arbejde med mit fysiske helbred' har ligeledes relativ stor tilslutning blandt borgerne. Det hænger godt sammen med, at sport/motion er den mest udbredte aktivitetstype.

'Fordi det gør mig glad', er det udsagn, næstflest borgere har sat kryds ved. Det gør sig gældende for næsten halvdelen af borgerne. Det tyder på en oplevelse af, at deltagelse i fritidsaktiviteter bidrager positivt til borgernes livskvalitet. 12 pct. har specifikt sat kryds ved, at de går til fritidsaktiviteter for at arbejde med deres mentale trivsel.

38 pct. af borgerne ser det sociale samvær med andre som en væsentlig årsag til at dyrke fritidsaktiviteter. Den sociale del er dermed også en væsentlig bevæggrund for mange bor-

gere. Knap en fjerdedel af borgerne går til fritidsaktiviteter for at dyrke deres hobby. Endelig har 14 pct. sat kryds ved lysten til at lære nyt som en væsentlig årsag til, at de dyrker deres fritidsaktiviteter.

Borgernes bevæggrunde for at dyrke fritidsaktiviteter kan hænge sammen med, hvilke aktiviteter borgerne går til, og i hvilket regi de dyrker aktiviteten. Eksempelvis er det oplagt, at de borgere, der går til sport og motion, lægger vægt på motion og deres fysiske helbred. Ses der på regi, har en tidligere undersøgelse eksempelvis vist, at lysten til at lære nyt er den helt primære årsag til, at aftenskolekursister deltager i kurser på aftenskoler (Bjerrum & Thøgersen 2015).

I denne analyse er det imidlertid ikke muligt at koble udsagnene om årsager op på konkrete aktiviteter og regi. Det skyldes, at mange borgere dyrker flere forskellige aktiviteter i flere forskellige regi, mens dette spørgsmål omhandler årsager til at dyrke fritidsaktiviteter i bredere forstand.

Bevæggrundene blandt borgerne i Lolland Kommune adskiller sig ikke væsentligt fra resultaterne fra en tilsvarende undersøgelse i Aalborg Kommune, hvor det ligeledes var motionen, glæden og det fysiske helbred, der lå i borgernes top-tre.

Der er dog nogle interessante forskelle på tværs af køn og alder i forhold til begrundelserne for at dyrke fritidsaktiviteter (se tabel 13 og 14 i bilagsmateriale).

Kvinder har større fokus end mænd på, at fritidsaktiviteterne gør dem glade, mens mænd omvendt har betydeligt større fokus på at kunne dyrke deres hobby. Også dette billede er i god overensstemmelse med resultaterne fra Aalborg Kommune.

Når det gælder alder, har den ældste aldersgruppe væsentligt større fokus på betydningen af det sociale samvær. Dette er i god overensstemmelse med, at denne aldersgruppe i størst grad dyrker aktiviteterne sammen med venner eller bekendte og samtidig lægger stor vægt på, at venner eller familien også bruger stedet, når de skal vælge rammerne for aktiviteten.

De ikke-aktive borgere

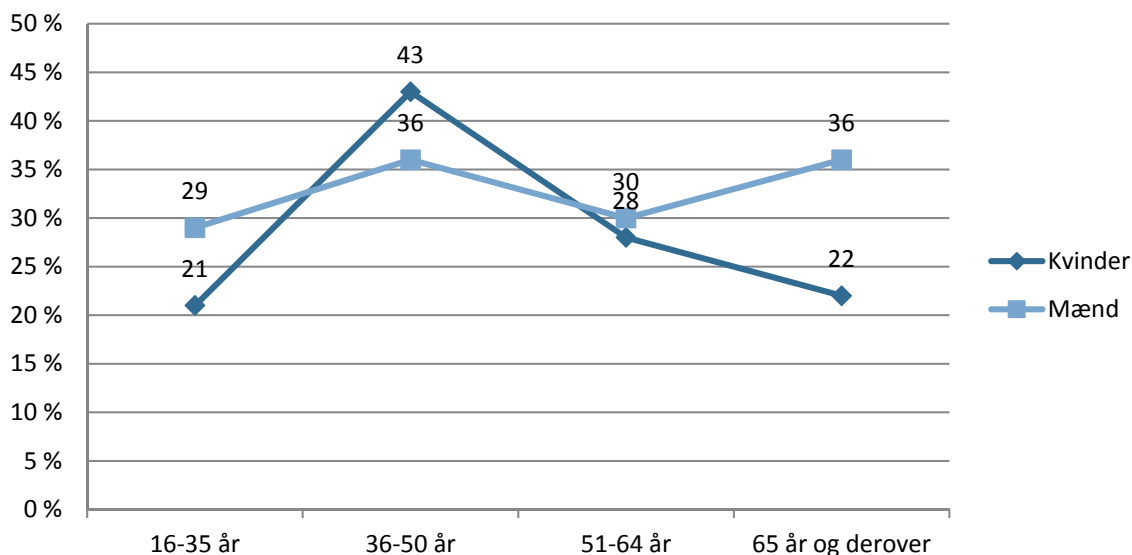
Rapporten har hidtil vist, at flertallet af borgerne i Lolland Kommune dyrker fritidsaktiviteter på regelmæssig basis. Et interessant spørgsmål er imidlertid, hvad der karakteriserer de ikke-aktive, og hvad der er årsagen til, at de ikke dyrker fritidsaktiviteter.

Afsnittet giver først en karakteristik af de borgere, som har angivet, at de ikke dyrker faste fritidsaktiviteter. Herefter belyses årsager til fravalget og de faktorer, der fremhæves som centrale, hvis de ikke-aktive skulle starte på en fritidsaktivitet.

Som beskrevet indledningsvist i analysen er der nogle mønstre i andelen af aktive på tværs af alder og køn. For at opsummere, hvem de ikke-aktive er, viser figur 26 andelen af borgere, der har svaret, at de ikke dyrker faste aktiviteter i fritiden – fordelt på køn og alder.

Her er det en klar tendens, at kvinder i aldersgruppen 36-50 år er betydeligt mindre aktive end mændene i samme aldersgruppe. Hele 46 pct. af kvinderne i denne aldersgruppe har angivet, at de ikke går til faste fritidsaktiviteter. Billedet vender imidlertid i de ældste aldersgrupper. Særligt markant er forskellene i aldersgruppen 65+, hvor 36 pct. af mændene er ikke-aktive mod kun 22 pct. af kvinderne.

Figur 26: De ikke-aktive – fordelt på køn og alder (andel i pct.)

Figuren viser andelen af borgere, der ikke dyrker fritidsaktiviteter, fordelt på køn og alder. n = 738.

Analysen viser dog, at langt de fleste borgere på et eller andet tidspunkt har dyrket faste fritidsaktiviteter. Som tabel 7 viser, gælder det for 72 pct. af de ikke-aktive. Det er dog alligevel interessant, at 28 pct. af de ikke-aktive borgere aldrig har gået til faste fritidsaktiviteter. Det er betydeligt flere end i en tilsvarende undersøgelse i Aalborg Kommune, hvor andelen er på 16 pct. (Thøgersen & Næser 2016).

Tabel 7: Har du tidligere i dit liv dyrket faste fritidsaktiviteter

	Andel i pct.	n
Ja	72	159
Nej	28	61
I alt	100	220

Kun de borgere, der har svaret, at de ikke har dyrket faste aktiviteter inden for de sidste 12 måneder, har fået spørgsmålet.

Derudover er det for mange borgeres vedkommende meget længe siden, de sidst har dyrket en fritidsaktivitet på regelmæssig basis. En tredjedel af de ikke-aktive borgere angiver, at det er mere end 10 år siden, de sidst var regelmæssigt aktive.

Der er dermed en ikke ubetydelig andel af borgerne i Lolland Kommune, som befinder sig langt væk fra det etablerede fritidsliv, og som heller ikke dyrker faste fritidsaktiviteter på

egen hånd. Særligt kvinder i aldersgruppen 36-50 år og de ældre mænd fylder meget i den inaktive gruppe.

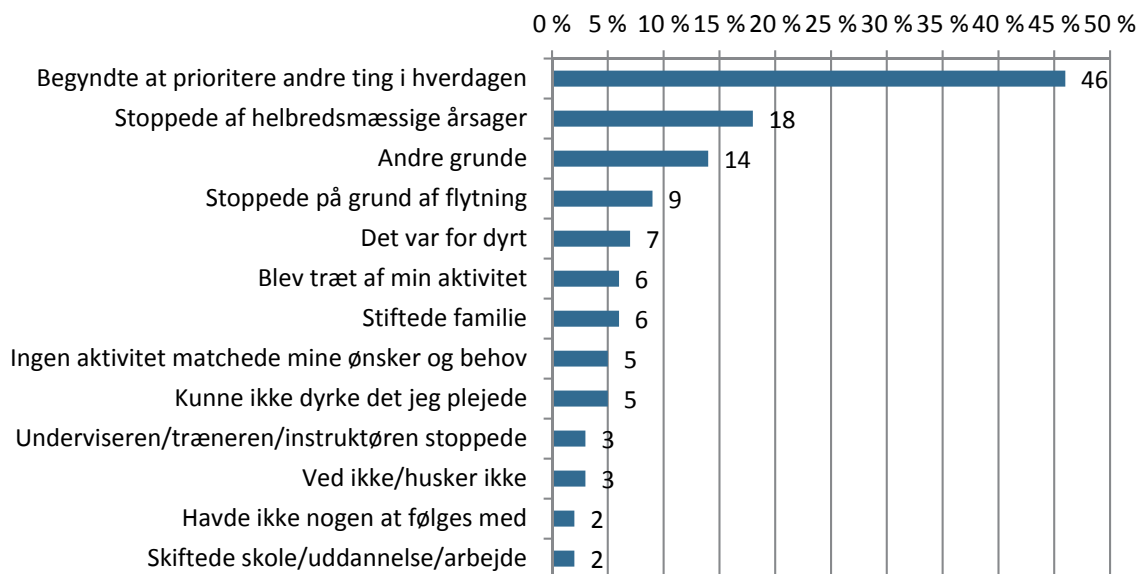
Ikke-aktive prioriterer andre ting i hverdagen

Ses der nærmere på de ikke-aktive borgeres begrundelse for at stoppe med fritidsaktiviteter er der særligt én forklaring, der dominerer: De begyndte at prioritere andre ting i hverdagen. Som figur 27 viser, har 46 pct. af respondenterne sat kryds ved denne begrundelse. Helbredsmæssige årsager er den næstmest udbredte begrundelse, som 18 pct. af borgerne har valgt.

Kun 5 pct. af respondenterne er stoppet med aktiviteter, fordi ingen aktiviteter matchede deres specifikke ønsker eller behov. Dermed er det kun i meget få tilfælde, at borgernes fravalg direkte kan tilskrives udbuddet af fritidsaktiviteter. 7 pct. af borgerne angiver, at prisen havde betydning for fravalget, og denne begrundelse fylder dermed heller ikke meget i det samlede billede.

Det overordnede mønster i begrundelserne minder meget om billedet fra borgerundersøgelsen i Aalborg Kommune. Dog er der færre borgere i Aalborg Kommune, som angiver helbredsmæssige årsager som begrundelse (13 pct.), mens flere i Aalborg Kommune (13 pct.) angiver manglende følgeskab som begrundelse.

Figur 27: Årsager til at stoppe med fritidsaktiviteter (andel i pct.)

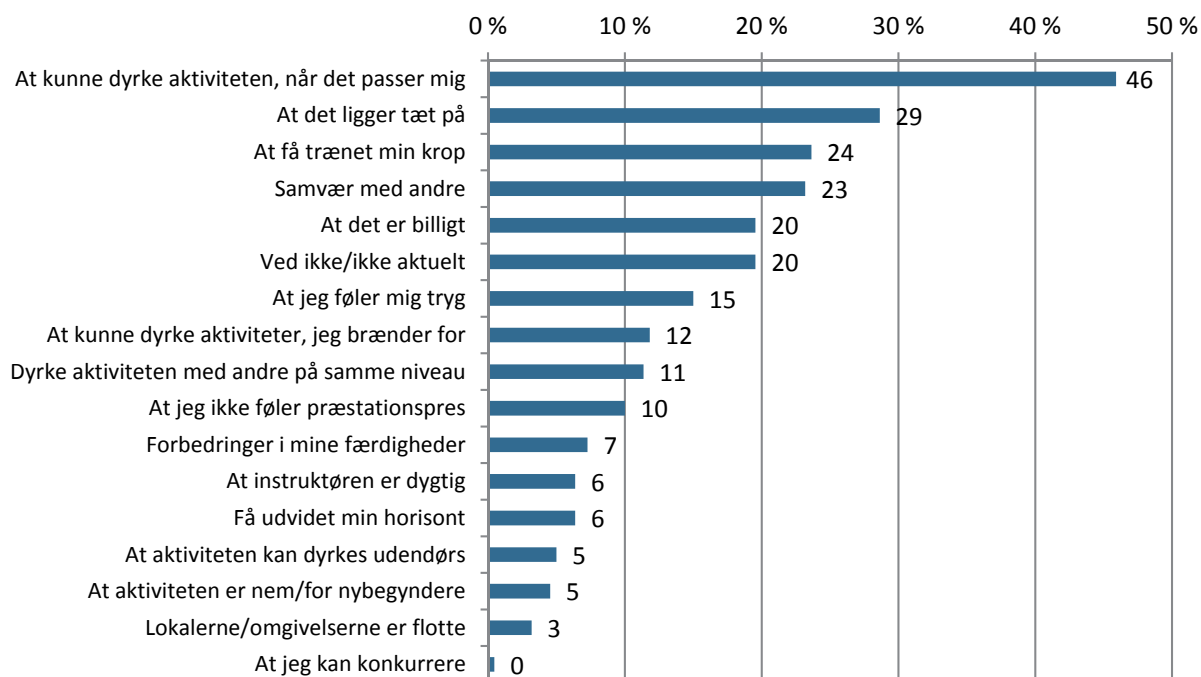
Figuren viser andelen af borgere, som har angivet de respektive faktorer som årsag til, at de stoppede med deres fritidsaktivitet. n:159.

Fleksibilitet og tilgængelighed er vigtigt for de ikke-aktive

De respondenter, der ikke dyrker faste aktiviteter i fritiden, er blevet spurgt om, hvilke forhold der ville være vigtigst for dem, hvis de skulle starte på en fritidsaktivitet.

Som figur 28 viser, er der særligt én faktor, som de ikke-aktive angiver som vigtigt: At de kan dyrke aktiviteten, når det passer dem. Hele 46 pct. af de ikke-aktive har sat kryds ved denne faktor. 29 pct. har angivet, at nærheden ville være vigtig for dem. At få trænet kroppen og samværet med andre er vigtigt for cirka en tredjedel af de ikke-aktive.

Figur 28: Vigtige faktorer ved opstart af fritidsaktivitet

Figuren viser andelen af de ikke-aktive borgere, der oplever de respektive faktorer som vigtige, hvis de skulle starte på en fritidsaktivitet. Respondenterne har haft mulighed for at sætte kryds ved op til tre faktorer. n = 220.

De hyppigst valgte faktorer i Lolland Kommune er ligeledes de mest udbredte faktorer blandt de ikke-aktive borgere i Aalborg Kommune og er også i god overensstemmelse med tendenserne i Danskernes motions- og sportsvaner (Thøgersen & Næser 2016; Pilgaard & Rask 2016).

En væsentlig forskel mellem de to kommuneundersøgelser er dog, at betydeligt flere borgere i Lolland Kommune end i Aalborg Kommune lægger vægt på betydningen af prisen. Hvor det i nærværende undersøgelse gør sig gældende for 20 pct. af de ikke-aktive, er andelen kun på 11 pct. i Aalborg-undersøgelsen. Det tyder på, at økonomisk tilgængelighed spiller en betydeligt større rolle for borgerne i Lolland Kommune, hvilket givetvis hænger sammen med de socioøkonomiske forhold i kommunen.

Frivilligt arbejde på kultur- og fritidsområdet

Frivilligt arbejde og involvering af borgere er et fokuspunkt i kommunens kultur- og fritidspolitik. Helt konkret er 'frivillighed som motor for kultur- og fritidslivet' et af de fem indsatsområder i politikken (Lolland Kommune 2015). Derfor er der i spørgeskemaundersøgelsen spurgt nærmere ind til borgernes frivillige engagement på kultur og fritidsområdet og deres bevæggrunde for at arbejde frivilligt.

I alt har 26 pct. af borgerne svaret ja til, at de arbejder frivilligt inden for kultur, idræt eller fritid, mens 24 pct. har svaret, at de har arbejdet frivilligt på området inden for det seneste år.

Som tabel 8 viser, angiver 42 pct. af de frivillige, at de udfører bestyrelsesarbejde, mens 29 pct. af de frivillige er trænere eller undervisere. Andre opgaver fylder imidlertid også meget i det samlede billede: Mere end en femtedel udfører administrativt arbejde, og en tredjedel udfører andet praktisk arbejde. Endelig har halvdelen af de frivillige sat kryds ved 'andet frivilligt arbejde'. Der er dermed stor variation i, hvilke opgaver de frivillige udfører, ligesom mange udfører flere forskellige typer af opgaver.

Tabel 8: Typer af frivilligt arbejde

	Andel i pct.	Antal
Jeg er leder/har tillidspost/ bestyrelsespost/udvalgspost	42	69
Jeg er underviser/instruktør/træner	29	48
Jeg udfører sekretariatsarbejde/ administrativt arbejde	22	36
Jeg udfører andet praktisk arbejde	33	54
Jeg udfører andet frivilligt arbejde	50	83

n = 166. Kun respondenter, der tidligere svarede, at de havde udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, indgår i tabellen. Tabellen summerer ikke til 100 pct., da respondenterne har haft mulighed for at sætte kryds ved flere forskellige former for frivilligt arbejde.

Borgerne er også blevet bedt om at uddybe, hvilket område de arbejder frivilligt inden for. Tabel 9 viser andelen af borgere, der arbejder frivilligt inden for henholdsvis kulturområdet, idrætsområdet samt det øvrige fritidsområde.

Tabel 9: Frivilligt arbejde – fordelt på områder

	Andel af borgerne	Andel af de frivillige
Kulturområdet	7	29
Idrætsområdet	11	44
Det øvrige fritidsområde	10	42
n	689	166

Tabellen viser svar på borgernes svar på spørgsmålet: 'Hvilke/t område/r arbejder du frivilligt inden for?'

Sammenlignes dette billede med tendenserne i frivilligt arbejde på landsplan, tyder resultaterne på, at Lolland Kommune er godt med, når det gælder frivilligt arbejde. Det gælder særligt på kulturområdet og det øvrige fritidsområde.

I en landsdækkende undersøgelse af danskernes frivillige arbejde i 2012 arbejdede 11 pct. af befolkningen frivilligt på idrætsområdet, 5 pct. på kulturområdet og 3 pct. på det øvrige fritidsområde.

Det er dog vigtigt at understrege, at der ikke kan sikres fuld sammenlignelighed til den landsdækkende undersøgelse. Selvom det er tilstræbt at formulere spørgsmålene i spørgeskemaet så enslydende som muligt, er det en væsentlig forskel, at den landsdækkende undersøgelse omfatter alle samfundsområder. Derfor er spørgeskemaet bygget op på en anden måde, og særligt 'det øvrige fritidsområde' er en mere snæver kategori i den landsdækkende undersøgelse, end det er tilfældet i undersøgelsen i Lolland Kommune¹¹. Derudover skal der tages forbehold for, at der i nærværende undersøgelse er en lille overvægt af ældre borgere, hvilket kan have påvirket andelen af frivillige i positiv retning.

På trods af disse forbehold tyder tallene klart på, at det frivillige engagement på kultur- og fritidsområdet har det godt i Lolland Kommune. Så selvom kommunen er præget af socio-økonomiske udfordringer og mange ikke-aktive borgere, er der dermed samtidigt et stort lokalt engagement på kultur- og fritidsområdet. Det hænger godt sammen med, at Lolland Kommune har et omfattende foreningsliv. Det kommer blandt andet til udtryk ved en høj foreningstæthed på folkeoplysningsområdet sammenlignet med både landsgennemsnittet og øvrige yderkommuner (data fra undersøgelsen 'Folkeoplysningen i kommunerne, Thøgersen 2016).

De uddybende svar i borgerundersøgelsen viser, at borgerne arbejder frivilligt i mange forskellige typer af organisationer. Mange arbejder frivilligt i idrætsforeninger, men der er også eksempler på borgere, der arbejder frivilligt på et museum, i et kulturhus, i en ornitologisk forening, i en væveforening, i en grønlandsk forening og mange andre steder.

¹¹ Der er givetvis ikke fuld sammenlignelighed i forhold til kategorien 'det øvrige fritidsområde', da der kan være forskel på definitionen af denne kategori mellem de to undersøgelser. I denne undersøgelse er kategorien helt åben, hvorimod den i den landsdækkende undersøgelse er eksemplificeret ved hobbyforeninger, slægtsforskning eller spejder, mens der er en anden kategori 'uddannelse, undervisning og forskning', som eksempelvis omfatter voksen- og fritidsundervisning og husholdningsforeninger. 'Det øvrige fritidsområde' er dermed givetvis opfattet som en bredere kategori i denne undersøgelse end i den landsdækkende undersøgelse, hvilket kan være en medvirkende forklaring på den betydeligt højere andel af borgere i Lolland Kommune, der arbejder frivilligt inden for dette område. I de uddybende svar ses det, at enkelte borgere har sat kryds ved denne kategori, hvis de dyrker aktiviteter, som i den landsdækkende undersøgelse ville høre under det sociale område.

Gennemsnitligt arbejder de frivillige borgere frivilligt 165 timer om året. Dette tal dækker dog over store forskelle: Fra fire timer årligt til 1500 timer årligt¹². Der er også store forskelle på, hvor længe borgerne har arbejdet frivilligt på kultur- og fritidsområdet. Gennemsnitligt har de været frivillige i 16 år, så der er mange erfarne frivillige iblandt.

Knap tre fjerdedele af de frivillige regner med fremadrettet at fortsætte deres frivillige arbejde på det nuværende niveau. Blandt de øvrige er der dog lidt flere borgere, der regner med at bruge mindre tid på det frivillige arbejde, end borgere, der regner med at skrue op for den frivillige indsats. Manglende tid og dårligt helbred er blandt de mest udbredte årsager til at skrue ned for den frivillige indsats.

Mønstre i frivilligheden

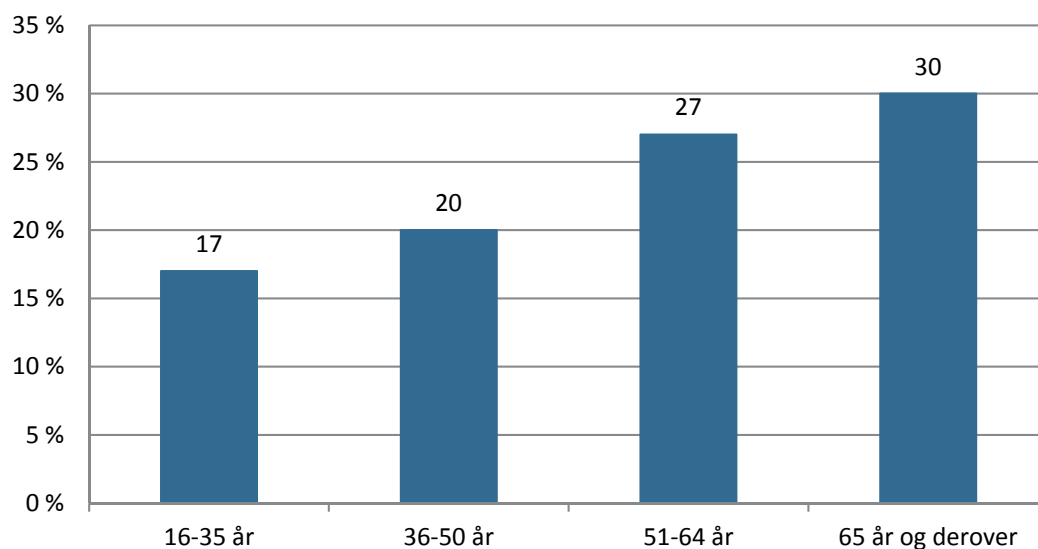
Der er begrænsede forskelle på tværs af køn i forhold til andelen, der arbejder frivilligt. Dog arbejder lidt flere mænd end kvinder frivilligt, men forskellen er ikke signifikant.

Der er imidlertid nogle klare tendenser i frivilligheden på tværs af aldersgrupper. Som figur 29 viser, angiver 30 pct. af borgerne i aldersgruppen 65 +, at de arbejder frivilligt, mens det kun gør sig gældende for 17 pct. af borgerne i aldersgruppen 16-35 år.

Dette billede er interessant i lyset af tendenserne på landsplan, hvor den højeste andel, der arbejder frivilligt, findes blandt de midterste aldersgrupper. Tendensen med en relativ lav andel af frivillige blandt de unge ses dog også på landsplan. Endvidere er der mellem de landsdækkende frivillighedsundersøgelser i 2004 og 2012 sket en forskydning mellem aldersgrupperne, hvor flere ældre arbejder frivilligt, mens det modsatte er tilfældet blandt unge (Fridberg & Henriksen 2014, 48).

¹² Borgere, som har angivet 5000 timer eller mere, er frasorteret i beregningen af gennemsnitstal, da det ikke anses for realistiske tal.

Figur 29: Frivilligt arbejde på kultur- og fritidsområdet – fordelt på aldersgrupper (andel i pct.)

Figuren viser andelen af borgere, som har angivet, at de udfører frivilligt arbejde på kultur- og fritidsområdet fordelt på aldersgrupper. Forskellen på tværs af aldersgrupper er signifikant (p-værdi < 0,05). n: 689.

Ud over de aldersmæssige variationer er der ikke overraskende store forskelle i frivilligheden på tværs af uddannelsesgrupper. Hvor 17 pct. af borgerne med grundskole eller gymnasial uddannelse arbejder frivilligt, gør det sig gældende for hele 31 pct. af borgerne med en videregående uddannelse.

Tabel 10: Frivilligt arbejde og uddannelsesniveau

	Andel i pct.	n
Grundskole og gymnasial uddannelse	17	162
Erhvervsuddannelse	28	271
Videregående uddannelse	31	199
I alt	26	633

Tabellen viser andelen af borgere, der udfører frivilligt arbejde på kultur- og fritidsområdet fordelt på uddannelsesniveau. Sammenhængen er signifikant (p-værdi < 0,05).

Der er dermed tydelige sociale skel i den frivillige indsats, hvilket er i god overensstemmelse med de landsdækkende resultater på området (Fridberg & Henriksen 2014, 53).

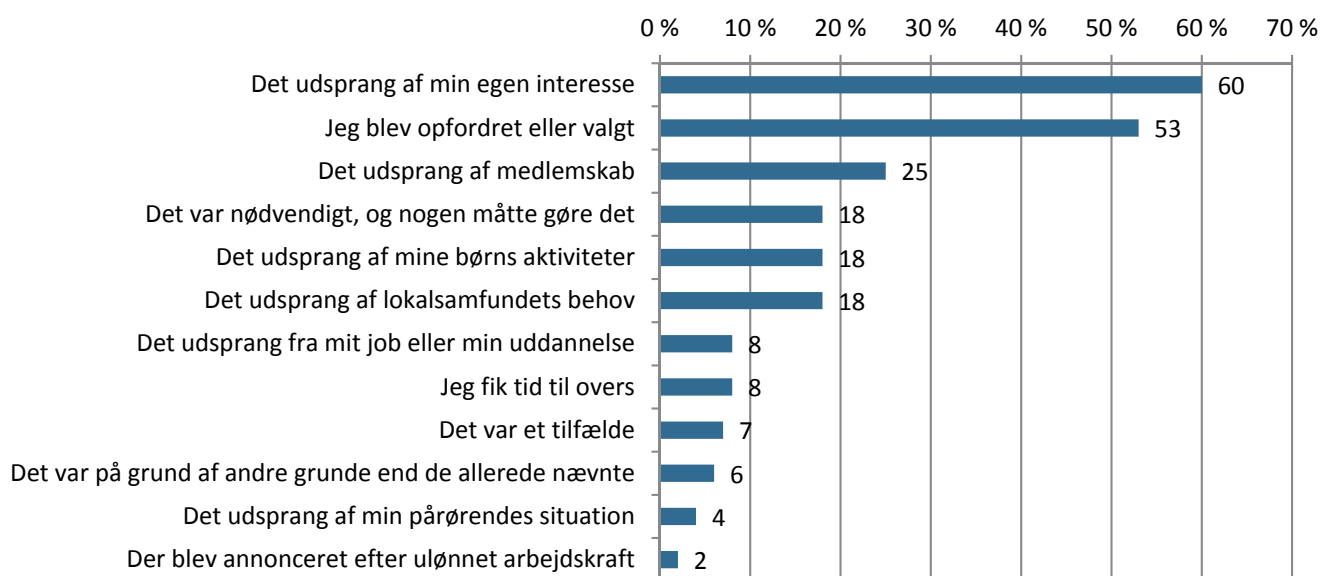
Der er meget begrænsede geografiske forskelle i den frivillige indsats. Dog er der en tendens til, at borgerne i landdistrikterne i lidt mindre grad arbejder frivilligt (23 pct.), end borgerne i mindre og mellemstore byer (hhv. 29 og 28 pct.). Forskellene er dog ikke signifikante. Når det gælder de fire geografiske lokalområder i kommunen, er der ingen variation at spore.

Anledninger til og begrundelser for frivilligt arbejde

Der er en helt klar tendens, når der ses på borgernes angivne anledninger til at gå i gang med frivilligt arbejde. De to hyppigst valgte anledninger er borgernes egen interesse (60 pct.), og at de blev opfordret eller valgt (figur 30).

En fjerdedel af de frivillige angiver, at frivilligheden udsprang af deres medlemskab, mens 18 pct. har sat kryds ved hhv. børnenes aktiviteter, lokalsamfundets behov og nødvendigheden af, at nogen måtte gøre noget. De øvrige kategorier er valgt af mellem 2 og 8 pct. af borgerne og fylder dermed begrænset i det samlede billede.

Figur 30: Anledninger til frivilligt arbejde (andel i pct.)

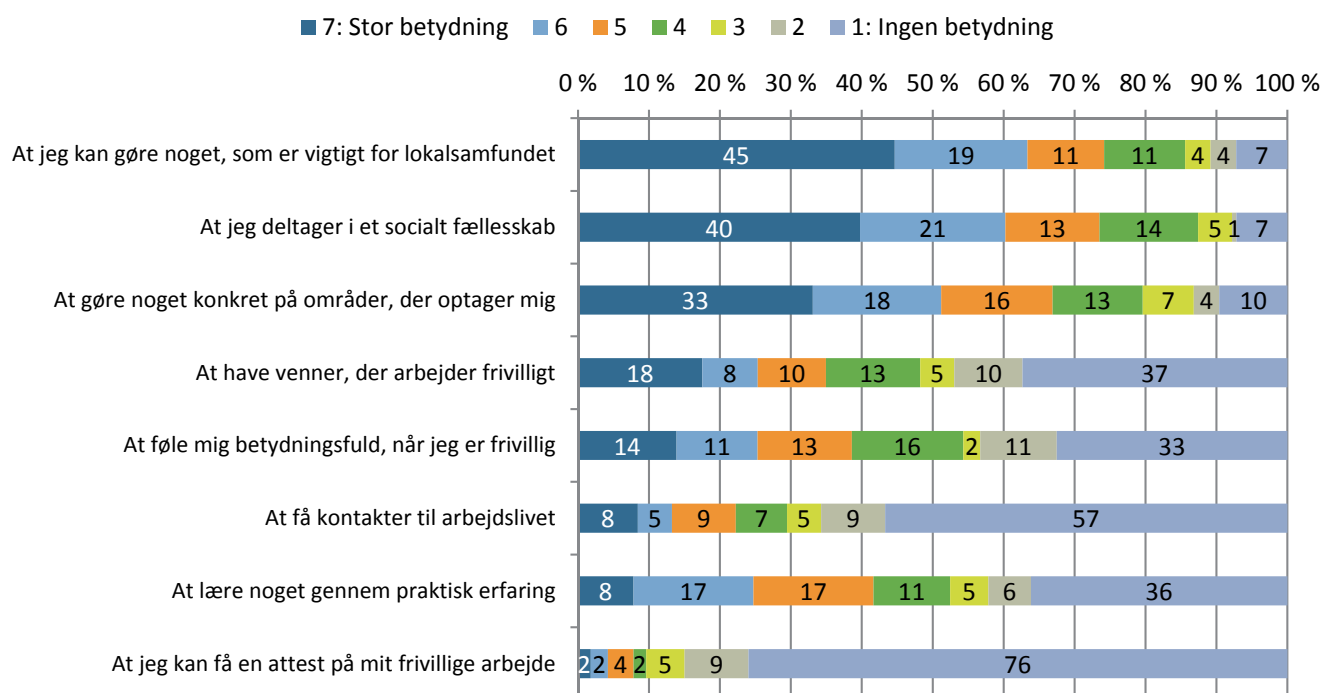
Figuren viser borgernes angivelse af anledninger til at komme i gang med det frivillige arbejde. n = 166. Kun respondenter, der har arbejdet frivilligt inden for det seneste år, har fået spørgsmålet.

Hvor det ovenstående omhandler konkrete anledninger til at komme i gang med det frivillige arbejde, er borgerne også blevet spurgt om, hvilke faktorer der har betydning for, at de arbejder frivilligt, som i højere grad afspejler de dybereliggende begrundelser for den frivillige indsats.

Figur 31 viser, at de frivillige tillægger det størst betydning at kunne gøre noget, som er vigtigt for lokalsamfundet.

At deltage i et socialt fællesskab og at gøre noget på et område, som optager dem, har dog også stor betydning for mange frivillige. Derimod har det begrænset betydning at kunne få en attest på det frivillige arbejde og at kunne få kontakter til arbejdslivet. Dette skal ses i lyset af, at der er mange ældre borgere blandt de frivillige.

Figur 31: Faktorer med betydning for de frivillige

Figuren viser de frivilliges svar på spørgsmålet: 'Hvor stor betydning har de følgende faktorer for dit frivillige arbejde'. n: 166.

Sammenlignes det ovenstående billede med de landsdækkende resultater for frivillighed i bred forstand, er det de samme tre faktorer, som borgerne lægger størst vægt på. Den prioriterede rækkefølge varierer dog. Hvor lokalsamfundsperspektivet vejer tungest for de frivillige i Lolland Kommune, er det ønsket om at kunne gøre noget konkret på områder, der optager én, der tager førstepladsen i den landsdækkende undersøgelse (Fridberg & Henriksen 2014).

Selvom der i sammenligningen skal tages højde for, at den landsdækkende undersøgelse ikke kun omfatter kultur- og fritidsområdet, men alle samfundsområder, kan det tyde på, at de frivilliges begrundelser for frivilligt arbejde er påvirket af, hvilken type af lokalsamfund de er en del af. Et lignende billede ses på foreningsniveau, hvor der ses en tendens til, at foreninger i yderkommuner tillægger lokalsamfundets udvikling en større betydning end foreninger i mere urbaniserede kommuner, når de skal beskrive foreningens rolle i lokalsamfundet (Thøgersen 2015)

Kommunens opbakning til det frivillige arbejde

Som afslutning på temaet om frivilligt arbejde har borgerne haft mulighed for at give deres holdning til kende om, hvad kommunen kan gøre for at bakke op om det frivillige arbejde på kultur- og fritidsområdet.

Nogle af de frivillige har benyttet muligheden til at udtrykke deres tilfredshed med kommunens nuværende indsats og en opfordring til at fortsætte det gode samarbejde. Eventuelt med særligt fokus på de mindre ressourcestærke borgere:

"Min fornemmelse er, at der allerede er et godt samarbejde. Så kommunen skal fortsætte med at lytte til foreningerne, og se dem som vigtige samarbejdspartnere."

"At blive ved med at støtte og bakke op. Men man kunne godt blive bedre til at få svage borgere med, som har få ressourcer."

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelse

Der er dog også mange frivillige, som nævner konkrete fokusområder, som de mener kommunen bør være opmærksom på fremadrettet. En del af de uddybende kommentarer handler om at have særligt fokus på aktiviteter og tilbud i de mindre lokalsamfund:

"Øget fokus på lokalområder og små foreninger/aktiviteter. Masterplanen tager ikke hensyn til det folkelige, hvor alle kan deltage."

"At kommunen bibeholder, det der er, og lader være med at lukke ned i de små byer. Man kan jo godt køre til det, man ønsker at deltage i, selvom det ligger i en mindre by [...]."

"Brug de små lokale foreninger. Alt skal ikke foregå i byerne. Vi skal støtte forsamlingshusene. Der kan godt foregå andet end fest."

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelse

Interessant er det dog også, at en enkelt borger – i modsætning til det ovenstående fokus på aktiviteter i alle de mindre lokalsamfund – opfordrer kommunen til at udvælge nogle særlige kraftcentre for frivillighed, som så kan støttes økonomisk:

"Udvælg nogle 'kraftcentre' ud fra tilstedeværelse af stor frivillighed – og støt dem økonomisk ud fra princippet 'Frihed under ansvar'."

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelse

Et andet fokuspunkt, som går igen blandt de frivillige, er et ønske om hjælp til kurser, hvilket de nedenstående uddrag er eksempler på:

"Der gøres en del, men det, jeg har savnet, er, at Frivilligcentret afvikler kurser i konkrete emner, som økonomi, pligter, datalov, førstehjælp, forsikring og risiko. De emner, som har været oppe, har også været interessante, men det er tit svært at få startet op og få alt det praktiske på plads."

"Holde seminarer for bestyrelser, så man kan lære om rettigheder og pligter."

"Sørge for gode lokaler/haller og sørge for, at der er de nødvendige redskaber til aktiviteterne. Give tilskud til transport til de frivillige hjælpere/gratis kurser."

”Understøtte de frivillige omkring uddannelse og betydningen af dette for det fælles arbejde.”

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelse

Mange frivillige lægger dermed vægt på muligheden for læring og i særdeleshed læring om, hvordan man bedst driver en forening og de formelle krav, der følger med.

Et tredje punkt på de frivilliges ønskeliste er nem adgang til kommunen og en minimering af de administrative krav:

”Som formand ønsker jeg mere tid på banerne frem for alt den registrering, vi laver (bookning af baner; medlemsregistrering mm.)”

”En nem, åben, ubesværet og ligeværdig adgang til politikere og administrative medarbejdere, kan i mange tilfælde være en befordrende og ønskelig mulighed. Et nemmere søgesystem på Kommunens hjemmeside, med henblik på at finde relevante fagpersoner i kommunen.”

”Større fleksibilitet fra kommunens øvrige forvaltningsområder. F.eks. Urimeligt opsigelsesvarsel for påtænkt skydebane i Nakskov. Urealistiske krav til brandsikring i.f.m. loppemarkeder m.m.”

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelse

Som det sidste punkt, der skal fremhæves fra de frivilliges uddybende kommentarer, understreges vigtigheden af faciliteter:

”Hvis de mindre klubber ikke skal dø, skal kommunen være mere samarbejdsvillig omkring vedligeholdelse af diverse grønne områder/baner. Det er dyrt for små klubber at skulle betale sig fra disse opgaver, da flere og flere vælger det frivillige arbejde fra og blot betaler kontingent.”

”Lad være med at rive haller eller sale ned, som foreningerne bruger til gymnastik. Det betyder rigtig meget for dem, som bruger dem, og ved nedrivning kan det betyde, at forældre skal køre en del længere med deres små børn.”

”Fortsat at støtte op om faciliteter til det sociale idræts- og foreningsliv i landdistrikterne.”

”At Lolland Kommune havde lokaler til at etablere Lollands Væveforening i kommunen. Vi mener, væveforeningen har større tilknytning til Lollands Kommune. Vores forening har brug for mange m², da vævene kræver meget plads.”

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelse

Der er dermed både eksempler, som understreger faciliteternes vigtighed som understøttende for det frivillige engagement, samt eksempler, der udtrykker helt specifikke facilitetsønsker. Med undtagelse af det konkrete ønske om lokaler til væveforeningen, er der dog overvejende fokus på vedligeholdelse og bevarelse af de eksisterende faciliteter.

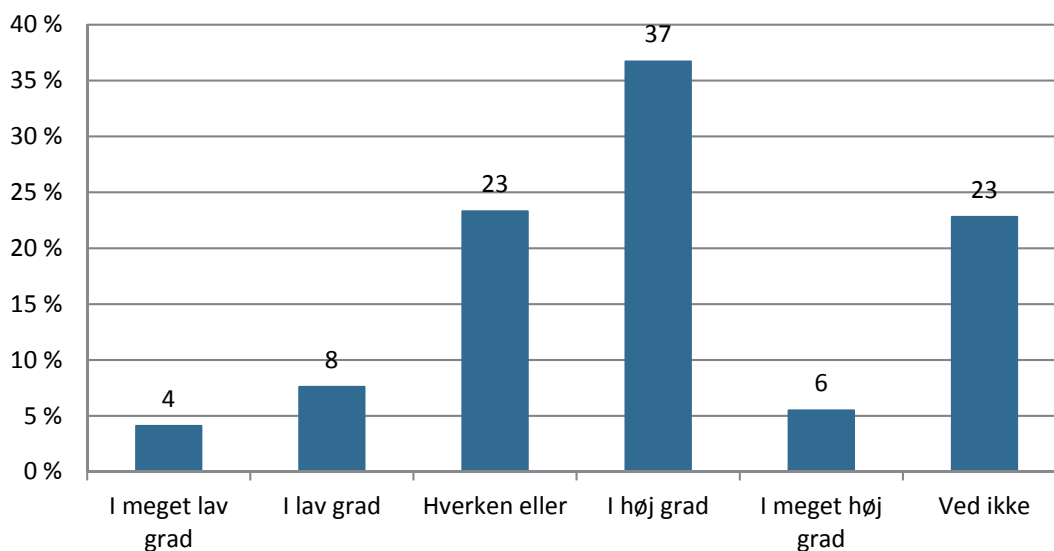
Borgernes holdninger til fritidstilbud

Den følgende analyse har fokus på borgernes tilfredshed med og holdninger til udbuddet af fritidsaktiviteter i kommunen. I spørgeskemaet er borgerne blevet bedt om at forholde sig til, i hvilken grad de er tilfredse med udbuddet, og hvordan de ser på bredden i tilbuddene, prisen for at deltage samt afstanden til tilbuddene.

Tilfredshed med udbuddet af fritidsaktiviteter

Figur 32 viser borgernes tilfredshed med udbuddet af fritidsaktiviteter i deres nærområde. Som det fremgår, er der en relativ stor tilfredshed blandt borgerne: 43 pct. erklærer, at de enten i høj eller meget høj grad er tilfredse med udbuddet.

Figur 32: Borgernes tilfredshed med udbuddet af fritidsaktiviteter i nærområdet (andel i pct.)

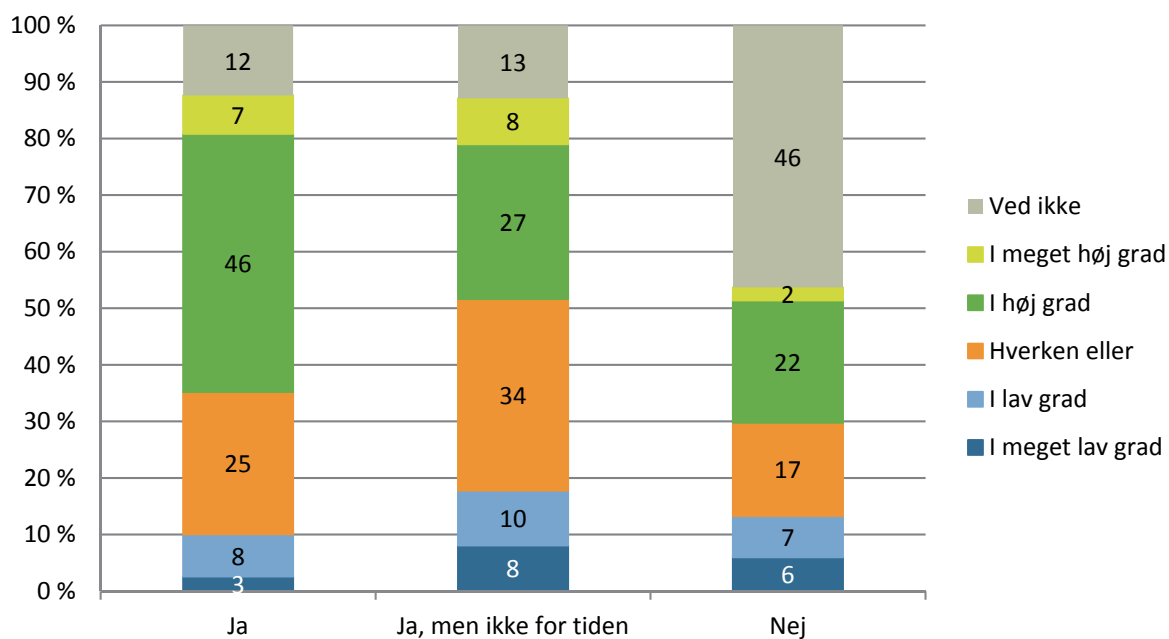

Figuren viser svar på spørgsmålet: "I hvilken grad er du tilfreds med udbuddet af fritidsaktiviteter i dit nærområde (også selvom du ikke dyrker faste fritidsaktiviteter)?" n = 709.

Der er nogle tydelige aldersmæssige variationer, hvor utilfredsheden er størst blandt de yngre borgere. Hvor kun 8 pct. af borgerne i aldersgruppen 65+ enten i lav eller meget lav grad er tilfredse, gør det sig gældende for hele 26 pct. af borgerne mellem 16 og 35 år.

Ikke overraskende er tilfredsheden betydeligt større blandt de aktive borgere end blandt de ikke-aktive borgere. Som figur 33 viser, har en stor andel af de ikke-aktive dog svaret 'ved ikke'. Forskellene i tilfredsheden på tværs af aktive og ikke-aktive skyldes dermed ikke nødvendigvis decideret utilfredshed, men også at de ikke-aktive borgere i mindre grad end de aktive har kendskab til udbuddet af aktiviteter i deres nærområde. Den største andel af utilfredse borgere findes blandt de periodisk ikke-aktive.

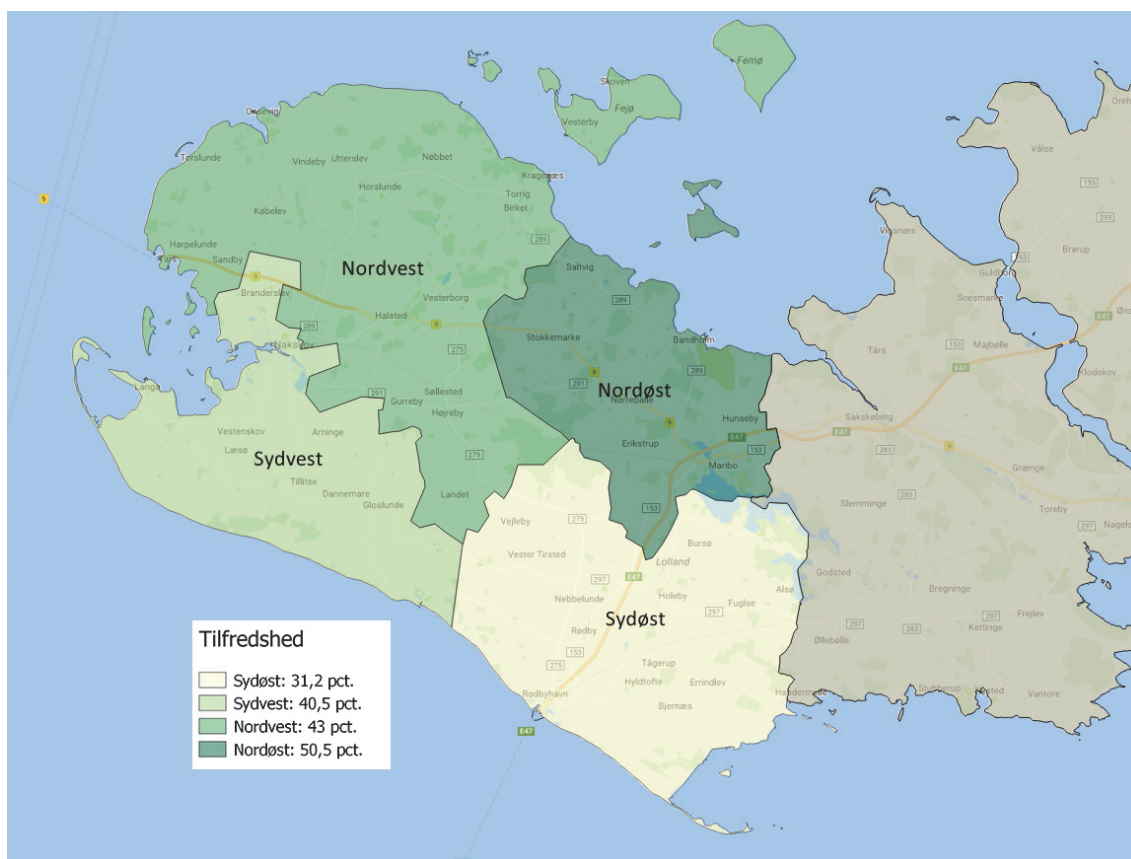
Figur 33: Tilfredshed med udbuddet af aktiviteter – aktive og ikke-aktive (andel i pct.)

Figuren viser borgernes tilfredshed med udbuddet af fritidsaktiviteter i nærområdet, fordelt på aktive og ikke-aktive. n = 709.

Der er nogle interessante geografiske mønstre i tilfredsheden med udbuddet af fritidsaktiviteter i nærområdet. Helt markant er det, at tilfredsheden er betydeligt lavere i kommunens sydøstlige del end i de øvrige dele af kommunen. Omvendt er tilfredsheden størst i kommunens nordøstlige del, som blandt andet omfatter Maribo by.

Figur 34: Tilfredshed med udbuddet af fritidsaktiviteter fordelt på geografiske områder

Kortet viser andelen af borgere, der enten er tilfredse eller meget tilfredse med udbuddet af fritidsaktiviteter i deres nærområde. n = 709.

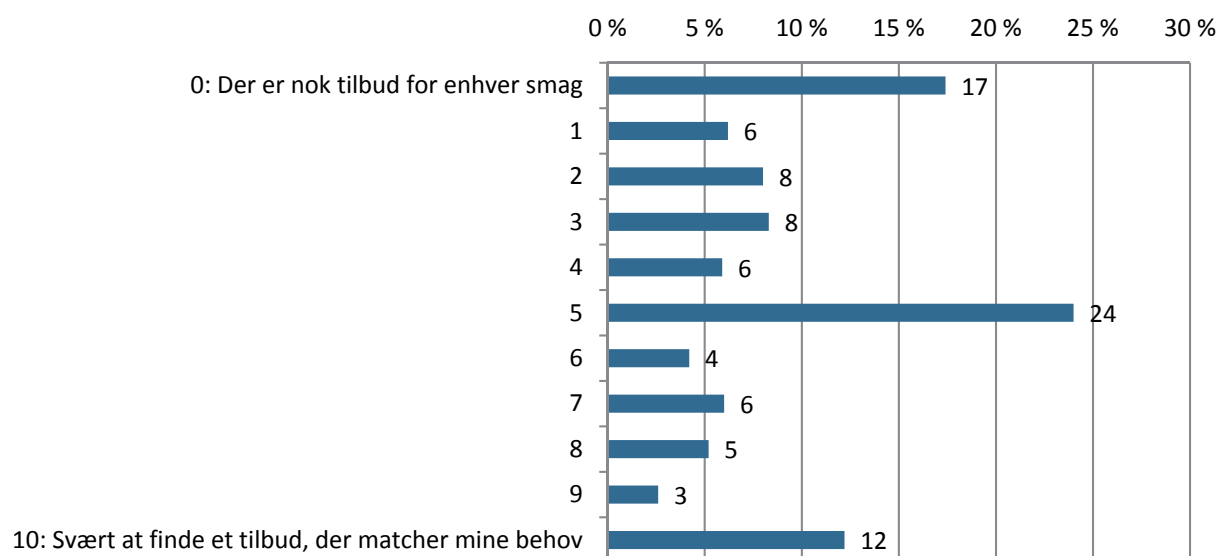
Ud fra undersøgelsen er det ikke muligt at afgøre årsagerne til disse relativt store forskelle i tilfredshedsniveauet på tværs af områder i kommunen, og i hvilken udstrækning der er et lavere udbud af fritidsaktiviteter i dette område, eller om tilfredsheden skyldes andre forhold. Dog er byerne Rødby, Rødbyhavn og Holeby blandt de byer i kommunen, der har oplevet størst fraflytning over de senere år (Lolland Kommune 2016), hvilket kan have haft betydning for udbuddet af aktiviteter. Enkelte nævner desuden lukningen af aktivitetssteder i den del af kommunen som problematiske for deres muligheder for aktiviteter (uddybende svar i spørgeskemaet).

Uanset årsagerne, er forskellene dog så markante, at det kan være relevant at have fokus på, hvordan man kan opretholde et tilfredsstillende aktivitetsniveau i kommunens yderområder, trods det faldende befolkningstal.

Som et andet mål for tilfredshed er borgerne blevet bedt om at forholde sig til en række udsagn om det nuværende udbud af fritidstilbud i kommunen. Figur 35 viser borgernes holdninger til bredden i fritidstilbuddene i området. Har respondenterne sat kryds ved 0, betyder det, at de er helt enige i udsagnet: 'Der er tilbud nok for enhver smag'. Har de sat kryds ved 10, er de helt enige i udsagnet: 'Det kan være svært at finde et tilbud, der matcher mine behov'.

Som det fremgår af figuren, er der relativ stor spredning i borgernes placering på skalaen. Generelt placerer lidt flere borgere sig i den positive ende af skalaen end det modsatte. Det ses også på borgernes gennemsnitlige placering på skalaen, som ligger lidt under den midterste værdi. Det er dog værd at bemærke, at 30 pct. af borgerne samlet set befinder sig tættere på udsagnet 'det er svært at finde et tilbud, der matcher mine behov'.

Figur 35: Holdninger til bredden i fritidstilbuddene

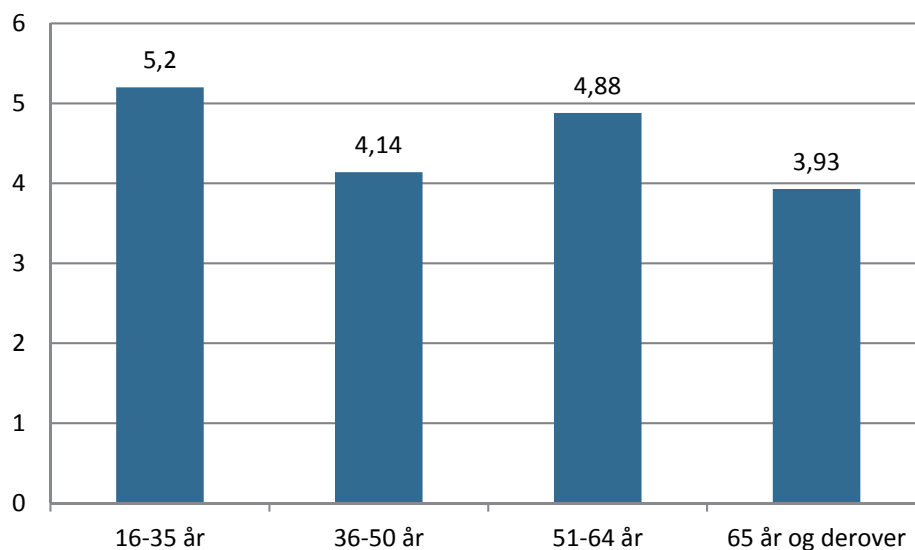
Figuren viser respondenternes placering på en skala fra 0-10, hvor 0 repræsenterer udsagnet: 'Der er nok tilbud for enhver smag' og 10 repræsenterer udsagnet: 'Det kan være svært at finde et tilbud, der matcher mine behov'. n = 696. Borgernes gennemsnitlige placering på skalaen: 4,45 (midterste værdi = 5).

Uddybende analyser viser, at der ikke er nogen forskelle af betydning på tværs af køn, når det gælder holdninger til bredden i fritidstilbuddene. Derimod er der nogle klare aldersmæssige forskelle.

Som det fremgår af figur 36, der viser borgernes gennemsnitlige placering på skalaen på tværs af aldersgrupper, er de ældre borgere noget mere tilfredse med udbuddet end de yngre borgere, hvilket er i god overensstemmelse med den aldersmæssige variation i spørgsmålet om tilfredshed ovenfor.

Dette udgør en væsentlig forskel fra resultaterne i borgerundersøgelsen i Aalborg Kommune, hvor der ikke blev fundet nogen forskelle af betydning, når det gælder holdninger til bredden i fritidstilbuddene. Dog er det væsentligt at understrege, at de to undersøgelser repræsenterer to vidt forskellige typer af lokalsamfund. Ikke desto mindre kan det være væsentlig at adressere problematikken. Ikke mindst i lyset af behovet for at fastholde yngre borgere i kommunen.

Figur 36: Holdninger til bredden i fritidstilbud – fordelt på alder (gennemsnitlig skalaværdi)

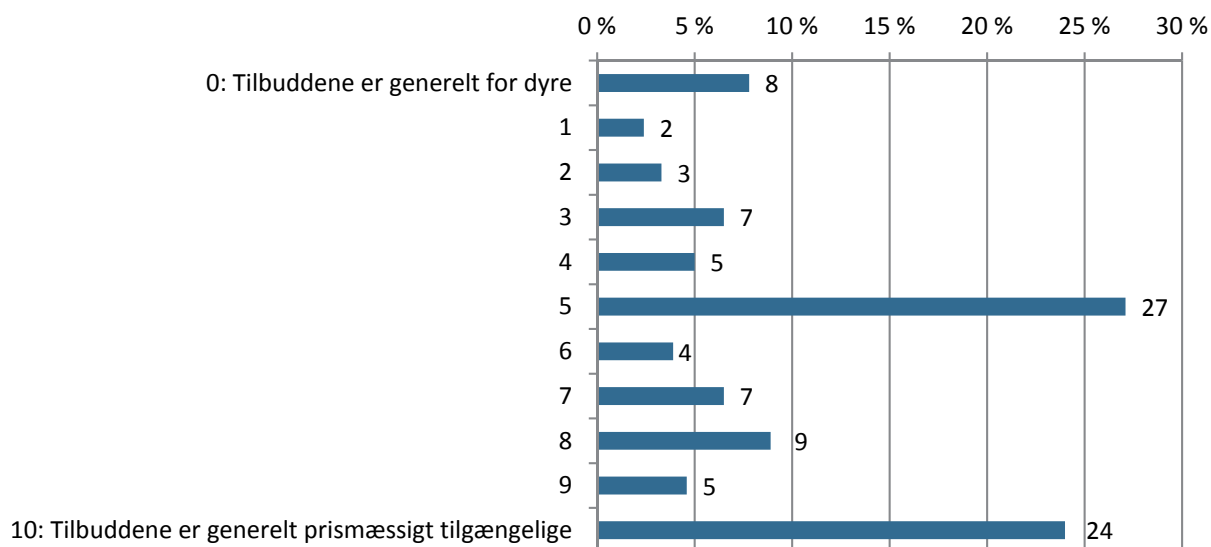
Figuren viser borgernes gennemsnitlige placering på skalaen fra 0-10 – fordelt på aldersgrupper. n for de fire aldersgrupper: 16-35 år = 95. 36-50 år = 111. 51-64 år = 226. 65 år og derover = 264. Signifikante forskelle mellem 16-35 år og: 36-50 år; 65 år og derover. 36-50 år og: 51-64 år; 51-64 år og 65 år og derover.

Derudover er der en tendens til, at borgerne i byområderne har mere positive holdninger til udbuddet af fritidsaktiviteter end borgere i landdistrikter og landsbyer. Hvor den gennemsnitlige placering på skalaen er på 3,9 blandt borgere i de mellemstore byer (i praksis Maribo og Nakskov), ligger gennemsnittet på 4,9 blandt borgerne i landdistrikter og landsbyer. Ses der på fordelingen på tværs af de fire geografiske områder i kommunen, er der kun begrænsede forskelle. Dog er borgerne i den sydøstlige del af kommunen lidt mindre positive end i de øvrige dele.

Figur 37 viser borgernes holdninger til prisen på fritidstilbuddene. Har respondenterne sat kryds ved 0, betyder det, at de er helt enige i udsagnet: 'Tilbuddene er generelt for dyre'. Har de sat kryds ved 10, er de helt enige i udsagnet: 'Tilbuddene er generelt prismæssigt tilgængelige'.

Også her er der stor spredning i borgernes svar. Knap halvdelen af borgerne har placeret sig i den positive ende af skalaen og erklærer sig dermed helt eller delvist enige i, at tilbuddene generelt er prismæssigt tilgængelige. Dertil kommer lidt over en fjerdedel, der har valgt en midterplacering. Endelig hælder en fjerdedel af borgerne mest til udsagnet om, at tilbuddene generelt er for dyre.

Figur 37: Holdninger til prisen på fritidsaktiviteter (andel i pct.)

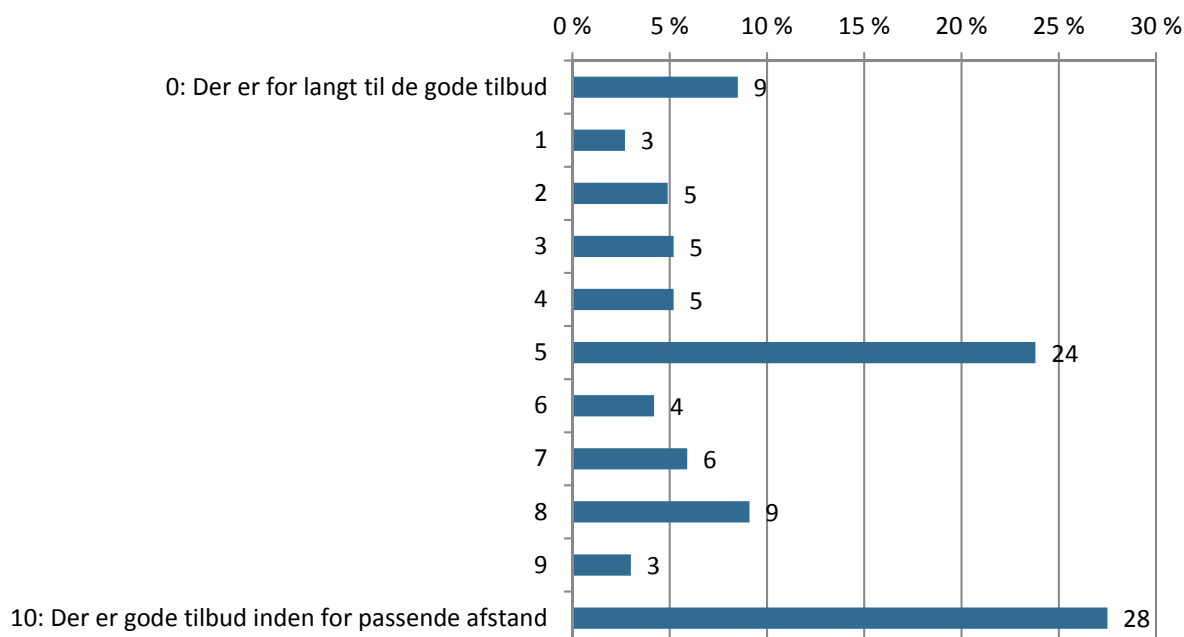

Figuren viser borgernes gennemsnitlige placering på skalaen fra 0-10. n:695, gennemsnitsværdi: 6,06

Der er ingen forskelle i holdningerne på tværs af køn. Igen er de ældre borgere lidt mere positivt indstillede over for prisniveauet end yngre borgere. Dette er dog i overensstemmelse med tendenser i borgerundersøgelsen i Aalborg Kommune (Thøgersen & Næser 2016).

Som det sidste holdningsspørgsmål er borgerne blevet bedt om at forholde sig til afstanden til fritidstilbuddene (figur 38). Har respondenterne sat kryds ved 0, betyder det, at de er helt enige i udsagnet: 'Der er for langt til de gode tilbud'. Har de sat kryds ved 10, er de helt enige i udsagnet: 'Der er gode tilbud inden for passende afstand'.

Figur 38: Holdninger til afstand til fritidstilbud

Figuren viser borgernes gennemsnitlige placering på skalaen fra 0-10. n: 694. Gennemsnitsværdi: 6,09

Lige som ved de to foregående holdningsspørgsmål er der flere borgere, som placerer sig i den positive ende af skalaen end det modsatte. Lidt over en fjerdedel af borgerne hælder dog til, at der er for langt til de gode tilbud.

Tilfredsheden med afstanden til gode fritidstilbud er ikke overraskende lidt højere i byområderne end i landdistrikter og mindre landsbysamfund, hvilket kan hænge sammen med, at udbuddet typisk er større i tæt befolkede områder. Ses der på de fire lokalområder i kommunen, er der ikke de store forskelle på tværs af områderne, når det gælder holdninger til afstanden til fritidsaktiviteterne. Borgere i den sydøstlige del af kommunen er dog mindre positive end borgere i de øvrige områder i kommunen.

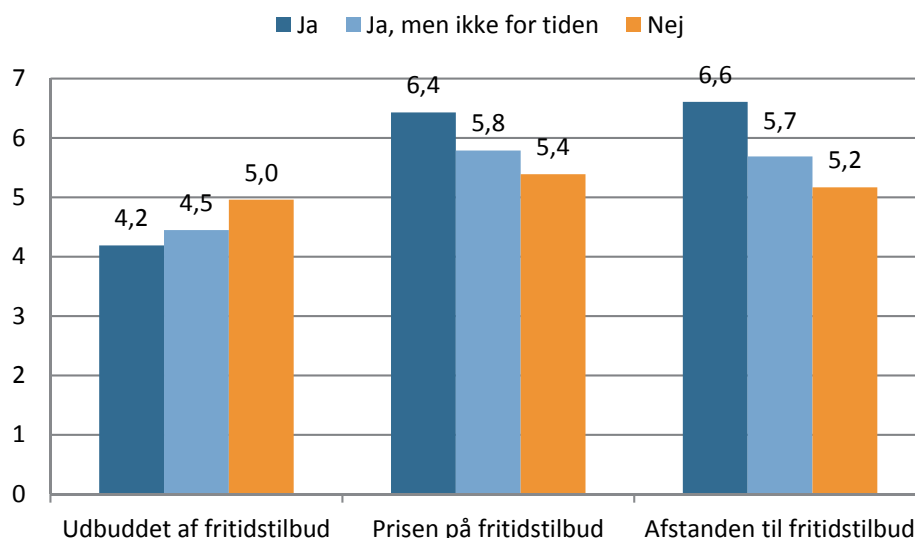
Endelig er ældre borgere, også når det gælder afstand, mere positivt indstillede end de yngre borgere. Dette står i modsætning til resultaterne i borgerundersøgelsen i Aalborg Kommune, hvor de ældre borgere er mere tilfredse med afstanden end de yngre borgere. Dette peger igen på behovet for at sikre gode og tilgængelige fritidstilbud for de yngre borgere i Lolland Kommune.

Aktive borgere er mest tilfredse

Borgernes holdninger til de forskellige aspekter af udbuddet i fritidsaktiviteter varierer ikke overraskende med borgerens aktivitetsniveau.

Som figur 39 viser, er borgere, der ikke dyrker faste aktiviteter i deres fritid, generelt mindre positive i deres holdninger til fritidstilbuddene i nærområdet.

Figur 39: Holdninger til fritidstilbud fordelt på aktive og ikke-aktive (gennemsnitsværdi)

Figuren viser borgernes gennemsnitlige placering på skalaerne fra 0-10, der repræsenterer holdninger til forskellige aspekter af fritidstilbuddene i nærområdet. Bemærk, at en høj værdi ved 'udbuddet af fritidstilbud' repræsenterer en negativ holdning, mens en høj værdi ved de øvrige udsagn repræsenterer en positiv holdning. N: 694-696.

De ikke-aktive borgere mener i højere grad end de aktive borgere, at det er svært at finde et tilbud, der matcher deres behov, at priserne generelt er for dyre, og at der er for langt til de gode fritidstilbud.

Det er ikke muligt at afgøre her, hvorvidt den højere grad af utilfredshed med fritidstilbudene er medvirkende til fravalget af at dyrke fritidsaktiviteter. Som vist tidligere, er det dog meget få af de ikke-aktive, som nævner mangler i udbuddet som årsag til, at de stoppede med deres fritidsaktivitet. Endelig kan den ovenstående tendens være påvirket af, at ikke-aktive i mindre grad er bevidste om udbuddet af fritidsaktiviteter i nærområdet end de aktive.

Holdninger til den fremtidige udvikling af området

Som afslutning på spørgeskemaundersøgelsen har borgerne har mulighed for at skrive deres eventuelle yderligere kommentarer eller forslag i forhold til den fremtidige udvikling af kultur-, idræts- eller fritidsområdet i Lolland Kommune.

Mange borgere har benyttet sig af muligheden, og der er mange forskellige typer af kommentarer og forslag i spil. Hovedparten af de uddybende kommentarer kan samles i tre temaer:

Aktiviteter i de mindre lokalsamfund

I tråd med de frivilliges ønsker for, hvordan kommunen kan bakke op om det frivillige arbejde, lægger en del borgere også her vægt på, at der fortsat bør være gode fritidstilbud rundt omkring i de mindre samfund. Eksempelvis, som det kommer til udtryk i de følgende uddrag:

"Man bør ikke glemme Rødby i det kommunale sammenhæng. På nuværende tidspunkt ser det ud som Maribo og Nakskov bruger de fleste af midlerne, der er til rådighed. Et gammelt ordsprog: "stakkels dig fra Rødby" forfølger stadig Rødby"

"Det vil være en katastrofe, hvis kommunen vælger at lukke vores Kulturcenter i Købelev, hvor alle mine/vores aktiviteter foregår.

"Se uden for Maribo og Nakskov. Vi ude i de små byer lever også."

"Man skal passe på, at tilbuddene ikke bliver for centraliseret til de store byer. Man skal fastholde diversiteten, så der er tilbud for alle. Man skal fastholde de eksisterende tilbud, og ikke mindst de steder, der er, så man ikke lukker ned for sportshaller og lignende."

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelsen

Der er dermed en vis bekymring for, at alting kommer til at foregå i de to hovedbyer, Maribo og Nakskov. Relateret til centraliseringen af aktiviteterne, lægger andre borgere vægt på bedre offentlige transportmuligheder, da de finder det for dyrt og tidskrævende at komme rundt til aktiviteterne.

Flere aktivitetsmuligheder for unge og udsatte

Derudover er der mange eksempler på borgere, som lægger vægt på at skabe muligheder for aktiviteter for særlige målgrupper. Det gælder særligt de unge, men også udsatte og ikke-aktive grupper i forskellige aldre:

"De unge: Fortsæt endeligt med at yde økonomisk støtte til børn og unge. Dette udligner forskellene på, om man har råd til at sende sine børn til fritidsaktiviteter. Det er superflot af Lolland Kommune. Tusind tak for dette tiltag. Lyt til de unge. De er vores guld. Vi har dem hernede i så kort tid, så de skal styrkes på alle planer, så de husker deres fede ungdom på Lolland og får lyst at komme tilbage hertil [...]"

"Nu er jeg 22 år, og der er ikke rigtig noget sted, vi kan få lov til at bare gå hen og hygge os. Jeg ville blive glad, hvis vi, der er 18-30 år, kan få lov til at gå et sted hen, lidt ligesom i en ungdomsklub."

"Flere fritidsaktiviteter til de unge mennesker i Lolland kommune om aftenen. Noget socialt, cafe, diskotek. Hold på uddannelsesmuligheder så alle unge ikke flytter."

"Der mangler "karakter-dannende" tilbud til unge, som kan støtte deres navigation videre i livet som gode samfundsborgere. Skolerne kæmper med utilpassede børn/forældre. Fokuser på andre former for sport end fodbold og håndbold: gymnastik, atletik. Bring mere musik ud til skolerne, mulighed for at flere børn kan undervises i spil og sang. Gør flere børn og voksne kendt med bibliotekerne, hold liv i og opret flere biblioteker/filialer, evt. med frivilligt personale. Guidede naturture for børn."

"Vi skal efter min mening turde satse på, at kultur som teater, dans, sang og idræt bliver en vigtig del af daginstitutioner, skoler og uddannelsesområdet og ikke kun som fritidsbeskæftigelse. Så vil vi få børn og unge, som i højere grad føler sig som en del af et fællesskab, tør springe ud i nyt, kan koncentrere sig bedre og har bedre kompetencer i skolen. Dermed mindre kriminalitet blandt unge m.m. Det er også vigtigt at involvere unge i

og støtte unge op i at finde gode steder, unge kan være og skabe. f.eks. et kulturhus, hvor alle generationer kan inspirere hinanden.”

”Det økonomiske pres på førtidspensionister gør, at når der også er børn i teenage-alderen - bliver mindre rådighedsbeløb til at de voksne i husstanden kan få råd til motion, bio ture og andre ting. Min hustru arbejder næsten med fuld timetal som SSA og jeg har et skånejob på 15 timer - for at få lidt andet end husets 4 vægge at se. Jeg synes, at min hverdag er okay på en måde - men kunne godt ønske mig at kommunen kunne stille nogle træningsaktiviteter op for os pensionister - da min vægt og kondition bestemt godt kunne være bedre. Måske med én der kunne hjælpe én som mig med at komme ud og i gang - i stedet for at kun sidde i sofaen og se tv og blive mere inaktiv. Jeg har selv svært at komme ud af den inaktivitet, jeg er havnet i, og synes egentlig at mit daglige liv er dødkedeligt uden ret meget indhold - ud over min familie og mit skånejob.”

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelsen

Som det fremgår af citaterne, er det både målgrupperne selv og øvrige borgere, der understreger behovet for at gøre mere for henholdsvis de unge og de udsatte målgrupper.

Inddragelse, nye tiltag og aktiviteter

Som et tredje tema har en række borgere forslag til konkrete aktiviteter og tiltag, som spænder lige fra forskellige former for inddragelse af borgere og foreninger til events og aktiviteter for børn og unge:

”Projekter, som samler og aktiverer de kræfter, som allerede ER her. Eksempelvis: Samtalsaloner. Projekter som WELL COME. Visionsværksteder. Med dygtige facilitatorer, der forstår at vække og samle idéer, og føre processen frem til handling.”

”Der burde være jævnlige borgermøder eller lignende om kommunens fremtidige udvikling på området. Ikke kun spørgeskemaer, men muligheder for interesserede at komme med forslag såvel indholdsmæssige som geografisk indhold/placeringer.”

”Skønt hvis kommunen kunne organisere sig med et forum af relevante politikere og administrative medarbejdere, der kunne modtage borgere, der ønsker at udvikle et projekt i deres lokalområde eller har forslag til aktuelle eller langsigtede prioriteringer i den kommunale politik. F.eks. oprettelse af Lolland som testkommune for basisindkomst. Den nemme lige kontakt og samarbejde mellem borger og kommunal politiker og administrativ medarbejder må gerne prioriteres som indsatsområde.”

”Nogle flere en-dags-arrangementer. Måske sammen med de forskellige foreninger i kommunen, så børn kan komme og ’prøve’ en sport og se, om det kunne være interessant for dem. Alt for mange går IKKE til en sport, som kunne give dem en bedre ballast fysisk og psykisk og nogle flere venner med samme interesser. Også på tværs af skolerne, hvor man typisk ikke kender så mange fra de andre skoler. Brug vores haller, boldbaner og svømmecenter til sådanne ting. Vi har ALLE muligheder i kommunen...”

”Lidt flere events til børn og unge, hvor man laver noget ud over det normale. Aktivitet i byen med en masse glæde og sjov.”

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelsen

Alt i alt samler de uddybende kommentarer og forslag fra borgerne sig om udviklingen af nye typer af tiltag og aktivitetsmuligheder. Det er også værd at bemærke, at faciliteter fylder meget lidt i borgernes bemærkninger. I de tilfælde, hvor det nævnes, handler det typisk om yderligere udvikling af faciliteter i naturen som fx udendørs træningsredskaber, udbygning af stisystemer, cykelstier og mountainbikespor. Vigtigheden af faciliteter blev dog også understreget af de frivillige borgere tidligere i analysen, men primært i forhold til vedligeholdelse og bevarelse af eksisterende faciliteter, mens færre nævner et behov for nye faciliteter.

Litteratur

Bak, Lene, Anne Sophie Madsen, Bettina Henrichsen & Søren Troldborg (2012): *Danskernes Kulturvaner 2012*. Epinion A/S og Pluss Leadership A/S.

Bech, Per (1999): *Stress og Livskvalitet*. Psykiatrifondens Forlag.

Bjerrum, Henriette & Malene Thøgersen (2016): *Mental sundhed og øget trivsel. Aftenskolernes betydning for borgere i Aalborg Kommune*. Videncenter for Folkeoplysning.

Christensen, Thomas Nordahl & Marie Lønberg Hansen (2014): *Validerede instrumenter ved måling af mental sundhed – til evalueringer på det sociale område*.

Danskernes Sundhed (www.danskernessundhed.dk)

Forsberg, Peter, Maja Pilgaard, Jens Høyer-Kruse, Casper Due-Nielsen, Aline van Bedaf & Peter Mindinggaard (2015): *Idrætsfaciliteter i Ballerup Kommune. Faciliteter, foreninger og borgere på idrætsområdet i Ballerup Kommune*. Idrættens Analyseinstitut, København.

Forsberg, Peter, Trygve Laub Asserhøj, Christian Gjersing Nielsen, Mike Murray, Jens Høyer-Kruse & Aline van Bedaf (2016): *Fremtidens idrætsfaciliteter i Haderslev Kommune. Facilitetsanalyse og udviklingsperspektiver*. Baggrundsanalyser. Idrættens Analyseinstitut, København.

Forsberg, Peter & Christian Gjersing Nielsen (2016): *Fremtidens Idrætsfaciliteter i Frederiksberg Kommune – Baggrundsrapport*. Idrættens Analyseinstitut, København.

Fridberg, Torben & Lars Skov Henriksen (2014): *Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet & Fødevarerministeriet (2011): *Landdistriktsredegørelse 2011 – regeringens redegørelse til Folketinget*. København.

Laub, Trygve Buch (2012): *Danskernes motions- og sportsvaner 2011*. Grundrapport. København. Idrættens Analyseinstitut.

Lokale- og Anlægsfonden (2013): *Facilitetsindeks: Bananen er vendt om for de store byer*. Tribune, særudgave oktober 2013.

Lolland Kommune (2015): *Lolland Kommunes Kultur- og fritidspolitik 2015-2025*.

Lolland Kommune (2016): *Det Nye Lolland – Plan- og udviklingsstrategi 2016-2030*.

Lolland Kommune (2017): *Befolkningsprognose 2017-2029 Lolland Kommune*.

Oxford Research (2014): *Til- og fraflytningsanalyse. Motiver for til- og fraflytning på Lolland-Falster*. Oxford Research.

Pilgaard, Maja & Steffen Rask (2016): *Danskernes motions- og sportsvaner 2016*. Idrættens Analyseinstitut.

Statens Institut for Folkesundhed (2016): "Mental sundhed er kommet på kommunernes dagsorden", http://www.si-folkesundhed.dk/Ugens%20tal%20for%20folkesundhed/Ugens%20tal/03_2016.aspx

Sundhedsstyrelsen (2010): *Mental sundhed blandt voksne danskere – analyser baseret på Sundheds- og sygelighedsundersøgelsen 2005*. Sundhedsstyrelsen, København

Thøgersen, Malene (2015): *Tværgående samarbejde blandt folkeoplysningens aktører*. Videncenter for Folkeoplysning.

Thøgersen, Malene (2017): *Folkeoplysning i kommunerne*. Videncenter for Folkeoplysning.

Thøgersen, Malene & Niels Næser (2016): *Fritid og trivsel i Aalborg Kommune*. En analyse af borgernes fritidsvaner. Videncenter for Folkeoplysning.

Økonomi og indenrigsministeriets kommunale nøgletal (www.noegletal.dk).

Bilagsmateriale

Borgerundersøgelsens metode og datagrundlag

Spørgeskemaundersøgelsen er foretaget på baggrund af et tilfældigt udtræk på 2.938 borgere i Lolland Kommune over 16 år. Udtrækket er repræsentativt på køn og alder.

Undersøgelsen er gennemført af Videncenter for Folkeoplysning i perioden ultimo marts til primo maj 2017, og er gennemført som et elektronisk spørgeskema. Lolland Kommune har stået for udsendelsen, og borgerne har fået tilsendt en invitation til undersøgelsen via e-boks. 429 borgere i udtrækket var dog fritaget for digital post. Denne gruppe har i stedet fået tilsendt et skriftligt brev med invitation og information om, hvordan de kan tilgå spørgeskemaet via nettet. Det blev vurderet, at denne fremgangsmåde var den bedst mulige inden for de givne ressourcemæssige rammer. Der blev gennemført en enkelt rykkerrunde.

738 borgere har besvaret det elektroniske spørgeskema, hvilket svarer til en svarprocent på 25 pct. Svarprocenten er dermed lidt lavere end tilsvarende kommuneundersøgelser på idrætsområdet, hvor svarprocenten i de fleste kommuner ligger mellem 30 og 35 pct. (Forsberg, Pilgaard, m.fl. 2015). I en tilsvarende undersøgelse af borgernes fritidsvaner i Aalborg Kommune i 2016 var svarprocenten dog på 24 pct.

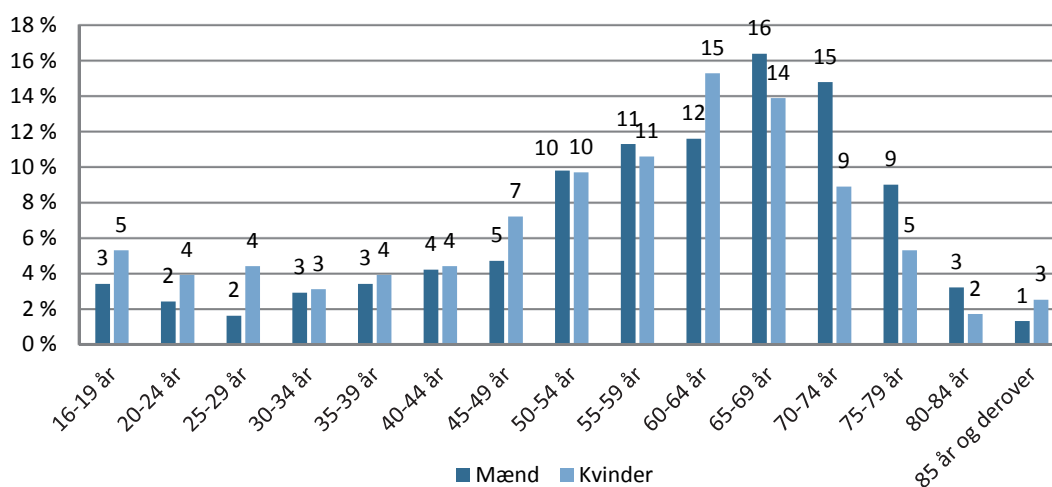
Den demografiske sammensætning af borgerne i Lolland Kommune være en mulig forklaring på den relativt lave svarprocent, da der typisk er en tendens til, at tilbøjeligheden til at svare stiger med uddannelsesniveaue. En anden faktor, som først blev klar undervejs i undersøgelsen, er, at der samtidig blev gennemført en omfattende undersøgelse af borgernes sundhed, som mange borgere var udvalgt til at deltage i.

Som nævnt indledningsvist, kan den relativt lave svarprocent have betydning for analyserne, da respondenter, der er aktive i deres fritid, formodentlig vil være mere villige til at deltage i en undersøgelse om dette emne end personer, der ikke er aktive. Derfor kan det ikke afvises, at den reelle andel af borgere, som er aktive i deres fritid, er en smule lavere, end denne undersøgelse kommer frem til.

Ses der på undersøgelsens repræsentativitet i forhold til befolkningssammensætningen i Lolland Kommune, fordeler respondenterne sig rimeligt, når der sammenlignes med køns- og alderssammensætningen i kommunen som helhed.

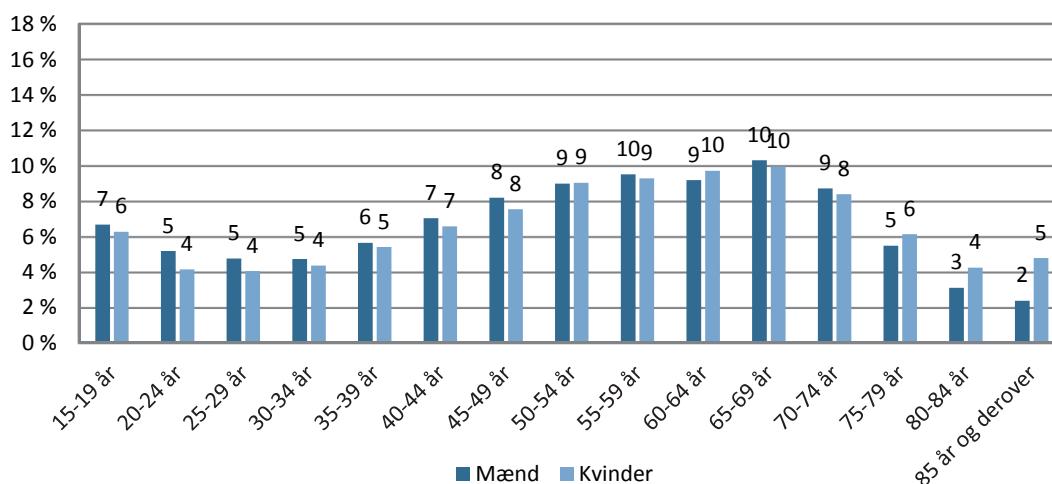
Figur 40 viser respondenternes køns- og aldersmæssige sammensætning, mens figur 41 viser fordelingen blandt Lolland Kommunes borgere som helhed.

Figur 40: Respondenternes fordeling på køn og alder (andel i pct.)

Note: Spørgeskemaet blev kun sendt ud til borgere der var 16 år +. Søjlen yderst til venstre i diagrammet over befolkningens alderssammensætning dækker dog over de 15-19-årige, hvorfor denne kategori er underrepræsenteret i undersøgelsen. Procenterne skal læses på den måde, at 5 pct. af mændene i stikprøven er 45-49 år.

Figur 41: Borgernes sammensætning fordelt på køn og alder (andel i pct.)

Kilde: Danmarks Statistik. Tabel FOLK1A, 1. kvartal 2016.

Som det fremgår, er der en god spredning i respondenternes aldersmæssige sammensætning. Sammenlignet med befolkningen er der dog en vis overvægt af ældre respondenter – særligt mænd i aldersgruppen 65-79 år, mens yngre mænd er underrepræsenteret. Samlet set vurderes repræsentativiteten i undersøgelsen dog at være rimelig ift. køn og alder, og derfor er data ikke vægtet i analyserne. De ovenstående mønstre i datagrundlaget kan dog formodes at påvirke de analyser, hvor den samlede respondentgruppe udgør grundlaget. I langt de fleste analyser ses der imidlertid på mønstre på tværs af køn og alder.

Supplerende analyse: Faktorer med betydning for tilflytning

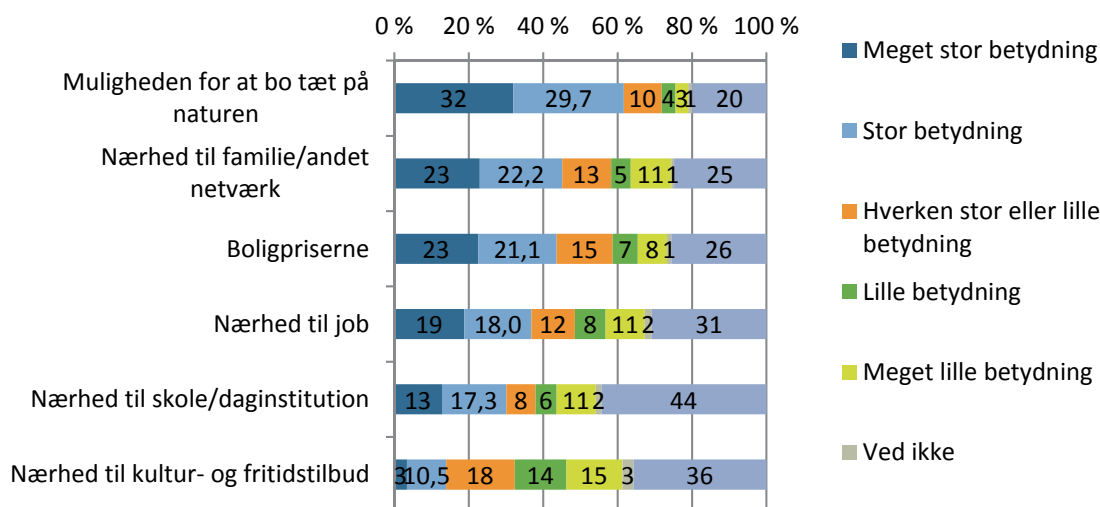
Denne supplerende analyse har fokus på, hvilke faktorer der har betydning for de borgere, der ikke har boet i Lolland Kommune i hele deres voksne liv, og som kan karakteriseres som tilflyttere. Det er dermed et tema, som går ud over borgernes fritidsvaner, men som er særligt relevant i en kommune som Lolland, hvor befolkningstallet er faldende, og hvor befolkningen bliver gradvist ældre (Lolland Kommune 2017). Også i et fritidslivsperspektiv er det interessant, hvilke faktorer der tiltrækker nye borgere.

39 pct. af borgerne i undersøgelsen angiver, at de ikke har boet i Lolland Kommune i hele deres voksne liv. Det er ganske mange, hvilket er i god overensstemmelse med, at der generelt er en stor dynamik i til- og fraflytningen i kommunen. I perioden 2006-2014 flyttede mere end 15.000 borgere til Lolland Kommune fra andre dele af Danmark (Lolland Kommune 2016).

De borgere, som ikke har boet i Lolland Kommune hele deres voksne liv, er i spørgeskemaet blevet bedt om at svare på, hvor stor betydning en række forskellige faktorer havde for deres valg af bopæl i Lolland Kommune.

Som figur 42 viser, er naturen det helt store trækplaster. 62 pct. af tilflytterne angiver, at muligheden for at bo på tæt på naturen havde stor eller meget stor betydning for deres valg af bopæl. Nærhed til familie og netværk har også stor betydning, mens boligpriserne kommer på en tredjeplads. I en større til- og fraflytningsanalyse om motiver for til- og fraflytning til Lolland-Falster fra 2014, var de samme tre faktorer i top-tre – dog i en anden rækkefølge, hvor nærheden til netværk lå i top (Oxford Research 2014).

Figur 42: Faktorer med betydning for tilflytning (andel i pct.)

Figuren viser borgernes svar på spørgsmålet: 'Hvor stor betydning havde de følgende faktorer for dit valg af bopæl i Lolland Kommune?' Kun de borgere, der har angivet, at de ikke har boet i Lolland Kommune hele deres voksne liv, har fået spørgsmålet. n: 266.

Som det fremgår, har nærheden til kultur- og fritidstilbud meget begrænset betydning for tilflytningen. Interessant er det dog, at ønsket om bedre kultur- og fritidstilbud spillede en rolle for årsagen til fraflytning i til- og fraflytningsanalysen sammen med blandt andet bedre offentlig transport og bedre beskæftigelsesmuligheder (Oxford Research 2014).

Øvrige supplerende tabeller og figurer fra borgerundersøgelsen

Tabel 11: Borgernes aktivitetsniveau – fordelt på uddannelsesbaggrund (andel i pct.)

	Ja	Ja, men ikke for tiden	Nej	n
Grundskole og gymnasial uddannelse	47	10	43	162
Erhvervsfaglig uddannelse og specialarbejderuddannelse	64	9	27	272
Videregående uddannelse og forskeruddannelse	71	8	22	199
I alt	62	9	29	633

Tabellen viser svar på spørgsmålsformuleringen: "Går du normalt til/dyrker du normalt faste aktiviteter i din fritid? Med faste aktiviteter menes aktiviteter, som du går til eller dyrker på regelmæssig basis inden for idræt, kultur fritidsundervisning eller andre typer af fritidsaktiviteter." fordelt på uddannelsesbaggrund (i pct.). n = 633. Tabellen skal læses på den måde, at fx 47 pct. af respondenterne med grundskole eller gymnasiet som højeste gennemførte uddannelse (n = 162), svarede ja på spørgsmålet.

Tabel 12: Borgernes fritidsaktiviteter – fordelt på uddannelsesbaggrund (andel i pct.)

	Sport/motion	Kreative aktiviteter	Øvrige kulturelle aktiviteter	n
Grundskole og gymnasial uddannelse	41	9	2	162
Erhvervsfaglig uddannelse og specialarbejderuddannelse	53	7	6	272
Videregående uddannelse og forskeruddannelse	63	12	15	199
I alt	53	9	7	633

Tabellen viser svar på spørgsmålsformuleringen: "Hvilke typer af aktiviteter har du gået til/dyrket på regelmæssig basis inden for de seneste 12 måneder? (Sæt gerne flere kryds)" fordelt på uddannelsesbaggrund (i pct.). n = 633. Tabellen skal læses på den måde, at fx 41 pct. af respondenterne med grundskole eller gymnasiet som højeste gennemførte uddannelse (n = 162), dyrker sport/motion i deres fritid.

Tabel 13: Vigtigste årsager til at dyrke fritidsaktiviteter – fordelt på køn (andel i pct.)

	Kvinder	Mænd	I alt
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter af lyst til at lære nyt	14	13	14
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter, fordi det gør mig glad	57	35	46
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter for at dyrke min/e hobby/hobbyer	15	29	22
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter, fordi jeg kan få lov til at bruge nye sider af mig	5	4	4
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter, fordi det udvikler mig på det personlige plan (f.eks. øget selvindsigt, udvikling af styrker, selvværd mv.)	12	11	11
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter for at dygtiggøre mig inden for specifikke aktiviteter	6	8	7
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter på grund af det sociale samvær	34	40	37
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter, fordi det er med til strukturere min hverdag	3	3	3
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter for at arbejde med mit fysiske helbred	35	36	36
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter for at arbejde med min mentale trivsel	10	12	11
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter for at få kompetencer til bedre at håndtere min hverdag (fx afspænding/stresshåndtering mv.)	5	5	5
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter for at få motion	54	48	51
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter, fordi det er en del af mit liv, hvor jeg ikke skal præstere	4	10	7
Andet	4	4	4
n	263	255	518

Tabellen viser svar på spørgsmålet: 'Hvad er de væsentligste årsager til, at du går til/dyrker fritidsaktiviteter?' – fordelt på køn (andel i pct.). Kun personer, der tidligere havde angivet, at de gik til fritidsaktiviteter, fik dette spørgsmål stillet. Kolonnerne summerer ikke til 100 pct., da respondenterne kunne afkrydse flere kategorier. Fed skrift indikerer, at der er signifikant forskel på kønnene ($p < 0,05$).

Tabel 14: Vigtigste årsager til at dyrke fritidsaktiviteter – fordelt på alder (andel i pct.)

	16-35 år	36-50 år	51-64 år	65 år +	I alt
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter af lyst til at lære nyt	14	13	12	16	14
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter, fordi det gør mig glad	54	54	46	41	46
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter for at dyrke min/e hobby/hobbyer	20	23	22	22	22
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter, fordi jeg kan få lov til at bruge nye sider af mig	5	6	5	4	4
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter, fordi det udvikler mig på det personlige plan (f.eks. øget selvsigt, udvikling af styrker, selvværd mv.)	21	13	9	9	11
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter for at dygtiggøre mig inden for specifikke aktiviteter	11	4	7	6	7
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter på grund af det sociale samvær	27	22	38	46	37
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter, fordi det er med til strukturere min hverdag	6	1	1	5	3
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter for at arbejde med mit fysiske helbred	33	42	36	35	36
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter for at arbejde med min mentale trivsel	11	15	12	10	11
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter for at få kompetencer til bedre at håndtere min hverdag (fx afspænding/stresshåndtering mv.)	9	9	6	2	5
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter for at få motion	43	49	57	50	51
Jeg dyrker/går til fritidsaktiviteter, fordi det er en del af mit liv, hvor jeg ikke skal præstere	4	3	9	8	7
Andet	3	3	4	5	4
n	81	69	168	200	518

Tabellen viser svar på spørgsmålet: 'Hvad er de væsentligste årsager til, at du går til/dyrker fritidsaktiviteter?' – fordelt på alder (andel i pct.). Kun personer, der tidligere havde angivet, at de gik til fritidsaktiviteter, fik dette spørgsmål stillet. Kolonnerne summerer ikke til 100 pct., da respondenterne kunne afkrydse flere kategorier. Fed skrift indikerer, at der er signifikant forskel på aldersgrupperne ($p < 0,05$).

Udtræk fra Idans kommende facilitetsdatabase

Idans facilitetsdatabase er fortsat under etablering, og tallene for alle kommuner i landet er endnu ikke valideret. Derfor er det valgt at sammenligne facilitetsdækningen på idrætsområdet i Lolland Kommune med facilitetsdækningen i tre udvalgte kommuner, som på en række strukturelle parametre minder om Lolland Kommune.

Facilitetsoplysningerne i disse kommuner er valideret af de pågældende kommuner, men der kan dog stadig komme små justeringer i de nuværende oplysninger i forbindelse med en yderligere testperiode, hvor bl.a. kommunerne får adgang til facilitetsdatabase og kan teste oplysningerne igennem en ekstra gang, ligesom andre aktører løbende vil kunne påpege eventuelle unøjagtigheder i data, når databasen bliver åbnet for offentligheden. Oplysningerne fra facilitetsdatabase skal tages med disse forbehold.

De tre udvalgte sammenligningskommuner hører ligesom Lolland under kategorien 'yderkommuner' i landdistriktsredegørelsens kategoriseringer (Indenrigsministeriet & Fødevarerministeriet 2011, 31). Da ikke alle kommuner har valideret facilitetsoplysningerne endnu, har det desværre ikke været muligt at perspektivere til sammenlignelige kommuner på Sjælland.

Tabel 15 viser en række nøgletal for de udvalgte kommuner. Som det fremgår, er der lighedstræk mellem kommunerne, når det gælder befolkningstæthed og urbaniseringsgraden. Tre af kommunerne, Lolland, Thisted og Varde, har derudover nogenlunde samme indbyggertal. Her adskiller Lemvig Kommune sig ved betydeligt færre indbyggere. Også når det gælder de samlede udgifter til sport og fritid pr. indbygger, er der ligheder mellem kommunerne. Dog er beløbet pr. indbygger lidt lavere i Thisted Kommunen end i de øvrige kommuner. Lolland Kommune adskiller sig dog demografisk set fra de øvrige kommuner ved en større andel uden en erhvervsuddannelse samt en større andel af borgere over 65 år.

Tabel 15: Nøgletal for Lolland Kommune og udvalgte sammenligningskommuner (2016)

Nøgletal 2016	Lolland Kommune	Varde Kommune	Thisted Kommune	Lemvig Kommune	Gennemsnit alle yderkommuner	Gennemsnit landsplan
Indbyggertal	42.638	50.289	43.991	20.399	-	-
Befolkningstæthed	48	41	41	40	46	133
Urbaniseringsgrad	70,5	72,5	69,9	68,8	71,5	87,8
Andel borgere over 65 år	27,5	20,7	21,8	23,8	23,5	18,8
Andel 24-65-årige uden erhvervsuddannelse	30,1	21,8	23,9	22,5	24,2	18,4
Andel 24-65-årige med videregående uddannelse	14,6	18,4	17,3	19,4	17,5	29,7
Udgifter til sport og fritid pr. indbygger	1276 kr.	1201 kr.	1063 kr.	1112 kr.	1193 kr.	1198 kr.

Økonomi og indenrigsministeriets kommunale nøgletal (www.noegletal.dk)

Tabel 16 viser facilitetsdækningen i Lolland Kommune for udvalgte idrætsfacilitetstyper sammenlignet med øvrige udvalgte kommuner. De udvalgte facilitetstyper er fitnesscentre, fodboldanlæg, store idrætshaller, svømmeanlæg, ridehaller og udendørs tennisbaner. Dækningen er målt på en række forskellige parametre.

Som det fremgår ligger Lolland Kommune lavt sammenlignet med andre kommuner, når det gælder den relative udbredelse af fitnesscentre. Når det gælder fodboldbaner er dækningen i Lolland Kommune på linje med dækningen i Thisted Kommune og lidt lavere end dækningen i Varde og Lemvig Kommuner målt på antal indbyggere pr. bane og pr. facilitet. I forhold til store idrætshaller er dækningen i Lolland Kommune i overensstemmelse med situationen i Varde og Thisted Kommuner, mens der er relativt flest i Lemvig Kommune i forhold til indbyggertallet. Både ift. rideanlæg og svømmehaller indtager Lolland Kommune en mellemposition i forhold til de øvrige kommuner. Udendørs tennisbaner er en facilitetstype, hvor Lolland Kommune skiller sig positivt ud, da der er få indbyggere pr. tennisbane sammenlignet med de øvrige kommuner i tabellen.

Tabel 16: Facilitetsdækning i Lolland Kommune og øvrige udvalgte kommuner (2017)

	Lolland Kommune	Varde Kommune	Thisted Kommune	Lemvig Kommune
Fitnesscentre¹³				
Antal centre	10	18	17	7
Km ² pr. center	88,6	68,9	63,2	72,7
Indbyggere pr. center	4229	2803	2578	2899
Fodboldanlæg¹⁴				
Antal anlæg	19	35	17	13
Km ² pr. facilitet	46,6	35,4	63,2	39,1
Indbyggere pr. facilitet	2226	1441	2578	1561
Antal fodboldbaner (11-mandsbaner)	37	84	34	26
Km ² pr. bane	23,9	14,8	31,6	19,6
Indbyggere pr. bane	1143	601	1289	780
Store idrætshaller (>800 m²)				
Antal anlæg	16	19	15	13
Km ² pr. facilitet	55,4	65,3	71,6	39,1
Indbygger pr. facilitet	2643	2655	2922	1561
Antal håndboldbaner	16	19	15	14
Km ² pr. bane	55,4	65,3	71,6	36,3
Indbygger pr. bane	2643	2655	2922	1449
Svømmeanlæg				
Antal anlæg	5	7	4	3
Km ² pr. facilitet	177,22	177,16	268,46	169,59
Indbygger pr. facilitet	8457	7207	10957	6764
Antal bassiner ¹⁵	9	15	11	4
Km ² pr. bassin	98,5	82,7	97,6	127,2
Indbygger pr. bassin	4698	3363	3984	5073
Rideanlæg				
Antal anlæg	5	4	7	3
Km ² pr. facilitet	177,2	310,0	153,4	169,6
Indbygger pr. facilitet	8457	12613	6261	6764

¹³ Både kommercielle og foreningsdrevne eller kommunale fitnesscentre.

¹⁴ Omfatter anlæg med 11-mandsfodboldbaner. Baner til 7-mandsfodbold er registreret som én 11 mands, hvis de ligger ved siden af hinanden og kan streges om til 11-mandsbaner. Enkeltstående 7-mandsbaner eller andre mindre banetyper indgår ikke.

¹⁵ Omfatter svømmebassiner på 25 m og 50 m, samt mindre bassiner samt varmtvandsbassiner, søbade m.v. Helt små og terapeutiske bassiner er ikke medtaget.

Udendørs tennis anlæg				
Antal anlæg	8	9	5	4
Km ² pr. facilitet	110,8	137,8	214,8	127,2
Indbygger pr. facilitet	5286	5606	8765	5073
Antal tennisbaner	23	19	12	7
Km ² pr. bane	38,5	65,3	89,5	72,7
Indbygger pr. bane	1838	2655	3652	2999

Kilde: Idans kommende facilitetsdatabase. Tallene skal tages med forbehold for mindre justeringer, inden databasen bliver offentliggjort.

Samlet set er vurderingen, at Lolland Kommune er godt med, når det gælder udbredelsen af idrætsfaciliteter. Kun i forhold til fitnesscentre ligger kommunen betydeligt lavere end de øvrige kommuner i sammenligningen. Derudover er det væsentligt at nævne, at tyndt befolkede kommuner som de ovenstående gennemsnitligt set har en højere facilitetsdækning end mange bykommuner. Det var en klar tendens i den seneste samlede facilitetsanalyse på landsplan, hvor Lolland Kommune var blandt de kommuner, der havde den højeste facilitetsdækning (Lokale- og Anlægsfonden 2013).

Videncenter
for Folkeoplysning